

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin keçirdiyi m ü ş a v i r ə l ə r

1. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə ölkədə sosial-iqtisadi inkişaf məsələsinə həsr olunmuş müşavirə: [4 may 2005-ci il]
  - *Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi*
  - *Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin çıxışı*
2. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə 2005-ci ilin birinci yarısında respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş müşavirə: [21 iyul 2005-ci il]
  - *Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin giriş nitqi*
  - *Maliyyə naziri Əvəz Ələkbərovun çıxışı*
  - *İqtisadi İnkişaf naziri Fərhad Əliyevin çıxışı*
  - *Vergilər naziri Fazil Məmmədovun çıxışı*
  - *Nəqliyyat naziri Ziya Məmmədovun çıxışı*
  - *Kənd təsərrüfatı naziri İsmət Abasovun çıxışı*
  - *Milli Bankın İdarə Heyətinin sədri Elman Rüstəmovun çıxışı*
  - *“Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Etibar Pirverdiyevin çıxışı*
  - *“Azəriqaz” Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Əlixan Məlikovun çıxışı*
  - *Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti Xoşbəxt Yusifzadənin çıxışı*
  - *Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yekun nitqi*

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə ölkədə sosial-iqtisadi inkişaf
məsələsinə həsr olunmuş müşavirə**
(4 may 2005-ci il)

Mayın 4-də Prezident sarayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə ölkədə sosial-iqtisadi inkişaf məsələlərinə həsr olunmuş müşavirə keçirilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müşavirədə nitq söylədi.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
nitqi**

- Bugünkü müşavirədə Azərbaycanın müxtəlif rayonlarından gəlmiş rəhbər işçilər - icra hakimiyyəti başçıları, habelə nazirlər, Yeni Azərbaycan Partiyasının fəalları iştirak edirlər. Məqsəd də ondan ibarətdir ki, biz ölkədə gedən prosesləri bir daha təhlil edək, görülməmiş işlər haqqında fikir mübadiləsi aparaq və 2005-ci ildə keçiriləcək parlament seçkilərinə hazırlıq prosesini müzakirə edək.

Ümumiyyətlə, ölkədəki vəziyyət müsbətdir. Hər yerdə inkişaf gedir. Görülməmiş işlərin nəticəsində ölkə iqtisadiyyatı güclənir, regionların inkişafı məsələləri öz həllini tapır. Əlbəttə, regionlarda problemlər hələ çoxdur. Amma əgər bu problemlər olmasaydı, şübhəsiz ki, regionların vəziyyətinə o qədər ciddi diqqət göstərməzdik. Regionların inkişaf proqramı icra edilir. Artıq bir ildən çoxdur, regionların sosial-iqtisadi inkişafı məsələlərinə çox diqqətlə yanaşılır və bir il ərzində görülmüş işlər deməyə əsas verir ki, istiqamət düzgün seçilmişdir. Regionlarda gedən quruculuq və abadlıq işləri, yeni müəssisələrin, fabriklərin yaranması, fərdi tikintinin geniş vüsət alması və əlbəttə, 200 mindən artıq yeni iş yerinin açılması bir daha onu göstərir ki, regionların inkişaf proqramı öz funksiyasını yerinə yetirir. Bildiyiniz kimi, mən mütəmadi qaydada bölgələrə, rayonlara səfərlər edirəm və özüm şəxsən vəziyyətlə tanış oluram. Əlbəttə ki, problemlər çoxdur. Onları heç kim inkar etmir. Bizim vəzifəmiz də məhz odur ki, bütün bu problemləri operativ qaydada və yüksək səviyyədə aradan götürək.

Bu istiqamətdə işlər gedir. Deyə bilmərəm ki, bütün rayonlarda görülməmiş işlər məni qane edir. Amma bütövlükdə, vəziyyət müsbət istiqamətdə inkişaf edir.

Bizi ən çox narahat edən məsələlərdən biri də ondan ibarətdir ki, qış mövsümündə bölgələrdə elektrik enerjisi ilə təminatla bağlı problemlər yaranır. Bu problemlərin obyektiv səbəbləri var, biz onların hamısını bilirik. Ölkədə gedən inkişaf, yeni yaranmış müəssisələr, fabriklər, yeni tikilmiş evlər təbii ki, yeni enerji yükü tələb edir, o da yoxdur. Çünki son illər ərzində Azərbaycanda "Şimal" DRES-dən başqa, heç bir elektrik stansiyası tikilməmişdir. Ancaq bu il yeni stansiyaların tikintisinin başlanması nəzərdə tutulub və bildiyiniz kimi, böyük stansiyaların tikintisi də vaxt aparır. Buna təxminən iki il vaxt lazımdır. Ona görə də qərar qəbul edilmişdir ki, təxirəsalınmaz ölçülər götürülsün və yeni, kiçik həcmli müasir elektrik stansiyaları tezliklə alınsın və quraşdırılsın. Bu barədə artıq bütün göstərişlər verilmişdir və 2005-ci ildə, yəni bu il Azərbaycanın cənub bölgəsində on kiçik stansiyanın tikintisi nəzərdə tutulur ki, orada vəziyyət yüngülləşsin. 2006-cı ildə isə respublikada əlavə 40 kiçik elektrik stansiyasının quraşdırılması bizə imkan verəcəkdir ki, qış aylarında enerji qıtlığını maksimum dərəcədə aradan götürək.

Eyni zamanda, tezliklə sayğaclar da quraşdırılmalıdır. İnsanlar bilməlidirlər ki, onlar nəyə görə pul ödəyirlər.

Qaz sektorunda da vəziyyət buna bənzərdir. Mən bu yaxınlarda Şamaxı rayonunda olarkən bu barədə öz fikirlərimi bildirmişəm. Demişəm ki, kimin imkanı yoxdur, ondan pul tələb olunmamalıdır. "Azəriqaz" rəhbərliyinə də bu göstərişləri vermişəm. Bu gün burada oturan şəhər və rayon icra hakimiyyəti başçıları da bunu bilməlidirlər. Azərbaycanda yoxsulluq şəraitində yaşayan insanların sayı az deyildir. Düzdür, ildən-ilə bu insanların sayı azalır - 46 faizdən 42-yə düşüb. Bu yaxınlarda mənə verilən məlumata görə, bu rəqəm yenə də azalıb. Amma bütün bunlara baxmayaraq, biz gərək çətin, kasıb şəraitdə yaşayanların vəziyyətini anlayaq, başa düşək və onlara diqqətlə yanaşaq. Kimin imkanı var, ondan ciddi tələb olunmalıdır. Çünki bütün ölkələrdə işıq, qaz pulu yığılır və yığılmalıdır. Amma kasıb təbəqəyə böyük diqqətlə yanaşmaq lazımdır.

Eyni zamanda, bu yaxınlarda verilmiş göstərişlərə görə normativlər də yenidən nəzərdən keçirildi. Sayğaclar olmayan yerdə normativlər aşağı düşməlidir. Bu barədə qərar qəbul edilmişdir və mənə bu gün verilən məlumata görə bu normativ 25 faiz azaldılmalıdır.

Sayğac olan yerdə hər kəs işiğin, qazın haqqını işlətdiyi qədər ödəməlidir. Sayğac olmayan yerdə normativlər aşağı düşməlidir. Hesab edirəm ki, bu, sosial baxımdan çox mühüm və ədalətli bir addımdır.

Sosial məsələlərə diqqət getdikcə artır. Minimum əmək haqqının və pensiyanın məbləği artırılmışdır. Bu il də büdcəyə yenidən baxılacaq, minimum əmək haqqının və digər ödənişlərin artırılması nəzərdə tutulur. Bu, bizim prioritet məsələlərimizdən biridir. Mən demişəm ki, Azərbaycan xalqı ildən-ilə daha yaxşı yaşmalıdır. Hökumət bunu təmin etmək üçün əlindən gələni edir. Büdcəmiz təxminən 30 faiz artıb və bu da son hədd deyildir. Yenə də artmalıdır. Çünki ehtiyatlar var və biz bunları bilirik. Bizi narahat edən qiymətlərin artımı məsələsinə də ciddi yanaşılır və ötən müddət ərzində görülən tədbirlərin nəticəsində qiymətlər aşağı düşməyə başladı. Bu yaxınlarda yeni sərəncamlar, fərmanlar qəbul ediləcək ki, Azərbaycanda süni şəkildə və yaxud hansısa obyektiv səbəblərə görə yaranmış qiymət artımı dayansın və qiymətlər aşağı düşsün.

Bütün bu məsələləri biz gərək həll edək. Çünki insanlarımızın həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması bizim üçün prioritet məsələdir. Bu istiqamətdə, əlbəttə ki, bütün lazımi tədbirlər görülməli, lazımi fərmanlar və sərəncamlar, qərarlar qəbul ediləcəkdir. Amma bununla yanaşı, şübhəsiz ki, yerlərdə əhalinin həyat səviyyəsinə diqqət göstərilməlidir. Ümumiyyətlə, mənim yerlərdəki nümayəndələrim - icra hakimiyyəti başçıları əhalini narahat edən məsələlərə çox ciddi yanaşmalıdırlar, qayğı ilə, diqqətlə yanaşmalıdırlar. Mən bilirəm ki, bu istiqamətdə də müsbət doğru dəyişikliklər baş verir. Səfər etdiyim bölgələrdə həmişə insanlardan soruşuram ki, icra hakimiyyəti başçısının fəaliyyətindən razısınızmı, sizi qane edirmi, yoxsa yox. Eşidəndə ki, müsbət dəyişikliklər baş verir, əlbəttə ki, mən çox sevinirəm. İcra hakimiyyəti başçılarından da tələb edirəm ki, gündəlik fəaliyyətlərində bu məsələyə diqqət göstərsinlər.

Mən şübhə etmirəm ki, Azərbaycanın iqtisadi inkişafı, görülməli tədbirlər nəticəsində əldə olunacaq böyük həcmdə vəsait bizə imkan verəcək ki, ölkəmizi hərtərəfli inkişaf etdirək, regionları, qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirək. Bütün bunlar olacaq. Amma əgər insan amili olmasa, əlbəttə ki, biz istədiyimizə nail ola bilmərik. Ona görə yenə də deyirəm, insanların qayğıları ilə yaşamaq lazımdır, onlara diqqət göstərmək lazımdır və problemləri həll etmək lazımdır. Elə problem var ki, onu yerli icra orqanı həll edə bilmir, mərkəzi orqanlar həll etməlidir. Amma bir çox hallarda problemlər yerlərdə həll oluna bilər.

Mənə verilən məlumata görə, bəzən çox da böyük vəsait tələb etməyən məsələlər tezliklə həll oluna bilər. Amma biganəlik ucbatından, yaxud da ki, səhlənkarlıq ucbatından bunlar illərlə yığılıb qalır, öz həllini tapmır.

2005-ci ildə Azərbaycanda çox mühüm hadisələr baş verəcəkdir. İlk növbədə, bizim gələcəyimizi böyük dərəcədə təmin edəcək, xalqımızın ümummillə lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə tikilən Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri işə düşəcəkdir. Bu, dünya miqyaslı bir hadisədir və təkcə Azərbaycanın deyil, bütün qonşu region ölkələrinin gələcəyinə güclü təsir edəcəkdir. İlk növbədə isə Azərbaycan xalqının inkişafı üçün, onun rifah halının yaxşılaşması üçün və ümumiyyətlə, iqtisadiyyatımızın inkişafı üçün mühüm rol oynayacaqdır. Bu, tarixi hadisədir. Bu ayın sonunda Bakıda biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin istismara verilməsini qeyd edəcəyik və bir neçə aydan sonra kəmərin tamamilə işə düşəcəkdir.

Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin tikintisi uğurla gedir. Eyni zamanda, "Şahdəniz" yatağından çıxarılaçaq qaz Azərbaycana xidmət edəcəkdir. Bir neçə ildən sonra Azərbaycanda qaz qıtlığı tamamilə aradan götürüləcəkdir. Əlbəttə, bütün bu görülən işlər imkan verəcək ki, Azərbaycan daha da inamla inkişaf etsin, Azərbaycanda demokratikləşmə prosesləri sürətlə getsin və ölkəmiz daha da müasirləşsin.

2005-ci ildə parlament seçkiləri keçiriləcəkdir. Parlament seçkiləri hər bir ölkə üçün, həmçinin Azərbaycan üçün mühüm hadisədir. Şübhə etmirəm ki, seçkilər demokratik və şəffaf şəkildə keçiriləcəkdir. Biz hökumət olaraq bütün tədbirləri görəcəyik ki, parlament seçkiləri Azərbaycan xalqının iradəsini əks etdirsin və şübhə etmirəm ki, bu, belə də olacaqdır. 2003-cü ildə prezident seçkiləri də məhz belə keçdi. Azərbaycan xalqının iradəsi seçkilərin nəticələrində öz əksini tapmışdı. Biz çalışmalıyıq ki, parlament seçkiləri də yüksək səviyyədə keçirilsin, artıq bizə bəlli olan müəyyən qüsurlar aradan götürülsün və beləliklə, Azərbaycan seçkilərdən sonra inamla, uğurla öz inkişafını davam etdirsin. Parlament seçkilərinin keçirilməsində seçki ərafəsində görülən işlər çox mühümdür. Çünki seçkilər bir hadisə deyil, seçkilər bir prosesdir. Biz elə etməliyik ki, bu prosesin bütün mərhələlərində heç bir qanun pozuntularına yol verməyək və bütün namizədlər üçün eyni, bərabər şərait yaradaq. Bu, çox vacibdir, çünki hər bir namizəd eyni hüquqa malikdir və burada heç bir ayrı-seçkilik edilməməlidir. Bu, eyni zamanda mətbuatda, televiziya kanallarında da öz əksini tapmalıdır. Biz özəl televiziya kanallarına göstəriş verə bilmərik.

Amma hesab edirəm ki, onlar da bu vəziyyəti başa düşməlidirlər və heç bir ayrı-seçkiliyə yol verilməməlidir. Eyni zamanda yerlərdə hər bir namizədə öz kampaniyasını aparmaq üçün bərabər imkanlar

yaradılmalıdır. Həm qapalı şəkildə, eyni zamanda, açıq meydanlarda mitinqlərin keçirilməsi üçün şərait yaradılmalıdır. Seçki kampaniyası çərçivəsində bütün mitinqlərə icazə verilməlidir. Heç bir yerdə buna maneçilik törətmək olmaz. Bu, hər bir vətəndaşın hüququdur və biz elə etməliyik ki, bütün hüquqlar təmin edilsin. Ona görə indidən fikirləşmək lazımdır ki, müəyyən yerlər ayrılısın, bunlar həm namizədləri və onları dəstəkləyən insanları qane etsin, eyni zamanda, vətəndaşlarımızın gündəlik həyatına maneçilik törətməsin. Onu da deməliyəm ki, kompüterləşmiş dəqiq seçici siyahıları tərtib edilməli və bütün seçki məntəqələrində nümayiş etdirilməlidir.

Bu seçkilərdə ictimai rəyçilər iştirak edəcəklər. Düzdür, prezident seçkilərində də belə bir təcrübə olmuşdur və ictimai rəyçilər fəaliyyət göstərirdilər. Əlbəttə ki, bu dəfə də onlara şərait yaratmaq lazımdır və onların tərəfindən aparılacaq seçkilərdən sonrakı sorğular, yəni exit-pollar da sərbəst şəkildə keçirilməlidir. Buna heç bir maneçilik törədilməməlidir, əksinə, əgər müraciət olunarsa, kömək göstərilməlidir.

Seçkilər ərəfəsində müxtəlif tədris proqramları keçiriləcək və seçki rəsmiləri bu tədris proqramlarında iştirak etməli və əməkdaşlıq etməlidirlər.

Əlbəttə ki, səslerin sayılması prosesi tam açıq və şəffaf olmalıdır və heç bir saxtakarlığa yol verilməməlidir. Əgər kimsə saxtakarlıqla məşğul olarsa, onlara qarşı ciddi tədbirlər görülməli, ölçülər götürülməli və o insanlar məsuliyyətə cəlb ediləcəklər. Biz seçkiləri tam şəffaf, ədalətli, demokratik şəraitdə keçirməliyik və əminəm ki, belə də olacaqdır.

Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev öz çıxışında qeyd etdi ki, Azərbaycan rəhbərliyinin uğurlu daxili və xarici siyasəti nəticəsində dünya birliyində ölkəmizin nüfuzu xeyli artıb, Avropa Birliyinə inteqrasiya prosesi sürətlənib. Odur ki, növbəti parlament seçkilərinin mütəşəkkil, demokratik və aşkarlıq şəraitində keçirilməsi son dərəcədə vacibdir. Prezident və bələdiyyə seçkilərində dünya standartlarına uyğun hüquqi baza əsasında seçki keçirmək təcrübəsi artıb, bu sahədə müsbət irəliləyişlər vardır.

Xüsusilə də seçicilərin fəallığı və mütəşəkkilliyi artır. Unutmaq olmaz ki, bu parlament seçkilərinin nəticələrinə əsasən ölkəmizə dünya birliyinin münasibəti müəyyən olacaqdır. Ötən seçkilərdə beynəlxalq müşahidəçilərin rəylərində özünə yer almış bəzi iradların və tənqidi qeydlərin tam aradan qaldırılması məqsədi ilə maarifləndirmə işlərinin gücləndirilməli olduğunu söyləyən natiq vurğuladı ki, həm seçicilərin, həm də seçki komissiyaları üzvlərinin qanunu tam bilmələri və ona riayət etmələri böyük əhəmiyyət daşıyır.

Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri daha sonra dedi: “Seçicilərlə ciddi maarifləndirmə işi aparılmalı, məntəqə seçki komissiyaları üzvlərinin məsuliyyəti artırılmalı, səsvermə günü məntəqələrə könər şəxslərin daxil olmasına yol verilməməlidir. Məlumdur ki, Milli Məclisə builki seçkilər əvvəlkindən fərqli olaraq, birmandatlı seçki dairələri üzrə keçiriləcəkdir. Siyasi partiyalar, siyasi partiya blokları, seçicilərin təşəbbüs qrupları və vətəndaşlar Milli Məclisə seçilmək üçün namizədləri hər bir seçki dairəsi üzrə fərqli qaydada irəli sürəcəklər. Bu isə seçki dairələrində mübarizəni daha da gərginləşdirəcəkdir”.

Seçki ərəfəsində yerinə yetirilməsi vacib olan tədbirlərdən bəhs edən natiq bununla bağlı qanunun tələb etdiyi şəkildə görülməli işlərlə əlaqədar tövsiyələri bir daha müşavirə iştirakçılarının nəzərinə çatdırdı, təşkilati, texniki tədbirlərin tam dəqiqliklə həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğuladı.

Sonra Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev yerli icra orqanları qarşısında duran vəzifələrdən də danışdı.

Müşavirəyə yekun vuran Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev əlaqədar qurumların rəhbərlərinə müvafiq tapşırıqlar verdi.

Xalq qəzeti.- 2005.- 5 may.- № 101.- S.1-2.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə 2005-ci ilin birinci yarısında
respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə
həsr olunmuş müşavirə**
(21 iyul 2005-ci il)

İyulun 21-də Prezident sarayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə 2005-ci ilin birinci yarısında respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş müşavirə keçirilmişdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müşavirəni giriş nitqi ilə açdı.

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
giriş nitqi**

- Bugünkü iclas, Nazirlər Kabinetinin toplantısı ilin ötən altı ayının yekunlarına həsr olunmuşdur. Altı ay ərzində görülən işlər haqqında fikir mübadiləsi aparılacaq, məruzələr ediləcək və ümumiyyətlə, görülən işlər haqqında biz məlumatları dinləyəcəyik.

Bütövlükdə 2005-ci ilin birinci yarısı Azərbaycan üçün uğurlu olubdur. Bizim daxili və xarici siyasətimiz bir-birini tamamlayaraq, Azərbaycanın milli maraqlarının maksimum dərəcədə təmin olunmasına xidmət etmişdir. Ötən altı ay ərzində regionda və Azərbaycanda çox mühüm hadisələr baş vermişdir. Həm ölkə daxilində gedən proseslər, həm də Azərbaycanın dünyadakı mövqeyi deməyə əsas verir ki, indiyədək aparılmış və bu gün də aparılan siyasət düzgün istiqamətdədir. Bu müddət ərzində Azərbaycan öz xarici siyasətini davam etdirib, qonşu dövlətlərlə bizim münasibətlərimiz daha da möhkəmlənibdir. Qonşu ölkələrin dövlət və hökumət başçıları ilə mənim çoxsaylı görüşlərim olub və demək olar ki, bu münasibətlər Azərbaycanın maraqlarını təmin edir. Biz qonşu dövlətlərlə həmişə çox yaxşı münasibətlərin olmasına çalışmışıq, buna nail olmuşuq. Bu gün qonşularımızla bizim heç bir problemimiz yoxdur, əksinə, bu münasibətlər həm ikitərəfli müstəvidə, həm də regional əməkdaşlıq çərçivəsində inkişaf edir. Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarla işbirliyi, əməkdaşlığı daha da möhkəmlənibdir. Bildiyiniz kimi, uzun illər Azərbaycanın üzv olduğu GUAM təşkilatı indi özünün yeni dövrünü yaşayır və bu, bizi çox sevindirir. GUAM çərçivəsində Azərbaycan çox fəal rola malikdir. Ümid edirəm ki, gələcəkdə təşkilatın sanbalı və nüfuzu artacaqdır və bu, bizim maraqlarımıza cavab verir.

Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığımız daha da sürətlənibdir. Yeni qonşuluq siyasəti artıq Azərbaycana da tətbiq olunur. O siyasətin ilk cizgilərini biz artıq görürük. Avropa Şurası ilə əməkdaşlığımız çox yüksək səviyyədədir. Avropa Şurasının bu ilin yanvar ayında qəbul etdiyi qətnamə, Ermənistan-Azərbaycan münasibətinə dair qətnamə ölkəmizdə çox böyük maraqla qarşılanıbdir. Həmin qətnamədə reallıqlar, obyektiv faktlar öz əksini tapıbdir. Ən önəmlisi odur ki, bu, danışıqlar prosesinə təkan verə biləcək bir qətnamədir.

Azərbaycan İslam Konfransı Təşkilatında çox fəal iştirak edir. Bir müddət əvvəl İslam Konfransı Təşkilatının üzvü olan ölkələrin xarici işlər nazirlərinin görüşü keçirilmişdir. Azərbaycanın mövqeyi İslam Konfransı Təşkilatında daim müdafiə olunur. Beləliklə, bütün sahələrdə xarici siyasətimiz bizə imkan verir ki, öz mövqeyimizi daha da möhkəmləndirək. Əlbəttə ki, bizim xarici siyasətdə ən başlıca vəzifəmiz və problemimiz Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllidir.

Bu istiqamətdə də son altı ay ərzində müəyyən irəliləyiş görünməkdədir. O mənada ki, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin fəaliyyəti daha da güclənibdir. Həmsədrlər bölgəyə səfərlər edirlər, yeni məsələlər müzakirə olunur və deyə bilərəm ki, danışıqlar prosesində Azərbaycanın mövqeyi daha da möhkəmlənir. Bayaq dediyim kimi, bu istiqamətdə çox vacib və önəmli addımlardan biri Avropa Şurasının bu ilin yanvar ayında qəbul etdiyi qətnamə və onda sadalanan məsələlərdir. Ermənistan Azərbaycana qarşı təcavüz edibdir. Demək olar ki, ilk dəfə beynəlxalq təşkilatlarda bu məsələ çox açıq şəkildə qoyulub və göstərilibdir ki, Avropa Şurasının üzvü olan bir ölkə digər üzv ölkəyə qarşı təcavüz edib və işğalçılıq siyasəti aparır. Eyni zamanda, qətnamədə Ermənistanın Azərbaycana qarşı etnik təmizləmə siyasəti də pislənilibdir. Orada bir milyondan artıq qaçqın, köçkünün vəziyyəti haqqında da məlumatlar var. Bütövlükdə bu qətnamə həm çox obyektivdir, həm də, bir də qeyd etmək istəyirəm ki, danışıqlar prosesinə təsir göstərəcək və artıq göstərir. Digər tərəfdən, ATƏT-in faktaraşdırıcı missiyası işğal olunmuş torpaqlarda bizim dəvətimizlə monitorinq keçirmişdir. Biz çox təkid etmişdik ki, bu missiya Azərbaycana gəlsin. Baxmayaraq ki, Ermənistan tərəfi buna etiraz edirdi. Biz buna nail olduq və artıq hesabatda

beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırdığımız məlumatlar öz əksini tapıbdir. İşğal olunmuş torpaqlarda ermənilərin qeyri-qanuni məskunlaşması faktları üzə çıxıb və əlbəttə ki, bu, dünyada böyük rezonans yaradıbdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində bizim səylərimiz davam edir və ermənilərin işğal olunmuş torpaqlarımızda qeyri-qanuni məskunlaşması məsələləri BMT-nin gündəliyindədir. Biz danışıqlarda öz mövqeyimizi möhkəmləndirmişik. Artıq danışıqlar Praqa prosesi çərçivəsində aparılır və əgər sadə sözlərlə desək, Praqa prosesi mərhələli həll deməkdir. Yəni Azərbaycanın hər zaman israr etdiyi yanaşma - məsələnin mərhələli şəkildə həll olunması artıq Minsk qrupu tərəfindən qəbul edilir və danışıqları aparın tərəflər - Ermənistan və Azərbaycan artıq bu prosesin iştirakçılarıdır. Baxmayaraq ki, Ermənistanı bu prosesə cəlb etmək üçün çox böyük səylər göstərilmiş, çox böyük diplomatik gedişlər edilmişdir. Biz buna nail olduq və onu da bilir ki, "Praqa prosesi" ifadəsi, sadəcə olaraq, mərhələli həll sözünün əvəzinə işlənmiş bir ifadədir ki, erməniləri və Ermənistanı çox qıcıqlandırmasın. Ancaq həqiqət budur ki, münafişə yalnız və yalnız aşağıdakı prinsiplər əsasında öz həllini tapa bilər: işğal edilmiş torpaqlar işğalçı qüvvələrdən azad olunmalı, qaçqınlar, köçkünlər öz doğma torpaqlarına - Dağlıq Qarabağın ətrafındakı bölgələrə və Dağlıq Qarabağın özünə qayıtmalıdır. Ondan sonra Dağlıq Qarabağın statusu müəyyən oluna, Azərbaycanın tərkibində Dağlıq Qarabağ ermənilərinə dünyada mövcud olan ən yüksək muxtariyyət verilə bilər. Bizim mövqeyimiz dəyişməz olaraq qalır və bu mövqe bütün beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanır.

Dağlıq Qarabağ Azərbaycan torpağıdır, vaxtilə ermənilər bu torpağa qonaq kimi gəlmişdilər. Ondan sonra məlum olan hadisələr nəticəsində, etnik təmizlənmə siyasəti nəticəsində, bəzi xarici qüvvələrin dəstəyi ilə o torpaqların işğalına nail ola bildilər. Amma bu işğal əbədi deyildir. Bunun sonu olacaq və biz istəyirik ki, məsələni sülh yolu ilə, danışıqlar yolu ilə həll edək. Amma eyni zamanda, öz iqtisadi və hərbi potensialımızı gücləndiririk.

Son zamanlar erməni mətbuatında və bir sıra başqa mətbuat orqanlarında danışıqlar prosesi haqqında təxribat xarakterli müxtəlif məlumatlar dərc olunur ki, nə vaxtsa Dağlıq Qarabağ Azərbaycandan ayrılacaq, nə vaxtsa müstəqil olacaq, yaxud da ki, Ermənistanla birləşdiriləcəkdir. Biz buna heç vaxt imkan verməyəcəyik. Bizim mövqeyimiz dəyişməz olaraq qalır. Mövqeyimizdə heç bir dəyişiklik yoxdur və olmayacaqdır. Heç vaxt - nə bu gün, nə sabah, nə on ildən, nə də yüz ildən sonra Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılması məsələsi müzakirə obyektinə çevrilə bilməz. Biz buna imkan verə bilmərik. Sadəcə olaraq çalışmalıyıq ki, bütün vasitələrdən istifadə edib bu məsələni tezliklə həll edək və dediyim kimi burada siyasi, diplomatik və başqa amillər öz rolunu oynamalıdır. Sözsüz ki, buna nail olmaq üçün, ümumiyyətlə, ölkəmizi hərtərəfli inkişaf etdirmək üçün iqtisadi potensialımızı da gücləndirməliyik. Bu istiqamətdə işlər görülür və bugünkü müzakirənin mövzusu ilk növbədə bizim iqtisadi və sosial məsələlərimiz olacaqdır.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən başlanmış iqtisadi islahatlar bu gün davam etdirilir. Azərbaycan bu islahatları çox inamla və cəsarətlə aparır, nəticələr və iqtisadi inkişaf sürəti deməyə əsas verir ki, Azərbaycan dünyada ən sürətlə inkişaf edən ölkələrdən biridir. Bu ilin altı ayında ümumi daxili məhsul 16,5 faiz artıb və ilin sonunda bu göstərici təxminən 18 faizə çatacaqdır. Bu da dünyada ən yüksək göstəricidir. Altı ayda sənaye istehsalının artımı 20 faiz təşkil edibdir. Bu da çox böyük rəqəmdir və onu göstərir ki, bizim sənayemiz çox sürətlə inkişaf edir. Bir önəmli göstərici də ondan ibarətdir ki, bu il biz iqtisadi inkişaf baxımından 1990-cı ilin səviyyəsinə çatmışıq. Bir tərəfdən buna heyifsilənirik ki, görün, 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycana nə qədər böyük zərbələr vurulmuşdur ki, yalnız indi 1990-cı ilin səviyyəsinə gəlib çatmışıq. O illərdə - 1990, 1991, 1992-ci illərdə və 1993-cü ilin əvvəlində Azərbaycandakı səriştəsiz, bacarıqsız iqtidarın yarıtılmaz fəaliyyəti nəticəsində elə böyük zərbə vurulmuşdur ki, ölkə uzun illər ərzində özünə gələ bilməmişdir. Yalnız 1996-cı ildə sabitləşmə yarandı, tənəzzülün qarşısı alındı və inkişaf başladı. Yalnız 2005-ci ildə biz 1990-cı ilin səviyyəsinə gəlib çatmışıq. Amma müqayisə üçün demək istəyirəm ki, bizim qonşumuz və çox güclü sənaye və iqtisadi potensialı olan Rusiya 1990-cı ilin səviyyəsinə yalnız 2007-ci ildə çatacaqdır.

Azərbaycana investisiyaların cəlb olunması, sərmayə qoyulması prosesi davam edir. Baxmayaraq ki, bizim ən böyük investisiya layihələrimiz başa çatır, neft-qaz sektoruna 2,7 milyard dollar investisiya qoyulmuşdur. Büdcə xərcləri və büdcə gəlirləri artıbdır. Bu barədə bu gün məlumat veriləcəkdir. Sosial sahəyə ayrılan xərclər bütövlükdə təxminən 30 faiz artıbdır. Müdafiə xərcləri 76 faiz artıb və bu da təbiidir. Biz müharibə şəraitində yaşayırıq və ordumuzu gücləndirməliyik, elə etməliyik ki, ən müasir standartlara cavab versin.

Dövlət Neft Fondu da daxil olmaqla, bizim valyuta ehtiyatlarımız təxminən 2,1 milyard dollar təşkil edir. Bu da çox böyük rəqəmdir və bizə imkan verir ki, iqtisadi islahatlarımızı rahat davam etdirək.

Sosial məsələlərə diqqət daim yüksək olmuşdur. Minimum əmək haqqının artımı ilə bağlı məsələlər həll edilir. İndi minimum əmək haqqı 125 min manatdır və oktyabrın 1-dən 150 min manat olacaqdır. Onu da xatırlatmaq istəyirəm ki, mən Prezident vəzifəsinə seçiləndə Azərbaycanda minimum əmək haqqı 60 min manat idi. Qısa müddət ərzində minimum əmək haqqının qaldırılması, ilk növbədə, Azərbaycanda ən çətin vəziyyətdə yaşayan insanlara olan diqqətin təzahürüdür. Bildiyiniz kimi, bizim əsas prioritet məsələlərimizdən biri budur ki, Azərbaycanda yoxsulluq aradan götürülsün. Son ilyarım ərzində yoxsulluğun səviyyəsi təxminən 10 faiz aşağı düşüb. 49-50 faizdən 40 faizə enibdir. Düzdür, bu da çox böyük rəqəmdir. Amma dinamika göstərir ki, azalma çox yüksək sürətlə gedir. Əmək haqqı bütövlükdə 26 faiz artıb. İndi Azərbaycanda orta əmək haqqı 560 min manat və ya təxminən 120 dollardır. Bu, MDB ölkələri ilə müqayisədə yaxşı göstəricidir. Amma təbii ki, bu bizi qane etmir və gələcəkdə orta əmək haqqının da, minimum əmək haqqının da qaldırılması istiqamətində daha ciddi işlər görülməlidir.

Gələcək ilin büdcəsi yəqin ki, bu yaxınlarda müzakirə olunmağa başlayacaqdır. Əlbəttə ki, büdcədə böyük artımlar nəzərdə tutulmalıdır. Bu barədə Nazirlər Kabineti bir müddətdən sonra məruzə edəcəkdir. Mən bu yaxınlarda bir hədəf kimi bir rəqəm çəkdim ki, gələcək il bizim büdcəmiz 3 milyard dollar olmalıdır. İndi gərək buna hərtərəfli yanaşaq, baxaq ki, bu rəqəm nə dərəcədə öz əksini tapa bilər. Bəlkə bundan da çox ola bilər. Bizi narahat edən məsələlər var, dediyim kimi, ilk növbədə bu, yoxsulluğun yüksək səviyyədə olmasıdır. Biz bu sahədə çox önəmli addımlar atırıq. Eyni zamanda, bizim hamımızı narahat edən istehlak mallarının bahalaşması, yəni inflyasiyanın qalxmasıdır. İnflyasiya indi təxminən 13 faiz təşkil edir. Ancaq bu yaxınlarda imzalanmış sərəncamdan və görülən antiinflyasiya tədbirlərindən sonra, may ayı ilə müqayisədə iyun ayında qiymətlər təxminən 2 faiz aşağı düşmüşdür. Bizim qarşıya qoyduğumuz məsələ təkcə inflyasiyanın dayandırılması deyildir. Məsələ ondadır ki, inflyasiya aşağı düşməlidir. Artıq bu proses başlanıb. Buna çox ciddi nəzarət etməliyik və gündəlik fəaliyyətlərində aidiyyəti orqanlar da nəzarət etməlidirlər.

Regional inkişaf proqramı uğurla icra edilir. Mənim həm bölgələrdə, həm də Bakıda keçirdiyim görüşlər bir daha onu göstərir ki, bizim siyasətimiz çox yüksək səviyyədə qiymətləndirilir, bəyənilir və dəstəklənir. Mənə verilmiş son məlumatlara görə ilyarım ərzində 250 min yeni iş yeri açılıb. Onlardan 130 mini daimi iş yeridir. Əgər biz qonşu ölkələrə, orada gedən proseslərə, ümumiyyətlə başqa ölkələrdə bu istiqamətdə görülmüş işlərə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycan yeni iş yerlərinin açılması istiqamətində ən önəmli addımlar atmışdır. Bu, reallıqdır, həqiqətdir. Bu rəqəmlər reallığı əks etdirir. Hansı ölkədə bu gün ümumi daxili məhsul istehsalı 16 faiz artır, hansı ölkədə sənaye istehsalının artımı 20 faiz təşkil edir, əmək haqları ildə iki dəfə qaldırılır? İlyarım ərzində bizdə əmək haqqı üç dəfədən çox qaldırılıb. 8 milyon əhali olan hansı ölkədə ilyarım ərzində 250 min adam işlə təmin olunub? Biz bunu dünyada görə bilmərik. Bütün bunlar uğurlardır və biz çox sevinirik və bəlkə də, deyə bilərik ki, fəxr edirik ki, buna nail olmuşuq. Bütün bunların arxasında düşünülmüş siyasət, məqsədyönlü şəkildə aparılmış islahatlar dayanır. Biz bunu davam etdirəcəyik.

Əlbəttə ki, problemlər də var - yoxsulluq, işsizlik, enerji, qaz təchizatı, su təchizatı - biz bunu bilirik və bunlar aradan götürüləcəkdir. Bu gün burada məlumat veriləcək, yeni-yeni elektrik stansiyalarının tikintisi nəzərdə tutulub. Bu il və gələcək il Bakıda, Sumqayıtda və bütün bölgələrdə modul tipli kiçik həcmli elektrik stansiyaları quraşdırılacaqdır ki, bu da enerji probleminin aradan qaldırılmasına çox ciddi təsir göstərəcəkdir. Qaz xətləri çəkilir, Azərbaycanda qaz hasilatı artır və ümid edirəm ki, "Şahdəniz" qaz yatağı istismara verildəndən sonra bu problem də aradan götürüləcəkdir. Bu yaxınlarda yeni bir açıq səhmdar cəmiyyəti yaradıldı - "Azəristiliktəchizat". Onun qarşısında vəzifə qoyuldu ki, qısa müddət ərzində çox müfəssəl bir iş planı işlənilib hazırlansın və 2005-2006-cı illərdə Bakıda və böyük şəhərlərdə hündürmətəbəli evlərin istilik təchizatı təmin edilsin. Çünki biz imkan verə bilmərik ki, qışda insanlar üşüsunlər, gərək elə edək ki, istilik daim olsun. Bunu etmək mümkündür. Texniki cəhətdən etmək mümkündür. Maliyyə imkanlarımız da var və buna vəsait ayıracağıq. Belə olan halda, elektrik enerjisinə də qənaət ediləcəkdir. Çünki qışda və yayda elektrik enerjisinin sərfində çox böyük fərqlər var. Qışda bəlkə də iki dəfə çox elektrik enerjisi sərf olunur. Səbəbi də odur ki, insanlar mənzilləri elektrik cihazları ilə qızdırırlar. Bütün bu məsələlər diqqət mərkəzindədir.

Ümid edirəm ki, 2005-ci ilin ikinci yarısı da uğurlu olacaq və 2006-cı ildə Azərbaycanda böyük layihələr həyata keçiriləcəkdir.

Maliyyə naziri Əvəz Ələkbərovun çıxışı

Möhtərəm cənab Prezident! Xanımlar və cənablar!

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin iqtisadi strategiyasının həyata keçirilməsi hesabat dövründə daha da sürətləndirilmiş, iqtisadiyyatın neft və qeyri-neft sahələri üzrə inkişafda yeni mərhələyə qədəm qoyulmuşdur. Möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən iqtisadiyyatın inkişafı və idarə olunması istiqamətində imzalanmış qanun və fərmanlar, o cümlədən 'yoxsulluğun azaldılması, regionların inkişafı, antiinflasiya tədbirləri, sahibkarlığın və lizinqin inkişafı və s. ölkədə daha demokratik iqtisadi şərait yaratmış, əsas makroiqtisadi göstərici olan ümumi daxili məhsulun 16,5 faiz artımına nail olunmuşdur. Keçən ilin birinci yarısına nisbətən adambaşına ümumi daxili məhsul istehsalı 15,3 faiz artaraq, 3 milyon manat və yaxud 614 ABŞ dolları təşkil etmişdir. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə bütün maliyyə mənbələri hesabına iqtisadiyyatın və sosial sahələrin inkişafına 10,3 faiz çox investisiya yönəldilmişdir. Əhalinin banklardakı əmanətləri 39,1 faiz artmış, orta aylıq əmək haqqı 25,9 faiz artaraq 561,2 min manata, əhalinin pul gəlirləri 25,9 faiz artaraq 2,1 milyon manata çatmışdır. Yanvar-may aylarında 122 ölkə ilə aparılmış xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 20,4 faiz artaraq 2,8 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. Dövlət büdcəsinin mədaxil proqnozuna 103,5 faiz əməl edilərək, keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən xəzinəyə 36,3 faiz çox vəsait və yaxud 4 trilyon 565 milyard manat daxil olmuşdur. Büdcə proqnozu Vergilər Nazirliyi tərəfindən 3 trilyon 224 milyard manat (104,5 faiz), Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən 810 milyard manat (110,2 faiz) icra edilmiş, iki orqanın xətti ilə dövlət büdcəsinə ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 41,3 faiz çox vəsait köçürülmüşdür. Hesabat dövründə gəlirlərin formalaşdırılmasında özəl sektorun xüsusi çəkisi ötən illə müqayisədə 5,6 faiz artaraq 55,6 faizə çatmış, natura hesabı ilə Vergilər Nazirliyinin xətti ilə yığılan daxilolmaların 1,8 trilyon manatı bu hesaba formalaşmışdır.

Ümumi daxili məhsulda özəl sektordan vergi daxilolmalarının xüsusi çəkisi 7,3 faiz təşkil etmişdir ki, bu da keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 1,7 bənd çoxdur. Dövlət büdcəsinin xərcləri 4 trilyon 523 milyard manat və yaxud 95,3 faiz icra edilməklə, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 44,5 faiz çox olmuşdur. Yəni 1 iyula ehtiyat vəsait də yığılmışdır və bu aylarda maliyyələşmə çox normal davam edir.

Vəsaitin 56,4 faizi sosial yönümlü xərclərə istifadə olunmuşdur ki, bu da 34,1 faiz çoxdur. Bütövlükdə ayrı-ayrı xərc bölmələri üzrə ötən illə müqayisədə ciddi nəticələr əldə edilmişdir. Müdafiə xərclərinə 1,8 dəfə, təhsil xərclərinə 22 faiz, səhiyyə xərclərinə 1,6 dəfə, sosial təminat və sosial müdafiə xərclərinə 28,6 faiz, mədəniyyət, incəsənət, kütləvi informasiya, bədən tərbiyəsi xərclərinə 14,4 faiz, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq xərclərinə 27 faiz, sənaye və tikinti xərclərinə 46,9 faiz, nəqliyyat və rabitə xərclərinə 2,5 dəfə, iqtisadi fəaliyyətlə bağlı digər xərclərə 1,7 dəfə çox vəsait yönəldilmişdir.

Bu dövrdə bütün xərc bölmələrinə lazımi miqdarda vəsait açılmış, müdafiə olunan xərclər, əsasən də əmək haqqı və pensiyalar üzrə borc qalmamış, maliyyələşmədə sabitlik gözlənilməklə izafi xərclərə yol verilməmişdir. Açılmış vəsaitlərdən qənaətlə istifadə olunmuş, maliyyə nəzarəti daha da gücləndirilmişdir.

Ötən dövr ərzində əhalinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması istiqamətində bir sıra dəyərli tədbirlər görülmüşdür. Ölkə Prezidentinin müvafiq fərmanları ilə 2005-ci ilin yanvar ayının 1-də minimum əmək haqqı 25 faiz artaraq 125 min manata çatdırılmışdır. Bu artım 538 min nəfərə şamil olunmuşdur.

Cənab Prezident bu gün bəyanatla çıxış etdi, oktyabrın 1-dən bu rəqəm 150 min manata çatdırılacaqdır. Bu barədə cənab Prezidentin müvafiq fərmanı olacaqdır. Bizim hədəfimiz gələn il də bu müsbət işləri davam etdirməkdir. İşləməyən əmək pensiyaçılarının pensiya və müavinətlərinin minimum həddi də 125 min manata çatmış, yəni 233 min nəfər pensiyasını artırılmış şəkildə almışdır. Məcburi köçkünlərə, yəni 520 min nəfərə yemək xərci kimi verilən aylıq müavinətlər 25 min manatdan 30 min manata çatdırılmışdır. İncəsənət xadimlərinə Prezident mükafatlarının təsis edilməsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yüksək vəzifəli işçilərinin əmək haqlarının artırılması, dövlətin Konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı müharibə veteranı statusu almış şəxslərə müavinətlərin verilməsi, (bu şəxslərin sayı 86 min nəfərdir), 1941-1945-ci illər müharibəsi veteranlarına Qələbənin 60 illiyi ilə əlaqədar birdəfəlik yardımların edilməsi (bu, 63 min nəfərə şamilidir), fəxri adlara görə təqaüdlərin verilməsi, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmiş şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi üçün dövlət büdcəsindən tələb olunan miqdarda vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Hesab edirəm ki, maliyyələşmədə ilin axırına qədər qətiyyətlə problem olmayacaqdır.

Cari ilin altı ayı ərzində dövlət investisiya xərclərinə büdcə çərçivəsində 371 milyard manat vəsait sərf edilmişdir ki, bu da ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1,6 dəfə çoxdur. Bu rəqəm sübut edir ki, bizim büdcəmiz təkcə sosial yönümlü deyil, artıq inkişaf yönümlü, investisiya yönümlüdür. Həmin vəsaitdən 83

sosial-mədəni və məişət təyinatlı obyektlərin tikintisinə və yenidən qurulmasına 56 milyard manat, 50 layihə üzrə ayrı-ayrı infrastrukturaların, o cümlədən Vayxır hidroqovşağının tikintisinə, regionların içməli su təchizatına, suvarma-drenaj infrastrukturunun bərpasına 77 milyard manat, respublika əhəmiyyətli avtomobil yollarının tikintisinə xərclər 26 milyard manat vəsait yönəldilmişdir. Yolların əsaslı tikintisinə və yenidən qurulmasına digər mənbələr hesabına da vəsaitlər, yəni zəmanətli kreditlər şəklində də 100 milyardlarla manat vəsaitlər cəlb edilmişdir. Ötən dövr ərzində dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmayan bir sıra xərclərin maliyyələşdirilməsinə, yəni ehtiyat fondu hesabına Elmi Onkoloji Mərkəzin tibb avadanlığı ilə təchiz edilməsinə, məcburi köçkünlərin ərzaqla fasiləsiz təmin olunmasına, Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 60 illik yubileyi münasibətilə müharibə əlillərinə pulsuz minik avtomobillərinin verilməsinə, İctimai Televiziya və Radio Yayınıları Şirkəti üçün tələb olunan texniki avadanlığın alınmasına və digər vacib tədbirlərə ehtiyat fondundan 40 milyard manat vəsait yönəldilmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə imicinin yüksəldilməsi, diplomatik xidmətin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində işlərin davamı olaraq, cari ilin aprel ayında Bolqarıstan Respublikasında səfirliyimiz fəaliyyətə başlamış və büdcədə bunun üçün 2,9 milyard manat məqsədyönlü vəsait açılmışdır.

Bununla yanaşı, yaxın aylarda bir neçə səfirliklərin fəaliyyətə başlaması üçün də büdcədə vəsait vardır və hesab edirəm, onlar vaxtında təmin olunacaqlar.

Ölkə iqtisadiyyatında olan fəallığı real vergi bazasının genişləndirilməsini və iqtisadiyyatda gedən digər müsbət prosesləri nəzərə alaraq, 2005-ci ilin dövlət büdcəsinə yenidən baxılmış, onun gəlirləri 800 milyard manat artırılmışdır. Bu, proqnoza nisbətən, yəni bu ilin artıq təsdiq olunmuş rəqəminə nisbətən 8,5 faiz, 2004-cü ilin icrasına nisbətən 41,5 faiz çox olmuşdur. Belə artım Azərbaycanda birinci dəfədir. Yəqin ki, Şərqi Avropada və MDB məkanında belə nümunə yoxdur. 2005-ci ilin dürüstləşdirilmiş dövlət büdcəsinin xərcləri 1 trilyon 15 milyard manat və ya təsdiq olunmuş ilkin rəqəmə nisbətən 10,1 faiz, 2004-cü ilin icrasına nisbətən 46,7 faiz çox olmuşdur.

Möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu məsələlərə bir neçə dəfə çox ciddi surətdə baxılmışdır. Həlli ən vacib olan nöqtələr seçilmiş və parlament tərəfindən büdcənin dürüstləşdirilməsi həyata keçirilmişdir. Yəni dövlət büdcəsi xərclərinə baxılarkən ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi, minimum əmək haqqının artırılması, əhalinin aztəminatlı təbəqəsinin maddi təminatının yaxşılaşdırılması, tələbələrə təqaüdlərinin artırılması, - yəqin ki, cənab Prezident yaxın vaxtlarda bununla bağlı da ciddi qərar qəbul edəcək, - ayrı-ayrı infrastrukturaların tikintisi və yenidən qurulması, dövlət əhəmiyyətli müəssisələrin zərərçəkmişlərinin ödənilməsi üçün vəsait ayrılması ön plana çəkilmiş və antiinflasiya tədbiri kimi, dövlət büdcəsində sərbəst qalmış vəsait daha səmərəli istifadə üçün başqa mənbələrə yönəldilmişdir. Əhalinin geniş təbəqəsinin, əsasən, gənc ailələrin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasına təkan verəcək "İpoteka haqqında" Qanunun tətbiqi ilə bağlı ilk dəfə olaraq bu ilin axırına qədər 30 milyard manat nəzərdə tutulur.

Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il mayın sonunda imzaladığı antiinflasiya tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında fərmanın icrası olaraq, ixrac edilən neftin satış qiyməti ilə büdcə üçün nəzərdə tutulan qiymət arasındakı fərq hesabına xəzinədarlığın xüsusi hesabında toplanan 325 milyard manat daha səmərəli idarə olunmaq məqsədi ilə Dövlət Neft Fonduna köçürülmüşdür.

Büdcədənkənar vəsaitlərin səmərəliliyinin artırılmasına, büdcə vergi siyasətinin əsas istiqamətlərinə dair yeni təkliflər hazırlanmışdır. Dövriyyədə olan pul kütləsinin həcmində tənzimlənməsi qiymətli kağızlar bazarının genişləndirilməsi məqsədi ilə dövlət qısamüddətli istiqraz vərəqələrinin satışından daxilolmaların həcmi 85 milyard manatdan 200 milyard manata çatdırılmışdır. Artıq yarım ildə 47,9 milyard manat qısamüddətli istiqraz vərəqələri buraxılmışdır.

Hesabat dövründə xarici dövlət borclarının idarə olunması daim diqqətdə saxlanılmışdır. Adambaşına xarici dövlət borcumuz 185 ABŞ dolları həcmində olmuşdur. Başqa sözlə, xarici borcların həcmi ümumi daxili məhsulun 14,8 faizinə bərabərdir.

Digər ölkələrdə bu göstərici 45 faizdən 60 faizə qədərdir. Yəni Azərbaycan hökuməti gələcək nəslin çiyinə yük qoyulmaması üçün borclanma siyasətinə çox ciddi fikir verir və gələn ildən yəqin ki, öz resurslarımızdan büdcə çərçivəsində daha ciddi surətdə istifadə olunacaqdır.

Müvafiq icra hakimiyyəti və dövlət orqanları ilə birlikdə 2005-ci il dövlət büdcəsi gəlirlərinin artıqlaması ilə yerinə yetirilməsinə, bir daha maliyyələşmənin strukturuna baxaraq, bütün xərc bölmələri üzrə normal icraya nail olmağı qarşıya qoymuşuq.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin rəhbərliyiniz altında özünün sosial-iqtisadi inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuş Azərbaycanın büdcə, vergi və maliyyə-kredit siyasəti daha sürətlə inkişaf

edir, inflyasiyanın sabit saxlanılmasını, maliyyə intizamının gücləndirilməsinin, xərclərin şəffaflığının və ünvanlılığının təmin olunmasını tələb edir. Bu reallığı rəhbər tutmaqla, 2006-cı il dövlət büdcəsinin tərtibinə daha sivil qaydada yanaşılmış, büdcənin gəlir və xərcləri üzrə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının nümayəndələri daxil edilməklə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə müvafiq missiyalar yaradılmışdır. Artıq qeyd etdiniz - biz hədəf seçirik gələn il dövlət büdcəsinin gəlirləri və xərclərinin artımı təqribən 40-45 faiz həcmində olsun.

Hesab edirəm ki, sadələşdirmə işləri davam etdirmək üçün 2006-cı ildə aşağıdakı tədbirləri həyata keçirmək çox vacibdir: ümumi daxili məhsulun strukturuna və sahə quruluşuna uyğun büdcə gəlirlərinin artımını təmin etmək, potensial gəlirlərin, yəni vergilərin büdcəyə daxilolma əmsalını artırmaq, büdcə prosesində perspektiv maliyyə planının tərtibini genişləndirmək, yoxsulluğun azaldılması və regionların inkişafı ilə bağlı büdcədən lazım olan xərclərin həyata keçirilməsini təmin etmək, minimum əmək haqqının artırılmasını təmin etmək, əlillərə, qaçqınlara və məcburi köçkünlərə verilən müavinətlərin və pensiyaların artırılmasını ön plana çəkmək, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və digər sahələrdə inkişaf proqramları əsasında maliyyələşməni stimullaşdırmaq.

Qarşımızda duran ciddi məsələlərdən biri də əhalidə olan sərbəst pul vəsaitlərinin dövrüyəyə cəlb edilməsi və büdcə vasitəsilə idarə olunmasıdır. Problemlər çoxdur, vaxtınızı almaq istəmirəm.

Cənab Prezident, çıxışımın sonunda Sizi əmin edirəm ki, ölkə iqtisadiyyatının idarə olunması, onun beynəlxalq standartlara cavab verməsi üçün var qüvvəmizlə çalışacağıq, qarşımızda qoyulan hər bir vəzifənin öhdəsindən layiqincə gələcəyik.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

İqtisadi İnkişaf naziri Fərhad Əliyevin çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında başlanmış iqtisadi islahatların Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilməsi nəticəsində ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı daha da sürətlənmişdir.

2005-ci ilin 6 ayı ərzində, cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi, ümumi daxili məhsul 16,5 faiz, əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyalar 10,3 faiz, sənaye məhsulu ilk dəfə olaraq yüksək həddə - 20,1 faiz, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 4,8 faiz artmışdır. Qeyd olunanlarla yanaşı, rabitə, nəqliyyat, inşaat və xidmət sahələrində də bu rəqəmlər əvvəlki illə müqayisədə kəskin şəkildə artmışdır.

Proqnozlara əsasən bu ilin yekunlarına görə, Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun artımı təxminən 19 faiz təşkil edəcəkdir ki, bu da dünya ölkələri arasında ən yüksək göstərici olacaqdır.

Təbii ki, milli dövlət quruculuğu prosesi sürətləndikcə, ictimai, hüquqi, psixoloji mühit dəyişdikcə, ölkəmizin dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyası dərinləşdikcə, sosial-iqtisadi inkişaf prioritetləri də mahiyyət etibarilə dəyişir. Əgər müstəqilliyin ilk illərində başlıca məqsəd makroiqtisadi sabitliyin bərqərar olmasından və möhkəmləndirilməsindən, ümumi iqtisadi göstəricilərin dinamik artımının təmin edilməsindən ibarət idisə, bu gün vəzifəmiz kəmiyyət dəyişikliklərinin keyfiyyət dəyişikliklərinə keçidini təmin etməkdən, yəni hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün bu iqtisadi uğurlardan bəhrələnmək imkanı yaratmaqdan ibarətdir. Bunun üçün iqtisadiyyatın tarazlı şəkildə inkişaf etdirilməsi, qeyri-neft sektorunda rəqabət qabiliyyətli müəssisələrin fəaliyyət göstərməsi, yeni iş yerlərinin açılması, sosial xidmətlərin həcmnin, keyfiyyətinin və ünvanlılığının artırılması vacibdir.

2005-ci ilin ötən dövründə İqtisadi İnkişaf Nazirliyi öz fəaliyyətini məhz bu istiqamətdə qurmuşdur. İlk növbədə, "Büdcə sistemi haqqında" Qanuna əsasən 2006-cı il və növbəti 3 il üçün ilkin olaraq sosial-iqtisadi inkişaf və dövlət büdcəsinin proqnozları hazırlanmışdır.

Hesablamalara görə, 2006-cı ildə ümumi daxili məhsulun real artım sürəti 30,5 faiz, qeyri-dövlət sektorunun ümumi daxili məhsuldakı xüsusi çəkisi isə 79,5 faiz təşkil edəcəkdir. Bununla yanaşı, ölkənin daha uzun müddətə inkişaf perspektivləri müəyyənləşdirilmiş, uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası hazırlanmışdır. Təhlillər göstərir ki, yaxın illərdə ölkənin inkişafı infrastruktur təminatından birbaşa asılı olacaqdır. Bu baxımdan cənab Prezidentin tapşırığına uyğun olaraq, 2006-2009-cu illərdə həyata keçiriləcək mühüm infrastruktur və digər layihələri özündə əks etdirən Dövlət İnvestisiya Proqramının layihəsi hazırlanmışdır. Burada əsas məqsəd özəl sektorun daha sürətli inkişafı, yeni iş yerlərinin açılması, rayon ilə şəhər arasındakı fərqin azaldılması, rayon əhalisinin şəhərə axımının qarşısının təbii yollarla alınmasıdır.

Hesabat dövründə iqtisadi qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, onun beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması işi davam etdirilmiş, "İnvestisiya fəaliyyəti haqqında", "Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında" qanunlar, Rəqabət Məcəlləsi, habelə digər sənədlər hazırlanmışdır.

Ötən il olduğu kimi, bu il də nazirliyin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icrasından və əlaqələndirilməsindən ibarət olmuşdur. Proqrama uyğun olaraq, ötən müddət ərzində rayonlarda xeyli sayda yeni istehsal müəssisələri açılmış, infrastruktur layihələri həyata keçirilmiş, iş yerləri yaradılmış, sosial xidmətlərin həcmnin, keyfiyyətinin və ünvanlılığının artırılması başlıca məqsəd olmuşdur.

Regionlardakı sahibkarların maliyyə ehtiyaclarını ödəmək, eyni zamanda, onları maarifləndirmək, hüquqi biliklərini artırmaq məqsədi ilə ötən altı ay ərzində Abşeron iqtisadi rayonu üzrə Sumqayıt şəhərində, Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu üzrə Şamaxı şəhərində, Aran iqtisadi rayonu üzrə Sabirabad, Salyan və Kürdəmir şəhərlərində, Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu üzrə Tərtər, Ağdam və Füzuli rayonlarında, Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu üzrə Şəki və Zaqatala şəhərlərində, Lənkəran iqtisadi rayonu üzrə Cəlilabad, Masallı və Lənkəran şəhərlərində, ümumilikdə 14 biznes forum, kredit yarmarkası keçirilmişdir.

Qeyd olunan işlərin səmərəliliyini daha da artırmaq, qarşıda duran vəzifələri müəyyənləşdirmək məqsədi ilə cari ilin fevral ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iştirakı ilə regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramının birillik nəticələrinə həsr olunmuş konfrans keçirilmişdir. Hazırda ölkəmizin başçısının bu konfransda verdiyi tapşırıqların, habelə Gəncə, Şamaxı, Goranboy, Ağdaş və Göyçay rayonlarına səfərləri zamanı qaldırılmış məsələlərin icrası ilə bağlı işlər görülür.

Bu gün regionların, eləcə də, ümumən, iqtisadiyyatın inkişafında sahibkarlar böyük rol oynayırlar. Bununla əlaqədar olaraq, əvvəlki illərdəki kimi, sahibkarlara dövlət maliyyə yardımının artırılması, onların hüquqlarının müdafiəsi, işgüzar əlaqələrin genişləndirilməsi, istehsal olunan məhsulun satışı və təbliği istiqamətində çox mühüm işlər görülür.

Məlum olduğu kimi, 1993— 2001 -ci illərdə, yəni 8 il ərzində sahibkarlığın inkişafı üçün dövlət büdcəsindən cəmi 66,2 milyard manat vəsait ayrılmış, onun da yalnız 5,4 milyard manatı istifadə edilmişdir. Ümummill liderimiz Heydər Əliyevin yerli iş adamları ilə görüşündən sonra qəbul edilmiş qərarlara əsasən vəsaitin həcmi artırılaraq 2003-cü il üçün 57 milyard manata çatdırılmış və bu vəsait tam şəkildə istifadə olunmuşdur.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin tapşırığınıza əsasən bu siyasət davam etdirilərək, 2005-ci ildə həmin vəsaitin həcmi 200 milyard manata çatdırılmış, güzəştli kreditlərin verilmə mexanizmi sadələşdirilmiş və yuxarı həddi 1 milyon ABŞ dolları səviyyəsində müəyyən edilmişdir.

Bu baxımdan 2005-ci ilin altı ayı ərzində Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaiti hesabına müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə ölkənin 53 şəhər və rayonu üzrə 1226 sahibkarlıq subyektinin investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 105 milyard manat güzəştli kredit verilmişdir. Maliyyələşdirilmiş layihələrin 90 faizindən çoxu regionların payına düşür və bu layihələrin 94 faizi istehsal və emal yönümlüdür. Bu kreditlər hesabına 2005-ci ildə 8400-dən artıq yeni iş yerləri yaradılmışdır. Ümumilikdə, 2002-ci ildən indiyədək Fondun vəsaiti hesabına verilmiş kreditlər nəticəsində 25 minədək yeni iş yerli açılmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, cənab Prezidentin verdiyi fərmanlara uyğun olaraq, fondun vəsaitlərinin istifadə qaydalarının sadələşdirilməsi iqtisadiyyatın lokomotivi olan (bankların inkişafına, onların regionlardakı filiallarının sayının artmasına , müsbət təsir göstərmişdir.

Kreditlərin verilməsinin məqsədi də beynəlxalq tələblər səviyyəsində ixrac qabiliyyətli yerli məhsul istehsal edən müəssisələrin yaradılmasından ibarətdir. Belə ki, bu tədbirlər həm istehsalda, həm də ixracda qeyri-neft məhsullarının xüsusi çəkisinin artmasına, neftdən asılılığın azalmasına, “Holland sindromu”nun qarşısının alınmasına xidmət edir. Bununla əlaqədar olaraq, hazırda sənaye şəhərciyinin və İxracata Yardım Fondunun yaradılması ilə bağlı işlər aparılır.

Digər tərəfdən, cari ildə sahibkarların işgüzar əlaqələrinin genişləndirilməsi məqsədi ilə Roma, Pekin, Berlin şəhərlərində investisiya konfransları təşkil edilmiş, Sankt-Peterburq şəhərində keçirilmiş Beynəlxalq İqtisadi Forumda, Yaponiyada keçirilən Ümumdünya sərgisində sahibkarlar iştirak etmişlər. Ölkəmizdə Fransa, Qazaxıstan, Türkiyə, Gürcüstan iş adamları ilə ikitərəfli görüşlər təşkil edilmişdir.

Sahibkarlığın inkişafının digər mühüm istiqaməti özəlləşdirmədir. Hazırda dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi sahəsində başlıca vəzifə özəlləşdirilən müəssisələrdə rəqabət qabiliyyətli məhsul istehsalının təşkil edilməsindən, yeni iş yerlərinin açılmasından ibarətdir. Cari ilin altı ayı ərzində kiçik, orta və iri müəssisələrin özəlləşdirilməsi davam etdirilmiş, həm dövlət əmlakının icarəyə verilməsindən, həm də özəlləşdirmədən dövlət büdcəsinə ödənişlər üzrə proqnoz artıqlaması ilə yerinə yetirilmişdir.

Regionların inkişafının sürətləndirilməsi yoxsulluğun azaldılmasına müsbət təsir göstərir. Cari ilin may ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iştirakı ilə yoxsulluğun azaldılması Dövlət Proqramının icrasının 2 ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransda həyata keçirilmiş tədbirlər, əldə edilmiş nailiyyətlər, növbəti uzunmüddətli “Yoxsulluğun Azaldılması və Davamlı İnkişaf Proqramının hazırlanması məsələsi müzakirə edilmişdir.

Cənab Prezidentin bir az əvvəl qeyd etdiyi kimi, görülən tədbirlər nəticəsində yoxsulluğun səviyyəsi 2 il ərzində 49 faizdən 40,2 faizə endirilmişdir.

Konfransın nəticəsi olaraq Yoxsulluğun Azaldılması və Davamlı İnkişaf Proqramının hazırlanması üçün İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ilə BMT-nin İnkişaf Proqramı, Asiya İnkişaf Bankı, Avropa İttifaqı, Dünya Bankı və Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı arasında birgə bəyannamə imzalanmışdır.

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Yoxsulluğun azaldılması Proqramının uğurlu icrasının ən mühüm göstəricilərindən biri qiymətlərin kəskin şəkildə bahalaşmasının qarşısının alınmasıdır. Cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi, 2004-cü ilin sonundan etibarən istehlak mallarının müşahidə edilən bahalaşması İqtisadi İnkişaf Nazirliyi tərəfindən hərtərəfli təhlil edilmiş və məruzə olunmuşdur.

Antiinflasiya tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında cənab Prezidentin fərmanına uyğun olaraq, aidiyyəti təşkilatlarla birlikdə qiymətlərin monitorinqinin aparılması üzrə işçi qrupları yaradılmış, qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənən malların, işlərin, xidmətlərin siyahısı, Tarif Şurasının yeni

Əsasnaməsi, dövlət büdcəsinin məqsədli proqramlar əsasında tərtibi ilə bağlı təkliflər və Rəqabət Məcəlləsi hazırlanmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə inflyasiya 13,5 faiz təşkil etsə də, həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində iyun ayında may ayına nisbətən istehlak mallarının qiymətləri 1,8 faiz aşağı enmişdir.

İnflyasiyanın qarşısının alınmasında sağlam rəqabətin təmin edilməsi, səmərəli antiinhisar siyasətinin həyata keçirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ötən müddət ərzində “Təbii inhisar subyektlərinin dövlət reyestri” təkmilləşdirilmiş, 97 təbii inhisar subyektini reyestrə daxil edilmişdir. “Haqsız rəqabət haqqında” Qanunun icrası ilə əlaqədar 20-yə yaxın təsərrüfat subyektini haqqında iş qaldırılmışdır. İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi məqsədi ilə cari ilin 6 ayı ərzində ölkənin rayonlarında araşdırmalar aparılmışdır. Ümumilikdə, istehlak mallarının istehsalını, idxalını, topdan və pərakəndə satışını həyata keçirən 186 təsərrüfat subyektində monitorinqlər aparılmış, qanun pozuntusuna yol vermiş təsərrüfat subyektlərinə qarşı müxtəlif tədbirlər görülmüşdür.

Hörmətli cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Ölkəmizin başçısının müəyyən etdiyi sosial-iqtisadi inkişaf siyasətinin ən mühüm istiqaməti Azərbaycanın dünya iqtisadi sistemində inteqrasiyasının sürətləndirilməsindən ibarətdir. 2005-ci ilin yanvar-iyun ayları ərzində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xarici ölkələrə, həmçinin xarici dövlət və hökumət başçılarına Azərbaycan səfərləri çərçivəsində nazirlik tərəfindən müxtəlif biznes forumlar, sərgilər, xarici iş adamları ilə görüşlər təşkil edilmiş, Azərbaycana xarici investisiyaların cəlb olunması və ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi üzrə ikitərəfli sənədlər imzalanmışdır. Beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində infrastruktur, o cümlədən kommunal infrastruktur, sahibkarlığın inkişafı və digər sahələrdə layihələrin maliyyələşdirilməsi barədə razılıq əldə edilmişdir.

Hesabat dövründə Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin daha da genişləndirilməsi məqsədi ilə Əməkdaşlıq Komitəsinin və Altkomitələrin iclasları keçirilmiş, Azərbaycanın Ümumdünya Ticarət Təşkilatına daxil olması ilə əlaqədar yaradılmış komissiyanın iki iclası keçirilmişdir. İyun ayında isə Cenevrə şəhərində Ümumdünya Ticarət Təşkilatının Katibliyində növbəti danışıqlar aparılmışdır.

Bu müddət ərzində, həmçinin, vətəndaşların qəbulu, onların şikayət və ərizələrinə baxılması, nazirliyin əməkdaşlarının ixtisas dərəcələrinin artırılması ilə bağlı qanunvericiliyə uyğun tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sosial-iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti olan əhəlinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədi ilə ötən 6 ay ərzində nazirlik tərəfindən müəyyən iş görülsə də, qarşımızda çox mühüm vəzifələr durur. İlk növbədə, yoxsulluğun azaldılması Proqramı üzrə tədbirlər davam etdiriləcək və ölkəmizin başçısının Fərmanı ilə yaradılan komissiya tərəfindən 2015-ci ilədək olan müddət üçün “Yoxsulluğun Azaldılması və Davamlı İnkişaf Proqramı”nın hazırlanması işi başa çatdırılacaqdır. Proqramın icrası ilə bağlı gələn ilin əvvəlində maliyyə institutlarının və donor ölkələrin Brüssel şəhərində xüsusi iclasının keçirilməsi planlaşdırılır.

2006-cı il və sonrakı 3 il üçün sosial-iqtisadi inkişaf proqnozlarının layihəsinin dəqiqləşdirilmiş variantı hazırlanacaqdır. Yeri gəlmişkən, qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin tapşırığına əsasən nazirlikdə aparılmış təhlillər göstərir ki, 2006-cı ilin dövlət büdcəsinin gəlirlərinin azı 3 milyard ABŞ dolları, təxminən 15 trilyon Azərbaycan manatı səviyyəsinə çatdırılması tamamilə realdır. Bu isə öz növbəsində, əhəlinin rifahının yaxşılaşdırılmasında böyük rol oynaya bilər.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icrası sahə sində əsas məqsədimiz rayonlarda rəqabət qabiliyyətli müasir istehsal müəssisələrinin açılması, yeni iş yerlərinin yaradılması olacaqdır. İlin sonunadək bir çox rayonlarda yeni müəssisələr açılacaq, kredit yarmarkaları keçiriləcək, iş adamlarının cənab Prezidentin ayırdığı ucuz kredit resursları ilə maneəsiz və rahat təmin edilməsi işi davam etdiriləcəkdir.

Kommunal sahələrdə islahatların sürətləndirilməsi, maliyyə mexanizminin gücləndirilməsi ilə bağlı işlər davam etdiriləcək, tənzimlənən mal, iş və xidmətlərin yeni siyahısı təsdiq ediləcək, Tarif Şurasının fəaliyyətinin çevikliyi artırılacaqdır.

Antiinhisar siyasətinin gücləndirilməsi, sağlam rəqabətin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə ölkəmizin başçısının fərmanına uyğun olaraq istehlak bazarında aparılan monitorinqlər yekunlaşdırılmaq ərəfəsindədir və ilk hesabat bu ayın sonunadək hazırlanacaqdır.

Beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində tədbirlərin davam etdirilməsi, o cümlədən Avropa İttifaqı ilə yeni qonşuluq siyasəti çərçivəsində fəaliyyət planının hazırlanması, beynəlxalq maliyyə institutları ilə yeni layihələrin müzakirəsi nəzərdə tutulur.

İkitərəfli əməkdaşlıq sahəsində Misir, Yunanıstan, Ukrayna, Gürcüstan, Rumıniya, Almaniya ilə müştərək komissiyaların iclaslarının keçirilməsi planlaşdırılır.

Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzvolma prosesi çərçivəsində iyun ayının sonunda keçirilmiş danışıqlar zamanı bir sıra ölkələr tərəfindən qaldırılmış məsələlərə, suallara aidiyyəti təşkilatlarla birlikdə baxılacaq və üzvolma istiqamətində tədbirlər davam etdiriləcəkdir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Vaxtın məhdudluğunu nəzərə alaraq, görülmüş və görülməli işlər haqqında qısa məlumat verdim. 2005-ci ilin ikinci yarısı daha məsuliyyətli dövr olduğu üçün bildirmək istədim ki, bu müddət ərzində daha məhsuldar fəaliyyət göstərəcək, qarşıda duran bütün tədbirləri həyata keçirəcəyik.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Vergilər naziri Fazil Məmmədovun çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Müstəqillik əldə edildikdən sonra Azərbaycanda iqtisadi inkişafın möhkəm təməli ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə qoyulmuşdur. Məhz bu dövrdə Heydər Əliyevin apardığı uzaqgörən siyasət nəticəsində respublikada siyasi, sosial-iqtisadi sabitlik əldə edilmiş və iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi üçün əlverişli zəmin yaradılmışdır. Həyata keçirilən iqtisadi islahatlar makroiqtisadi sabitliyin və struktur dəyişikliklərinin təmin olunmasına, iqtisadiyyatın dinamik inkişaf etməsinə və bu sahədə özəl sektorun rolunun güclənməsinə səbəb olmuşdur.

Qeyd etməliyəm ki, ulu öndərimizin qoyduğu iqtisadi siyasətin hörmətli cənab Prezident, Sizin tərəfinizdən ardıcıl və inamla davam etdirilməsi büdcə daxilolmalarında da öz əksini tapmaya bilməzdi. Belə ki, keçən I yarımillik ərzində Vergilər Nazirliyinin xətti ilə dövlət büdcəsinə 3 trilyon 83,9 milyard manat proqnoza qarşı 3 trilyon 223,8 milyard manat vəsaitin daxil olması təmin edilmişdir ki, bu da 2004-cü ilin müvafiq dövründən 983,4 milyard manat və ya 43,9 faiz artıqdır. İqtisadiyyatın neft sektorundan asılılığının aradan qaldırılması istiqamətində həyata keçirilən siyasət qeyri-neft sektoru üzrə vergi daxilolmalarının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına gətirib çıxartmışdır. Belə ki, 2005-ci ilin I yanmilliyində qeyri-neft sektoru üzrə büdcəyə 2 trilyon 83,2 milyard manat vəsait daxil olmuşdur ki, bu da nəzərdə tutulmuş proqnoz tapşırığından 347,8 milyard manat, 2004-cü ilin müvafiq dövründən isə 680,0 milyard manat çoxdur.

Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, qeyri-neft sektorunun inkişafı sahəsində dövlətin yeritdiyi ardıcıl siyasət nəticəsində ümumi vergi daxilolmalarında qeyri-neft sektorunun xüsusi çəkisi 2002-ci ildəki 51,0 faizdən 2005-ci ilin I yanmilliyi ərzində 65,0 faizə çatmışdır.

Özəl sektor üzrə daxilolmalar 2004-ci ilin I yanmilliyi ərzində 1 trilyon 791,0 milyard manat və ya 2004-cü ilin müvafiq dövründən 671,6 milyard manat çox, yerli özəl sektor üzrə 1 trilyon 147,4 milyard manat və ya 2004-cü ilin müvafiq dövründən 417,4 milyard manat çox, fiziki şəxslər üzrə 753,7 milyard manat və ya 2004-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 315,9 milyard manat və ya 72,1 faiz çox olmuşdur. Özəl sektor üzrə vergi daxilolmaları 2002-ci ildə ümumi vergi daxilolmalarının 38,0 faizini təşkil edirdisə, dövlətin apardığı investisiyaların təşviqi siyasəti və sahibkarlığa dövlət qayğısının artırılması sahəsində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində bu rəqəm 2005-ci ilin I yarımilliyində 56,0 faizə çatmışdır. Xüsusilə qənaətbəxş haldır ki, yerli özəl sektor üzrə də vergi daxilolmalarında artım sürəti saxlanılmaqdadır. Belə ki, bu sektor üzrə vergi daxilolmaları 2002-ci ildə ümumi vergi daxilolmalarında 13,4 faiz təşkil edirdisə, 2005-ci ilin I yanmilliyində bu rəqəm 36,0 faizə çatmışdır. Aparılan uğurlu iqtisadi siyasət iqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə inkişafa şərait yaratmışdır ki, bu da öz nəticəsini vergi daxilolmalarında göstərmişdir. Təkcə tikinti sahəsindən daxilolmalar 2005-ci ilin I yanmilliyində 250,6 milyard manat təşkil etmişdir ki, bu da 2004-cü ilin müvafiq dövründən 63,1 milyard manat çoxdur.

Daxilolmalarda artımlar rəbitədə 21,5 faiz, bank sektorunda 2,1 dəfə, sığorta sahəsində 39,7 faiz, özəl səhiyyədə 37,6 faiz, konserv məhsulları istehsalında 2 dəfə müşahidə olunmaqdadır.

Hörmətli cənab Prezident!

Keçən dövrdə iqtisadiyyatın dinamik inkişafı ilə müşayiət olunan vergi daxilolmalarının artım sürəti vergi sisteminin inkişafı ilə də səciyyəvidir.

Bu gün müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi vergi ödəyicilərinin ərazilərinə getmədən onların gəlirlərini nəzarətə götürməyə və səyyar vergi yoxlamalarının keyfiyyətini artırmağa imkan yaratmış, görülmüş tədbirlər nəticəsində təkcə 2005-ci ilin I yanmilliyi ərzində vergi qanunvericiliyini pozmuş ödəyicilərə 678,7 milyard manat əlavə vəsait hesablanmışdır ki, bu da 2004-cü ilin I yarımilliyinin müvafiq göstəricisindən 100,6 milyard manat çoxdur. Vergilər Nazirliyi tərəfindən vergidən yayınma halları ilə əlaqədar 300 cinayət işinin istintaqına başlanılmış, 90 cinayət işinin istintaqı tamamlanmış, 92 nəfər haqqında 67 iş məhkəməyə göndərilmiş, 38 nəfər vergi ödəməkdən yayınma və digər cinayət törətdiklərinə görə barələrində həbs qətimkan tədbiri seçilmiş, dövlətə vurulmuş ziyandan təkcə 2005-ci ilin birinci yanmilliyində 17,5 milyard manata yaxın məbləğin, vəsaitin ödənilməsi təmin edilmişdir.

Hörmətli cənab Prezident!

Sizin "Azərbaycan Respublikasında antiinflasiya tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında" 31 may 2005-ci il tarixli fərmanınızın 2.4 və 4.8-ci bəndlərinin icrası ilə əlaqədar Vergilər Nazirliyi tərəfindən ölkədə həyata keçirilən alqı-satqı əməliyyatlarında, o cümlədən ticarət şəbəkələrində xarici valyutalarla hesablaşmaların qarşısını almaq məqsədi ilə hüquqi, inzibati və təşkilati tədbirlərin görülməsi, vergidən

azadolma hallarının daha da məhdudlaşdırılması haqqında təkliflər hazırlanaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir. Bununla yanaşı, respublikada antiinflasiya tədbirlərinin daha da gücləndirilməsində vergi xidməti orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin yerinə yetirilməsinin təmin edilməsi məqsədi ilə nazirliyin daxili əməlləri ilə bütün struktur bölmələrinə müvafiq göstərişlər verilmiş, "Vergi ödəmələrindən yayınanlara qarşı mübarizənin gücləndirilməsi barədə Tədbirlər planı" və "Respublikanın ticarət şəbəkələrində və nağd hesablaşma apararı digər obyektlərində qiymətlərin milli valyuta ilə göstərilməsinin təmin edilməsi üçün həyata keçiriləcək nəzarət işləri barədə Tədbirlər planı" təsdiq edilmişdir.

2005-ci ilin I yarımilliyi ərzində görülən operativ vergi nəzarəti tədbirləri nəticəsində 2885 obyektə əhali ilə pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarının pozulması, 2684 obyektə xüsusi razılıq tələb olunan fəaliyyətlə belə razılıq olmadan məşğul olunması, 887 obyektə valyuta sərvətlərinin ödəniş vasitəsi kimi qəbul edilməsi, 361 obyektə aksiz markalarının tətbiqi qaydalarının pozulması faktları aşkar edilmiş, qeyd olunanlarla əlaqədar bu şəxslər barədə vergi orqanları tərəfindən 7181 protokol tərtib edilmiş və qanunmüvafiq tədbirlər görülmüşdür.

2005-ci ilin I yanmilliyi ərzində mövcud iş yerlərinin qanunvericiliyə müvafiq qaydada rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı həyata keçirilən vergi nəzarəti zamanı 2591 vergi ödəyicisində qanun pozuntusuna yol verildiyi aşkar olunmuş və 4840 sayda rəsmiləşdirilməmiş iş yeri müəyyən edilmişdir ki, bu da həmin vergi ödəyicilərində mövcud olan iş yerlərinin 30,5 faizini təşkil edir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizin "Azərbaycan Respublikasında pul nişanlarının nominal dəyərinin və qiymətlər miqyasının dəyişdirilməsi (denominasiyası) haqqında" 7 fevral 2005-ci il tarixli fərmanınıza, bu fərmanın icrasının təmin edilməsi məqsədi ilə Nazirlər Kabinetinin 22 iyun 2005-ci il tarixli 116 nömrəli qərarına əsasən satışda olan malların üzərində qiymət kağızlarında, əhaliyə göstərilən xidmətlərə və işlərə görə qiymət cədvəllərində qiymət və tariflərin fərmanın tələblərinə uyğun olaraq, düzgün tərtib edilməsinə nəzarətin, eyni zamanda vergilər, rüsumlar üzrə qarşılıqlı borcların 2006-cı il yanvarın 1-nə olan vəziyyətə görə yeni qiymətlər miqyası əsasında hesablanması və fərmanın tələblərindən irəli gələn digər vəzifələrin yerinə yetirilməsinin təmin edilməsi məqsədilə nazirlikdə işçi qrupu yaradılmış və bu sahədə fəaliyyətimizi davam etdiririk.

Möhtərəm cənab Prezident!

Çıxışımın sonunda icazə verin, Sizi əmin edirəm ki, 2005-ci ildə Vergilər Nazirliyi Sizin həyata keçirdiyiniz siyasət çərçivəsində qarşıya qoyduğunuz vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəlmək üçün bütün tədbirləri həyata keçirəcəkdir.

Diqqətinizə görə minnətdaram!

İLHAM ƏLİYEV: Vergilər Nazirliyi səmərəli işləyir. Yığımlar artır, büdcəmiz də artır. Təbii ki, bunun müxtəlif səbəbləri var. Əlbəttə, ümumi ölkədə gedən iqtisadi inkişaf bunu təmin edir və eyni zamanda, vergilərin yığılmasındakı şəffaflıq öz rolunu oynayır. Amma bütün bu müsbət nəticələrlə yanaşı, vergilərdən yayınma halları kifayət qədər geniş vüsət alıb. Daha da ciddi mübarizə aparılmalıdır.

Bilirsiniz ki, inkişaf etmiş ölkələrdə vergilərdən yayınma halları ən böyük cinayət hesab olunur. Yəqin ki, biz də öz Cinayət Məcəlləmizi dünyada gedən meyillərə uyğunlaşdırmalıyıq və daha da ciddi mübarizə aparılmalıdır və vergilərdən yayınanlar da bilməlidir ki, onlar ciddi cəzalandırılacaqlar.

Bilirik ki, müxtəlif ticarət obyektləri, ticarət mərkəzləri vergilərdən yayınırlar. Ölkəmizdə, Bakıda böyük tikinti işləri gedir. Məlumatlar gəlir ki, o tikintilərlə məşğul olanlar da kütləvi surətdə vergilərdən yayınırlar. Həm Vergilər Nazirliyi, həm də başqa aidiyyəti orqanlar bununla ciddi mübarizə aparmalıdır. Bir önəmli məsələ də budur ki, bizdə əmlak vergisinin tutulması şəffaf deyildir. Yəni əmlak vergisi var, amma əmlakın qiymətləndirilməsi məsələsi, hesab edirəm ki, lazımi səviyyədə deyildir. İnkişaf etmiş ölkələrdə hər bir mənzil sahibi, yaxud da ki, mülk sahibi ildə müəyyən əmlak vergisi verir. Ancaq o şərtlə ki, onun mülkiyyəti bazar qiyməti ilə qiymətləndirilir. Bizdə isə verilən məlumatlara görə bu qiymət simvolikdir. Bu, çox ciddi məsələdir. Bunun həlli həm Azərbaycanda gedən prosesləri dünyada gedən proseslərlə uyğunlaşdırır, həm də büdcəmizə əlavə gəlir mənbəyi yarada bilər.

FAZİL MƏMMƏDOV: Möhtərəm cənab Prezident, üzr istəyirəm, eyni zamanda, bələdiyyələrin büdcəsini möhkəmləndirər. Fiziki şəxslərdən əmlak vergisi bələdiyyələrin büdcəsinə, hüquqi şəxslərdən isə bilavasitə dövlət büdcəsinə gedir. Bu sahədə bizim geriliyimiz var.

İLHAM ƏLİYEV: Azərbaycanda bütün əmlak gərək bazar qiyməti ilə qiymətləndirilsin. Tutaq ki, məsələn, 200 milyon manat dəyərinə qədər, yaxud da 100 milyon manat dəyərinə qədər ümumiyyətlə əmlak

vergi tutulmasın. Yəni imkansız təbəqələrdən, yoxsulluq şəraitində yaşayanlardan vergi tutulmasın, ancaq böyük əmlakın, yəni dəyərli əmlakın sahibləri real vergiləri ödəsinlər. Mən sizə, eyni zamanda Nazirlər Kabinetinə tapşırıram, bunun üzərində ciddi işləmək lazımdır.

FAZİL MƏMMƏDOV: Baş üstə, qanunvericilik qaydasında hazırlayırıq.

İLHAM ƏLİYEV: Hazırlayın.

Nəqliyyat naziri Ziya Məmmədovun çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları! 2005-ci il ölkəmizin ictimai-siyasi həyatı üçün çox mühüm tarixi hadisə ilə əlamətdar olmuşdur. May ayının 25-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adını daşıyan, ulu öndərimizin ideyalarının reallaşmasının ən bariz nümunəsi olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin Azərbaycan hissəsinin istifadəyə verilməsi ilə ölkə iqtisadiyyatı yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Nəhəng enerji layihələrinin reallaşması nəqliyyat sektorunun inkişafı üçün də yeni imkanlar açmış, bu prosesə güclü təkan vermişdir. Təntənəli açılış mərasimində Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentlərinin imzaladıqları Bəyannamədə Qars-Axalkalaki-Tbilisi-Bakı yeni dəmir yolu bağlantısı Layihəsinin qeyd olunması enerji layihələri ilə yanaşı, beynəlxalq nəqliyyat layihələrinin reallaşmasında da ölkəmizin aparıcı rolunu önə çəkmişdir.

Nəqliyyat-yol kompleksinin 2005- ci ilin 6 ayı ərzində fəaliyyəti ulu öndərimiz tərəfindən müəyyən edilmiş strateji vəzifələrin reallaşdırılması üzərində qurulmuşdur. Hesabat dövrünün yekunları ümumilikdə bu istiqamətdə gördüyümüz işlərin davamı olaraq, müsbət nəticələrlə tamamlanmışdır. Belə ki, ötən 6 ayda nəqliyyat müəssisələri və fiziki şəxslər tərəfindən 51.8 milyon ton yük daşınmışdır. Bu da keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 7,9 faiz çoxdur. Bu dövrdə dəmir yolu ilə 11,8 milyon ton, su nəqliyyatı ilə 6,7 milyon ton, avtomobil nəqliyyatı ilə 33,3 milyon ton, hava nəqliyyatı ilə 0,04 milyon ton yük daşınmışdır. Sərnişin daşınması 3.4 faiz artaraq, 409,9 milyon sərnişin təşkil etmişdir. Daşımının ümumi yük həcminin 64,3 faizi, sərnişindaşımının isə 99 faizi qeyri-dövlət sektorunun payına düşmüşdür.

2005-ci ilin yanvar-may aylarında TRASEKA dəhlizinin Azərbaycan hissəsində 18,2 milyon ton və ya keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 12,5 faiz çox yük daşınmışdır. Daşınmış yüklərin 42,1 faizini tranzit yüklər təşkil etmiş və onların həcmi ötən ilin yanvar-may ayları ilə müqayisədə 22,2 faiz artmışdır.

2005-ci ilin iyun ayına nəqliyyat-yol kompleksinə daxil olan dövlət qurumlarında işçilərin ümumi sayı 48955 nəfər olmuş, orta aylıq əmək haqqı isə ilin əvvəlinə nisbətən 16 faiz artaraq, 702 min manat təşkil etmişdir. Nəqliyyat-yol kompleksinə daxil olan dövlət qurumları tərəfindən həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində 787 yeni iş yeri yaradılmışdır. Ümumiyyətlə, "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın həyata keçirilməsi nəticəsində indiyədək 4090 yeni iş yeri açılmışdır.

Möhtərəm cənab Prezident!

2004-cü ilin yekunları ilə bağlı Sizin rəhbərliyinizlə keçirilən müşavirədə nəqliyyat-yol kompleksinə daxil olan qurumlar üzrə infrastrukturun yeniləşdirilməsi, yeni nəqliyyat vasitələrinin alınması, təmir-istismar işləri, investisiya layihələri və görülən digər tədbirlər barədə məlumat verərkən, bu işlərin 2005-ci ildə də davam etdiriləcəyi və müəyyən hissəsinin cari ildə başa çatdırılacağı bildirilmişdi. Azərbaycanın nəqliyyat əlaqələrinin genişləndirilməsi və tranzit potensialının artırılması məqsədi ilə Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində Astara - Astara (İran) dəmir yolu xətti və körpüsünün tikintisi, Yalama-Astara sahəsində müasir rabitə və işarəvermə sisteminin yaradılması, habelə Qars-Axalkalaki-Tbilisi-Bakı yeni dəmir yolu bağlantısı layihələri üzrə ekspertlər səviyyəsində intensiv olaraq çəxtərəfli görüşlər keçirilir.

Xəzər Dəniz Gəmiçiliyində gəmi parkının yeniləşdirilməsi davam etdirilmişdir. Son bir neçə ildə alınmış 5 tankerdən əlavə, 2006-cı ildə daha 1 ədəd yeni tanker alınmış istismara verilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu, gəmiçiliyin daşıma imkanlarının artırılmasına, tranzit yüklərin, xüsusən böyük həcmdə Qazaxıstan neftinin tankerlərlə daşınması prosesinə hazırlıq kimi də qiymətləndirilə bilər.

Təyyarə parkının yeniləşdirilməsi məqsədi ilə cari ildə müasir tipli yeni sərnişin və yük təyyarələrinin alınması davam etdirilmiş, Bakıdan Moskva (Vnukovo), Kəraçi, Dehli, Hələb və digər şəhərlərə birbaşa müntəzəm hava uçuşları təşkil olunmuşdur. Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Hava Limanında müasir standartlara cavab verən yük terminalının tikintisi başa çatdırılmış, Gəncə hava limanında yenidənqurma işlərinə başlanılmışdır.

Avtomobil nəqliyyatının işini tənzimləyən müvafiq tədbirlər həyata keçirilmiş, normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsinə yönəlmiş işlər davam etdirilmişdir. Özəl sektorun vəsaiti hesabına tikintisi 2004-cü ildə başlayan Bakı beynəlxalq avtovağzal kompleksində işlər davam etdirilir. Özəl qurumlar tərəfindən cari ilin I rübündə respublikaya 55 ədəd çoxyerli sərnişin avtobusları gətirilmiş və istismara buraxılmışdır.

Möhtərəm cənab Prezident!

Ölkəmizin avtomobil yollarının bərpası ilə bağlı Sizin xüsusi tapşırıq və tövsiyələrinizi rəhbər tutaraq, respublika və yerli əhəmiyyətli yolların tikintisini, yenidən qurulmasını və əsaslı təmirini əhatə edən konkret fəaliyyət proqramı tərtib olunmuşdur. Təsdiq olunmuş layihələrin icrası ilə bağlı hesabat dövründə işlər davam etdirilmiş, müsabiqələr keçirilmişdir.

Dünya Bankının krediti hesabına yenidən qurulan Gəncə-Qazax avtomobil yolunun 21,3 kilometrlik Gəncə-Şəmkir hissəsi istismara verilmişdir. 50 kilometrlik Lənkəran-Lerik yolunun tikintisinə başlanılmışdır. Layihə dəyəri 50 milyard manat olan bu yolda tikinti işləri sentyabr ayında tamamlanacaqdır. Hacıqabul-Kürdəmir avtomobil yolunda may ayından tikinti işlərinə başlanılmış, Gəncə-Qazax yolunun Şəmkir-Qazax hissəsində işlər davam etdirilir.

Bakı-Quba-Rusiya dövlət sərhədi avtomobil yolunun yenidən qurulması layihəsi çərçivəsində Çexiyanın "Çex Eksport" bankı ilə imzalanmış borc sazişi zati-aliniz tərəfindən təsdiq edildikdən sonra yolun tikintisi üzrə müsabiqə elan edilmişdir. Beynəlxalq standartlara uyğun yol nişanları istehsal edən zavod istismara verilmişdir.

Yanvar-iyun aylarında 31,9 milyard manatlıq iş həcmi yerinə yetirilmiş, 37,7 kilometr avtomobil yolu təmir olunmuşdur. Cari ildə Biləsuvar—İran sərhəd avtomobil yolunun yenidən qurulması və Bakı-Ələt avtomobil yolunun 47 kilometr hissəsinin əsaslı təmiri layihələri üzrə işlər davam etdirilmişdir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizin şəxsi diqqətiniz sayəsində respublikanın avtomobil yollarında dövlət vəsaiti hesabına aşağıdakı işlərin icrasına başlanılmışdır:

- Masallı-Yardımlı - uzunluğu 50 kilometr, təxmini layihə qiyməti 50 milyard manat;
- Mingəçevir-Stansiya Mingəçevir-Bəhramtəpə avtomobil yolunun Ağcabədi və Beyləqan rayonlarının ərazisindən keçən 61 kilometrlik hissəsinin təmiri;
- Qəbələ-Bum-Qəmərvan avtomobil yolunun əsaslı təmiri;
- Qazax şəhərində giriş yolunun 8-ci kilometrində Ağstafa çayı üzərində körpü keçidi;
- Şamaxı rayonu ərazisində Çuxuryurd-Qızmeydan avtomobil yolunda Pirsaat çayı üzərində körpü keçidi;
- Ağdaş-Zarağan avtomobil yolunda Quru dərə üzərində körpü keçidi. Yol təsərrüfatının istehsalat bazalarının gücünü artırmaq məqsədi ilə Lənkəran şəhərində illik istehsal gücü 200-220 min ton olan müasir asfalt-beton zavodu istismara verilmişdir. Hazırda Şəki şəhərində də belə zavod quraşdırılır.

Möhtərəm cənab Prezident!

Məlumdur ki, nəqliyyat-yol kompleksində problemlər də mövcuddur və bunların aradan qaldırılması üçün lazımı işlər görülür. İnanırıq ki, Sizin birbaşa rəhbərliyiniz altında və şəxsi səyləriniz nəticəsində yaxın üç il ərzində ölkəmizin nəqliyyat-yol kompleksi və eyni zamanda avtomobil yolları müasir tələblər səviyyəsində yenidən qurulacaq və bu inkişaf yol strategiyasının memarı kimi zati-alinizin adı ilə bağlı olacaqdır.

Respublikamızın nəqliyyat kompleksinin inkişafına və nəqliyyatçıların sosial problemlərinin həllinə göstərdiyiniz diqqət və qayğıya görə Sizə bir daha minnətdarlığımızı ifadə edirəm.

Diqqətinizə görə sağ olun!

İLHAM ƏLİYEV: Azərbaycan, həqiqətən, bölgədə nəqliyyat mərkəzinə çevrilir. Sizin dediyiniz o məsələlər, sadaladığınız faktlar bir daha onu göstərir. Bütün istiqamətlərdə, nəqliyyatın bütün növlərində böyük işlər görülür. Naxçıvanda yeni aeroport tikilib, Gəncədə indi işlər gedir. Bu yaxınlarda göstəriş vermişəm ki, Lənkəran şəhərində də yeni aeroportun tikilməsi nəzərdə tutulsun. Vaxtilə orada aeroport var idi, amma uzun illərdir ki, işləmir. Orada da müasir aeroportun tikilməsinə ehtiyac var.

Yeni təyyarələr, vertolyotlar alınır və bütövlükdə, bu sahə çox müasirləşir.

Siz qeyd etdiniz ki, Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi tərəfindən alınan tankerlər çox uğurla işləyir və Xəzər dənizinin şərqi yataqlarından çıxan neftin də Azərbaycan, Gürcüstan üzərindən Avropaya daşınması təmin olunur. Gələcəkdə bu həcmələr artacaq, ona görə biz bu sahəyə böyük diqqət göstərməliyik, gəmiçiliyi müasirləşdirməliyik və yeni avadanlığın alınması da nəzərdə tutulmalıdır.

Əlbəttə, avtomobil yollarının tikintisi bu gün Azərbaycanda çox geniş vüsət alıb. Bütün istiqamətlərdə işlər gedir və əminəm ki, magistral yollar tezliklə dünya standartlarına cavab verəcəkdir. Eyni zamanda şəhərlərarası yollara da fikir verməliyik, bu da çox vacibdir. Çünki bir çox hallarda şəhərlərarası yollar çox bərhad vəziyyətdədir.

Mən xatırlayıram ki, Nazirlər Kabinetinin toplantısında 2004-cü ilin yekunlarını müzakirə edərkən qərar verilmişdi ki, Lənkəran-Lerik yolu yenidən tikilsin. Çox şadam ki, artıq işlər gedir və biz bu yolu

sentyabrda açacağıq. Eyni zamanda, ondan sonra məsələ qalxdı ki, Masallı-Yardımlı yolunun da vəziyyəti çox pisdır. Bu barədə də tapşırıq verildi və indi bu yolun tikintisi gedir.

Belə məsələlər çox olacaqdır. Uzun illərdir ki, yol infrastrukturuna vəsait ayrılmırdı. Sadəcə olaraq, buna imkanımız çatmırdı. Azərbaycanın iqtisadi vəziyyəti imkan vermirdi ki, bu sahəyə investisiya qoyulsun. Çünki avtomobil yoluna qoyulan investisiya maliyyə cəhətdən, demək olar ki, özünü doğrultmur. Bizdə yollar pulsuzdur və belə olan halda bu investisiyalar, sadəcə olaraq, büdcədən ayrılan xərclərdir. Ancaq bunun dolayı yolla iqtisadiyyatımıza təsiri çox güclü olacaqdır. Yol olmayan yerdə inkişaf mümkün deyildir. Əgər biz regionları inkişaf etdirmək istəyiriksə, regionlarda yeni infrastrukturun yaranmasını istəyiriksə, mütləq rahat yollar çəkilməlidir. Bu, həm iqtisadi inkişafa, həm də Azərbaycanda turizm potensialına təkan verəcək və nəticədə biz bunun bəhrəsini görəcəyik. Yəni burada həm iqtisadi məqsəd var, həm də insanlar gərək rahat hərəkət etsinlər və Azərbaycan gərək müasirləşsin. Ən mühüm məsələ budur. Yeni yaradılan infrastruktur gərək dünya standartlarına cavab versin. Bu proses məni qane edir. Hesab edirəm ki gələcəkdə, 2006-cı ildə daha da böyük işlər görülməkdir. Bir məsələyə də toxundunuz, bu da çox önəmlidir.

Qars-Axalkalaki-Tbilisi-Bakı dəmir yolunun taleyi uzun illər ərzində sadəcə müzakirə olunurdu və tərəflər öz niyyətlərini ifadə edirdilər. Amma ondan irəliyə getməyə imkan olmamışdır. Deyə bilərəm ki, bu məsələdə Azərbaycan təşəbbüsü öz əlinə alıbdir. Həm Gürcüstan, həm də Türkiyə hökumətləri ilə apardığımız danışıqlar bizi bu məsələyə bir az yaxınlaşdırmışdır. Artıq texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırlanır. Hazır olan kimi, hesab edirəm ki, biz, üç hökumət gərək praktiki addımlar ata. Mənim Gürcüstan Prezidenti, və Türkiyənin Baş naziri ilə bu barədə söhbətlərim olubdur. Bildirmişəm ki, Azərbaycan öz tərəfindən bu layihənin maliyyələşməsinə töhfə verməyə hazırdır. Eyni zamanda, beynəlxalq konsorsium da yaradıla bilər. Bu yolun həm iqtisadi əhəmiyyəti çox önəmlidir, həm də siyasi və strateji mənası çox böyükdür. Bu, dəmir yolu Azərbaycanı Türkiyə ilə birləşdirəcək, eyni zamanda Azərbaycan vasitəsilə Türkiyəni Orta Asiya ilə birləşdirəcəkdir. Beləliklə, gələcəkdə regional inkişaf proseslərinə, ümumiyyətlə, Azərbaycanın milli maraqlarının təmin olunmasına çox güclü təkan verəcəkdir. Ona görə biz bu məsələ ilə çox ciddi məşğuluq. Mən bilirəm ki, siz də ciddi məşğulsunuz və texniki iqtisadi əsaslandırma hazır olan kimi, gərək biz praktiki addımlara başlayaq.

Kənd təsərrüfatı naziri İsmət Abasovun çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Sizin son bir il altı ayda imzaladığınız 5 tarixi sənəddə, iş adamları ilə mütəmadi görüşlərinizdə və regionlara müntəzəm səfərlərinizdə aqrar sahənin inkişaf etdirilməsi ön plana çəkilmişdir. Bunu regionlarda çalışan iş adamları da yaxşı duyur, görür və bu sahəyə xüsusi qaygınızı rəğbətlə qarşılayırlar. Həmin fərman və sərəncamlar kəndli sahibkarlar qarşısında geniş imkanlar açmış, onlarda böyük ümidlər doğurmuş, sözün həqiqi mənasında, kəndlərdə canlanma yaratmışdır.

Əsas nailiyyətlərimizdən biri də odur ki, aqrar islahatlar dərinləşdikcə Azərbaycan kəndlisi yeni sahibkar kimi formalaşır. Respublika əhalisinin ərzaq məhsulları ilə təminatında daxili istehsalın rolu ilbəil yüksəlir, idxal olunan ərzaq məhsullarının xüsusi çəkisi azalır, ixrac məhsullarının çeşidi və həcmi artır. Milli aqrar emal sahələri getdikcə inkişaf edir, yenidən qurulur, onların xarici bazarlara inteqrasiyası güclənir. Əhalinin kartof, tərəvəz, bostan və meyvə məhsulları üzrə adambaşına istehlak tələbatı daxili istehsal hesabına ödənilir.

İstehlakçılara taxıl məhsulları, ət, süd və yumurta üzrə düşən payın xüsusi çəkisi ilbəil yüksəlməkdədir. 2004-cü ildə taxıl istehsalı 1995-ci illə müqayisədə 2,3 dəfə artaraq 2 milyon 158 min tona çatmış, kartof istehsalı 6 dəfə, tərəvəz istehsalı 1,5 dəfə, yumurta istehsalı 1,8 dəfə artmışdır. Ölkədə yazlıq bitkilərin əkini uğurla başa çatdırılmışdır. Bütövlükdə, əvvəlki ildən 7,3 faiz çox sahədə yazlıq bitkilər əkilmişdir.

Pambığın əkin sahəsi 45,3 faiz, tütünün əkin sahəsi 9,4 faiz, kartofun əkin sahəsi 7,4 faiz artmışdır. 2005-ci ildə 814,9 min hektarda buğda və arpa yetişdirilmişdir. Cari ildə 49 min hektar yazlıq dənli, dənli—paxlalı və qarğıdalı sahələrinin də məhsulu yığılacaqdır. Mövsümün sonunadək 2 milyon 230 min ton dənli bitkilər məhsulu yığılması gözlənilir ki, bu da 2004-cü ildəkindən 92 min ton çoxdur.

Respublikada ənənəvi və gəlirli sahələrdən olan pambıqçılığın inkişafında son vaxtlar dönüş yaranmışdır. Pambıqçılıqda yaranmış sağlam rəqabət nəticəsində 2005-ci ildə əkin sahəsi 35,2 min hektar artırılaraq 112,9 min hektara çatdırılmışdır. Bu il 185 min ton pambıq istehsalı proqnozlaşdırılır ki, bu da keçən ildəkindən təxminən 50 min ton çoxdur. Bazarın tələbinə əsasən kartof və tərəvəz əkinləri dinamik olaraq artmaqdadır. Son 5 ildə kartofun əkin sahəsi 34 faiz, tərəvəzin əkin sahəsi 35,5 faiz, bostan bitkilərinin əkin sahəsi 10,7 faiz artmışdır. Cari ildə 70,6 min hektardan 1 milyon tondan çox kartof, 78 min hektardan 1 milyon 100 min ton tərəvəz və 360 min ton bostan məhsulları əldə ediləcəyi gözlənilir.

Azərbaycanda ənənəvi sahələrdən biri də meyvəçilikdir. 2004-cü ildə meyvəçilikdə mühüm tədbirlər həyata keçirilmiş, 1389 hektar yeni bağlar salınmışdır. Cari ildə 82,5 min hektar meyvə bağlarından 580 min tondan çox məhsul götürüləcəyi gözlənilir ki, bunun da 150 min tona qədəri ixrac olunacaqdır.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizin imzaladığınız Dövlət Proqramında üzümçülüyn də inkişafı aqrar sahənin əsas istiqamətlərindən biri kimi qeyd olunmuşdur. Kəndli sahibkarların üzümçülüyə meyli artmışdır. 2004-cü ildə və bu ilin yazında Xanlar, Ağsu, Şamaxı, Cəlilabad, Tovuz, Kürdəmir və digər rayonlarda 2000 hektardan çox üzüm bağları salınmışdır.

2004-cü ildə respublikada mövcud olan 3664 hektar çay plantasiyalarından 1048 ton yaşıl çay yarpağı tədarük edilmişdir ki, bu da 2003-cü ildəkindən 104 ton çoxdur. Çay plantasiyalarında seyrəkliyi aradan qaldırmaq və bu sahəni inkişaf etdirmək məqsədi ilə alim və mütəxəssislərimiz çay toxumçuluğunu təşkil etmiş, tinglik yaratmışlar.

Son illər özəl toxumçuluq təsərrüfatlarının yaradılmasına diqqət artırılmışdır. İndiyədək 28 rayonda 78 özəl toxumçuluq təsərrüfatı yaradılmış, nazirlik tərəfindən onların 36-na müvafiq şəhadətnamə verilmişdir. Cari ildə dövlət və özəl toxumçuluq təsərrüfatlarında 10,4 min ton kondisiyalı toxum istehsalı gözlənilir ki, bu da ötənildəkindən 2,6 min ton çoxdur.

Dövlət Proqramında Sumqayıt superfosfat zavodunun fəaliyyətinin bərpa edilməsi və azot gübrəsi zavodunun tikilməsi nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da ölkəmizin çoxmilli kəndli sahibkarlarına böyük töhfə olacaqdır.

Heyvandarlıq sahəsində də ciddi inkişaf mövcuddur. Belə ki, mal-qaranın baş sayı sürətlə artır. 1995-ci ildəkinə nisbətən keçən il qaramalın sayı 38 faiz, davarların sayı 55 faiz, quşların sayı 38 faiz, süd istehsalı 59 faiz, ət istehsalı 7 faiz, yumurta istehsalı 82 faiz artmışdır. Respublikada 50-dən artıq özəl damazlıq təsərrüfatı yaradılmışdır və onlar hər il fermerlərə 2 min başdan çox mal-qara satırlar.

Ölkədə süni mayalanmaya diqqət artırılmış, hazırda 85 nəfər texnik 260 yaşayış məntəqəsində əhalinin mal-qarasına xidmət göstərir. Bu sahənin inkişaf etdirilməsində hökumətin dəstəyinə böyük ehtiyac duyulur.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizin “Aqrar bölmədə lizinqin genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” sərəncamınız regionlardakı sahibkarlar tərəfindən böyük sevinclə qarşılanmışdır. Bu sərəncamla yaradılmış “Aqrolizinq” Səhmdar Cəmiyyətinin fəaliyyətini genişləndirmək məqsədi ilə 2005-2006-cı illər üçün müvafiq olaraq 100 və 150 milyard manat vəsait ayrılmışdır.

Hazırda “Aqrolizinq” ASC fəaliyyətini genişləndirir, iyunun 28-də müxtəlif ölkələrin səfirliklərinin, telekanalların və mətbuatın fəal iştirakı ilə açıq tender keçirilmişdir. Tenderdə qalib gəlmiş Çin, Türkiyə və Azərbaycan şirkətləri bu il 210 taxılıqan kombayn, 250 traktor, 585 ədəd digər texnika gətirəcəklər. Səhmdar cəmiyyətinin mərkəzi aparatı binasının və Bakı təchizat bazası üçün yerin ayrılması məsələsini hələ də həll edə bilməmişik. Hesab edirəm ki, yaxın günlərdə bu məsələ də öz müsbət həllini tapacaqdır.

Bununla yanaşı, qeyd etmək istərdim ki, fermerlərin mineral gübrə və pestisidlərlə təminatını yaxşılaşdırmaq üçün “Aqrolizinq” Səhmdar Cəmiyyətinə vəsait ayrılması da məqsədəuyğun olardı.

Cari ildə suvarma sistemləri və kollektor-drenaj şəbəkələri 12,1 milyon kubmetr lildən təmizlənmiş, 1280 hidrotexniki qurğu, 252 hidroməntəqə təmir edilmişdir. Dünya Bankının vəsaiti hesabına bu il 19,5 kilometr uzunluğunda təsərrüfatlararası kollektorlar bərpa olunmuş, Mil-Muğan kollektorunun üçüncü növbəsinin 9 kilometr hissəsi qazılmış, kollektor boyunca 8 kilometr yol salınmışdır. Xanarx kanalının 29,7 kilometrlik ikinci hissəsinin 8,8 kilometrini tikintisi İslam İnkişaf Bankının vəsaiti hesabına başa çatdırılmışdır.

Qeyd etməliyəm ki, respublikamızın aqrar sahəsi ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş möhkəm təməl üzərində, dünya standartlarına uyğun olaraq inkişaf edir. Bütün bu nailiyyətlərə görə ulu öndərimizin müqəddəs ruhuna borcluyuq.

Bu gün aqrar islahatın dərinləşməsi və genişlənməsi, ölkəmizin beynəlxalq qurumlarda iştirakı, Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzvlük təşəbbüsü, Avropa İttifaqına inteqrasiyası aqrar-sənaye kompleksində bazar iqtisadiyyatı şəraitində işləməyi bacaran kadrlara ehtiyacı artırmışdır. Bu baxımdan yeni yaradılmış Təhsil Komissiyası tərəfindən bu problemin həlli üçün konkret tədbirlərin görülməsini məqsədəuyğun hesab edirik.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizi əmin etmək istəyirəm ki, bundan sonra da Dövlət Proqramının və aqrar sahəyə dair fərman və sərəncamlarınızın icrası ilə əlaqədar qarşımızda qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün bütün potensial imkanlarımızı səfərbər edəcək və var qüvvəmizlə çalışacağıq.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

İLHAM ƏLİYEV: Kənd təsərrüfatında çox böyük potensial var. Aqrar islahatların keçirilməsi çox müsbət nəticələr vermişdir. Amma bu islahatların davam etdirilməsi bizə imkan verəcək ki, kənd təsərrüfatı daha da sürətlə inkişaf etsin. Əhalinin təxminən 50 faizi kəndlərdə yaşayır. Ona görə, kəndlərdə, aqrar sektorda yeni iş yerlərinin açılması həm iqtisadi cəhətdən, həm də sosial cəhətdən çox vacibdir.

Hamımız bilir ki, bizim çox gözəl iqlimimiz var, Azərbaycanda müxtəlif kənd təsərrüfatı məhsulları yetişdirilir. Elə etməliyik ki, Azərbaycan bazarını təmin etmək üçün idxaldan əl çəkək. İdxalı əvəzləyən məhsulların istehsalı bizim prioritet məsələmizdir. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatı mallarının, məhsullarının emalı məsələsi də çox vacibdir. Azərbaycanın müxtəlif yerlərində müasir emal müəssisələri yaranır. Ancaq bu hələ kifayət etmir.

Kənd təsərrüfatında artım sürəti 4-5 faizdir. Bu, çox azdır. Ümumiyyətlə, bizim iqtisadiyyatımız artır. Ümumdaxili məhsul 16-16,5 faiz artıbdir. Sənaye istehsalı 20 faiz, kənd təsərrüfatı isə 4-5 faiz artıbdir. Ona görə bu sahəyə böyük diqqət göstərməlidir. Hesab edirəm ki, “Aqrolizinq”in yaradılması ilə kənd təsərrüfatının inkişafına böyük təkan verdik. Siz qeyd etdiniz ki, 210 kombayn, 250 traktor almısınız, başqa nə alınıbdir?

İSMƏT ABASOV: 585 kənd təsərrüfatı texnikası alınıbdir.

İLHAM ƏLİYEV: Alınıbdir, yoxsa alınacaqdır?

İSMƏT ABASOV: Alınıb, bu yaxınlarda gətiriləcəkdir.

İLHAM ƏLİYEV: Gərək bu, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə ədalətli paylanılsın. Gələn il buna daha da böyük vəsait ayıracağıq.

İndi biz regionlara kreditlər ayırıraq. İqtisadi inkişaf naziri dedi ki, kreditlərin hesabına minlərlə iş yeri açılır. Bu kreditlərin neçə faizi kənd təsərrüfatının inkişafına yönəldilibdir?

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, bütövlükdə, kreditlərin 90 faizi regionlara gedir. Bunun da 94 faizi emal yönümlüdür. Turizmə isə 7 faiz yönəldilir. Qalanı isə kənd təsərrüfatına.

İLHAM ƏLİYEV: Yəni birbaşa kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olurlar.

FƏRHAD ƏLİYEV: Bəli, birbaşa ya istehsala, ya da emala yönəldilir.

İLHAM ƏLİYEV: Onda nəyə görə bizdə kənd təsərrüfatı istehsalı az artır?

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, kreditlərin əvvəlki həcmi az idi. Sizin fərmanınızdan sonra dəyişikliklər oldu. Kreditlərin həcmi 100 min dollara qədər idi. Bu ildən artırılaraq 1 milyon dollar oldu. Yəni kreditlər yenidən verilir. Emal sahəsinə kredit verildəndən sonra yerli müəssisələri işlətmək mümkün olacaq və gələn il bu həcm artacaqdır.

İLHAM ƏLİYEV: Eyni zamanda, yeni texnikanın alınması da kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasına xidmət edəcəkdir.

ABİD ŞƏRİFOV (Baş nazirin müavini): Cənab Prezident, ola bisin, Yaponiyadan da grant kimi aldıq.

İLHAM ƏLİYEV: Axı biz bu vaxta qədər onlardan almışıq?!

ABİD ŞƏRİFOV: 900-ə yaxın texnika alınmışdır.

İLHAM ƏLİYEV: Neçə il ərzində?

İSMƏT ABASOV: Cənab Prezident, bu texnika 1998-2002-ci illərdə alınmışdır. Lakin bundan başqa, ayın 8-də 2 milyon dollara yaxın vəsait hesabına 26 ədəd "Sampo" kombaynı alınmışdır.

İLHAM ƏLİYEV: Yəni, hədiyyə kimi veriblər?

ABİD ŞƏRİFOV: Bəli, hədiyyə kimi, bir prinsipə veriblər ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi xüsusi idarələr yaratmalıdır. Bu kombaynlar fermerlərə icarəyə verilməlidir, vəsait xüsusi hesaba yığılmalıdır və nazirlik həmin vəsait hesabına yeni texnika ala, təmir işləri görə bilər.

İLHAM ƏLİYEV: Bizim yaratdığımız "Aqrolizinq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin də funksiyası eynidir. Sadəcə, ona biz özümüz büdcədən bu il 100 milyard manat ayırmışıq, gələn il 150 milyard manat ayıracıq. Baxırıq, əgər işlərimiz yaxşı getsə, bu məbləği bəlkə də artırırıq.

İndi bizdə texnika ilə təminatda çatışmazlıq nə qədərdir?

İSMƏT ABASOV: Cənab Prezident, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının, o cümlədən, taxılçılığın inkişaf etdirilməsi üçün təxminən 4 minə yaxın kombayna ehtiyac duyulur. Statistika bu kombaynlar mövcuddur. Amma əksəriyyəti keçmiş SSRİ vaxtında alınmışdır. Yalnız Yaponiyanın qrantı hesabına, bir də Sizin göstərişinizlə ayrılan vəsaitlə alınmış kombaynlar təzədir. Bundan başqa. Tərəfdaşlıq Fonduna yığılmış vəsait hesabına ötən ilin axırlarında 62 kombayn, 65 traktor, 226 ədəd digər texnika alınaraq, kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan şəxslərə verilmişdir. Hazırda Tərəfdaşlıq Fondunda 100 milyard manatdan çox vəsait toplanmışdır və bu günlərdə keçirilmiş müsabiqə əsasında yeni texnika alınacaqdır.

Möhtərəm cənab Prezident, fürsətdən istifadə edib bir məsələyə toxunmaq istərdim. Biz bunu cənab Baş nazirlə danışmışıq, torpaqların münbitliyi azalır. Ona görə gübrələrlə təmin olunma məsələsinə diqqət yetirsək, hesab edirəm ki, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalında artıma nail ola bilərik. Əgər imkan varsa, gübrələrin alınması üçün dövlət büdcəsindən "Aqro- lizinq"ə vəsaitin ayrılması məsləhətdir.

İLHAM ƏLİYEV: Bunu biz müzakirə etmişdik.

İSMƏT ABASOV: Bəli, cənab Prezident, biz təklifləri hazırlayırıq.

İLHAM ƏLİYEV: Hazırlayırsınız?

İSMƏT ABASOV: Bəli. Cənab Prezident, icazə ilə, kadr hazırlığı məsələsi barədə də bir-iki kəlmə deyərdim.

İLHAM ƏLİYEV: Deməli, bu il 210 kombayn alınacaq, amma 4 min kombayna tələbat var. Biz bu kombaynları almaqla, tələbatımızın 5 faizini təmin edirik?!

İSMƏT ABASOV: Hazırda statistika görə kombaynlar var.

İLHAM ƏLİYEV: Statistika yox, real necədir? Nə qədər lazımdır ki, istehsalçıları tam təmin edə.

İSMƏT ABASOV: Tam təmin etmək üçün 4 minə yaxın kombayn lazımdır.

İLHAM ƏLİYEV: Elədir?

ARTUR RASİZADƏ (Baş nazir): Cənab Prezident, deyilən rəqəmə yaxındır. Hazırda 4500 kombayn var.

İLHAM ƏLİYEV: Onların hamısı təzə deyil ki.

ARTUR RASİZADƏ: Məsələ də elə budur Amma yeni kombaynların gücü daha artıqdır. Əgər 3 min kombayn ala bilsək, problemi həll edərik.

İSMƏT ABASOV: Kombaynın istifadəsi belədir ki, əgər biz 800 min hektardan taxıl yığmaq istəyiriksə və bir kombayn 180 hektarın məhsulunu biçirsə, onda 800 mini 180-nə böləndə lazım olan kombaynların sayı məlum olur.

İLHAM ƏLİYEV: Gərək biz bunu alaq, özü də qısa müddət ərzində. İmkan verə bilmərik ki, bu, on il uzansın, bizə indi lazımdır. Amma bunun üçün gərək siz infrastruktur yaradasınız. "Aqrolizinq" in bölgələrdə şöbələrini, onların infrastrukturunu yaradasınız ki, orada həm texniki servis xidməti göstərilsin, eyni zamanda icarəyəvermə praktikası daha da təkmilləşsin.

İSMƏT ABASOV: Bu barədə, yəni icarəyəvermə qaydaları barədə martın 31-də Nazirlər Kabineti qərar qəbul etmişdir.

İLHAM ƏLİYEV: Siz 210 kombaynı, 250 traktoru necə bölüşdürəcəksiniz?

İSMƏT ABASOV: "Aqrolizinq" in agentləri regionlarda tələbatı öyrənirlər. Buna uyğun olaraq, biz İqtisadi inkişaf Nazirliyi ilə birgə nəzərdə tutmuşuq ki, 4 regional baza yaradılsın. Bu bazalar vasitəsilə məsələlər öz həllini tapacaqdır.

İLHAM ƏLİYEV: Bu məsələni tezləşdirin.

İSMƏT ABASOV: Cənab Prezident, icazənizlə, kadr hazırlığı ilə bağlı bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Ölkədə aqrar yönlü kadrların hazırlanması çox aşağı səviyyədədir. Yəni əvvəlki texniki peşə məktəblərində, texnikumlarda tələbə yox dərəcəsinədir. Bunu hörmətli təhsil nazirimiz də bilir. Kadr hazırlığı ilə təkcə Kənd Təsərrüfatı Akademiyası məşğuldur. Orada hazırda 1100 tələbə təhsil alır, 550 müəllim vardır. Akademiyaya daxil olan tələbələrin sayı get-gedə azalır, qəbul olunan tələbələr digər institutlara köçürülür. Beləliklə, aqrar sahədə gənc kadrlara çox böyük ehtiyac vardır.

İLHAM ƏLİYEV: Nə təklif edirsiniz?

İSMƏT ABASOV: Təklif edirəm ki, yeni yaranmış təhsil komissiyasında bu məsələyə baxılsın və əgər məqsədəuyğun hesab edilirsə, bölgələrdən, xüsusən dağ və dağətəyi rayonlardan məktəbi əla qiymətlərlə bitirmiş abituriyentlər Kənd Təsərrüfatı Akademiyasına testlə imtahan vermədən qəbul olunsunlar. Onlara müəyyən güzəştlər edilsin. İnstitutu bitirdikdən sonra, ən azı 5 il öz doğma kəndlərində işləmək şərti qoyulsun. Cənab Prezident, insanları hələlik başqa cür həvəsləndirə bilmirik.

İLHAM ƏLİYEV: Təhsil nazirinin fikri nədir?

MİSİR MƏRDANOV (Təhsil naziri): Hörmətli cənab Prezident, bu təklifi dərinədən öyrənməyə ehtiyac vardır. Hansı peşələrə ehtiyac varsa, o peşələr üzrə gənc mütəxəssis hazırlamaq, əlavə güzəştlər də vermək olar.

İLHAM ƏLİYEV: Yəni stimullaşdırmaq üçün buna baxmaq olar.

MİSİR MƏRDANOV: Bəli.

İLHAM ƏLİYEV: Onda bu məsələ ilə məşğul olun.

Milli Bankın İdarə Heyətinin sədri Elman Rüstəmovun çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları! Dinamizminə, baş verən proseslərin xarakterinə görə milli iqtisadiyyatımız bu gün dünyada ən maraqlı, cəlbədicə iqtisadiyyatlardan biridir. Təbii ki, bütün bunlar təsadüfi deyildir. 12 il öncə ümummilli liderimiz, unudulmaz Prezidentimiz Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülmüş iqtisadi inkişaf strategiyası qısa tarixi bir dövrdə **həyata keçirilmişdir və ölkənin simasını tam dəyişdirmiş** islahatlar öz nəticələrini artıq verir.

Seçilmiş inkişaf xəttinə son iki ilə yaxın müddətdə möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən nümayiş etdirilən sadıqlıq, gərgin əmək və əzmkarlıq ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsində mühüm rol oynayır.

Qoyulan reqlament çərçivəsində, mən əsasən, iki mövzu üzərində dayanmaq istəyirəm: Birincisi, son 6 ayda ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının əsas nəticələri və cari iqtisadi vəziyyəti. İkincisi, qarşıda duran əsas vəzifələr.

İqtisadi inkişafın dinamikasına görə Azərbaycan iqtisadiyyatı bu gün dünyada lider mövqeyinə çıxır. 2005-ci ilin ötən 6 ayının yekunları da yüksək iqtisadi dinamizmin geniş miqyasından xəbər verir. İqtisadi artım sürəti 16,5 faiz olmuşdur və ilin sonunadək bunun 18-19 faizə çatacağı gözlənilir. Sənaye istehsalı isə 20 faizə yaxın artmışdır. Cari ilin sonuna adambaşına düşən ÜDM-in həcmi təxminən 1400 ABŞ dolları olacağı gözlənilir.

Cənab Prezidentin öz nitqində dediği kimi, Azərbaycan 1990-cı illərin əvvəllərində baş vermiş dərin iqtisadi tənəzzülün nəticələrini artıq aradan qaldıraraq və yeni bir inkişaf yoluna çıxır. Azərbaycanın çox yaxşı xarici maliyyə mövqələri var. Bu il Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi 2 milyard ABŞ dollarını ötüb keçmişdir. Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda biz Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə dördillik islahatlar proqramını da müvəffəqiyyətlə başa vurduq, hətta fondun bizə təqdim etdiyi son tranşdan imtina etdik. Bu onu göstərir ki, artıq Azərbaycan kifayət qədər özünün resurslarına malikdir və hər hansı bir xarici şokdan təminatı var.

Xarici borclarımız konservativ olaraq qalır və bizim xarici valyuta ehtiyatlarımız xarici borclarımızdan 1,3 dəfə yüksəkdir. Artıq Azərbaycan dünyada yüksək büdcə dinamizminə və sabitliyinə malik bir dövlət kimi tanınır. 2005-ci ildə dövlət büdcəsinin əsas parametrlərinin 40 faizdən çox artması gözlənilir. Bu, görünməmiş bir rəqəmdir. Ümumiyyətlə isə, son üç il ərzində ölkə büdcəsi 2 dəfə artmışdır.

Yoxsulluqla mübarizə olduqca müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir, yoxsulluq səviyyəsi durmadan azalır. Biz artıq üçillik proqramı yekunlaşdırdıq, yeni onillik proqram müzakirə olunur, ölkəyə yeni yardım strategiyası Dünya Bankı ilə müzakirə olunur və Dünya Bankı artıq Azərbaycanın, yaxın üç ildə yoxsul olan dövlətlər təsnifatından çıxarılması haqqında düşünür və bu, olduqca realdır.

Bütöv miqyas göstəriciləri ilə bərabər, iqtisadiyyatın effektiv göstəriciləri də yaxşılaşır. Təkcə son 6 ay ərzində ölkəmizdə ictimai əmək məhsuldarlığı 30 faizdən çox yüksəlmişdir. Altı ay ərzində yaradılmış 75 mindən yuxarı iş yeri onu göstərir ki, cənab Prezidentin irəli sürdüyü - ölkədə 600 min iş yerinin yaradılması barədə qarşıya qoyduğu vəzifə müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilir.

Təbii ki, yüksək iqtisadi dinamika ölkədə güclü sosial siyasət həyata keçirməyə imkan verir. Xarakterik haldır ki, 6 ay ərzində əhalinin pul gəlirləri və xərclərinin, orta aylıq əmək haqqının səviyyəsinin dinamikası bütövlükdə ÜDM-in artımını 1,6 dəfə üstələyərək, təxminən 25-26 faiz səviyyəsində formalaşmışdır. Cənab Prezident tərəfindən respublikamızda minimum əmək haqqının yaşayış minimumuna çatdırılması siyasəti ardıcıl olaraq həyata keçirilir və bu istiqamətdə əhəmiyyətli nəticələr əldə olunmuşdur.

Yaxşılaşmaqda olan sosial durum əhalinin bahalı xidmət və mal növlərinə tələbatını artırır. Təkcə yanvar-may aylarında ölkəyə 18 min ədəd minik avtomobili idxal olunmuşdur ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 63 faiz çoxdur. İstifadəyə verilmiş yeni yaşayış binalarının sahəsi ötən ilin altı ayına nisbətən 41 faizə qədər artmışdır. Bütövlükdə ölkədə iqtisadi islahatlar dərinləşir, iqtisadiyyatımız tam bazar təmayülü istiqamətində inamla irəliləyir.

Cənab Prezident!

Bütün bunlar onu sübut edir ki, Sizin irəli sürdüyünüz iqtisadi doktrinanın əsas tərkib hissələri müvəffəqiyyətlə reallaşdırılır, ölkə iqtisadiyyatının yüksək tempə artımı, sosial rifahın sürətlə yüksəlməsi ilə biz keyfiyyətcə yeni bir inkişaf mərhələsinə daxil oluruq və bu dinamizm çərçivəsində, yəni 25 faizlik artım, 40 faizlik büdcə artımı və sair digər belə bir dinamika çərçivəsində iqtisadiyyatda mövcud olan tarazlıq elementləri müəyyən dərəcədə pozula da bilər və Siz bunu öz çıxışınızda da qeyd etdiniz. Biz, ilk növbədə, bunu ötən ilin sonlarında başlamış inflyasiya proseslərində müşahidə etməyə başladığımız. Cari ilin

aprel ayında ölkədə 15 faizə qədər inflyasiya formalaşmışdı. Təbiidir ki, bu, ciddi narahatlıq doğurdu və bu məsələ, cənab Prezident, Sizin yanınızda bir neçə dəfə müzakirə olundu. Siz göstəriş verdiniz, kompleks antiinflyasiya tədbirlərini əhatə edən fərman imzalandınız. Bundan sonra proseslər artıq başqa bir məcrada inkişaf etməyə başladı. May-iyun aylarında biz artıq deflyasiyanın şahidi olduq. Bu gün orta inflyasiya artıq 13 faiz çərçivəsində formalaşır. Lakin mən təklif edərdim ki, bu göstəricidən bir az kənarlaşmaq lazımdır. Düzdür, bu 13 faiz inflyasiyanın içərisində 8 faizdən yuxarı keçən ilin inflyasiyası vardır. Yəni keçən ilin ikinci yarısında bu proseslər güclü başlanmışdı. Xüsusilə oktyabr ayında birdən-birə görünməmiş 4 faizlik inflyasiya baş vermişdi. Bugünkü inflyasiya səviyyəsi 4,8 faizdir. Yəni hökumətin, Milli Bankın siyasətinin nəticəsi olaraq 4,8 faiz inflyasiya baş vermişdir. İyul ayının monitorinqi göstərir ki, 20 günün yekunlarına görə də deflyasiya prosesləri gedir və bizim proqnozumuz belədir ki, iyul-avqust aylarının nəticələrinə görə, biz ən aşağı 4 faizlik inflyasiya səviyyəsinə çıxacağıq. Lakin bundan sonra ənənəvi olaraq payız ayları başlayır və noyabr-dekabr, yeni il qabağı alış-ajiotajı gözlənilir. Bizim qarşımızda duran əsas vəzifə budur ki, qarşidan gələn payız aylarında inflyasiyanın qarşısını alaq. Buna isə sadəcə olaraq, mən hesab edirəm, cənab Prezidentin imzaladığı fərmanı və orada nəzərdə tutulan tədbirləri həyata keçirməklə nail ola bilərik.

Bir neçə kəlmə manatın məzənnəsi haqqında məlumat vermək istəyirəm. Manatın məzənnəsi, bildiyiniz kimi, möhkəmlənməkdə davam edir. Bunu təbii proses hesab edirik. Bu, Qazaxıstanda, Rusiyada və digər neft ölkələrində də baş verir. Ölkəmiz böyük həcmdə valyuta gəlirləri əldə edir, digər tərəfdən isə, bildiyiniz kimi, neftin qiyməti dünya bazarlarında çox yüksək səviyyədə formalaşır. Bu bizim üçün olduqca əlverişlidir və ölkə bu gəlirlərdən həm sosial, həm də sərmayə məqsədləri üçün istifadə edir.

Təbii ki, ölkənin maliyyə bazarında valyutaya olan tələbdən çox valyuta vardır. Bu, istənilən bir əmtəənin qiyməti kimi, valyuta da əmtəədir, onun qiymətinin aşağı düşməsinə gətirib çıxarır. Söhbət ABŞ dollarından gedir. Altı ay ərzində dolların məzənnəsi 4 faiz aşağı düşmüşdür. Lakin hərdən belə qeyd olunur ki, bu, qeyri-neft sektorunun inkişafına ziyandır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, bizim əsas prioritetimiz bu gün inflyasiyanın qarşısını almaqdır, inflyasiya qeyri-neft sektoruna bilavasitə təsir göstərir, onun ixrac qabiliyyətinə təsir göstərir. Əgər inflyasiya baş verirsə, Azərbaycan malları daha çox bahalaşır. Təbii ki, milli məhsullar təkcə xarici bazarda deyil, daxili bazarda da rəqabət qabiliyyətini itirə bilər.

Lakin eyni zamanda nəzərə almaq lazımdır ki, 2000-ci ildən bəri, cənab Prezident, manat bizim əsas xarici ticarət tərəfdaşlarımıza görə, təxminən 30 faizə qədər ucuzlaşmışdır. Bu, Türkiyədir, Rusiyadır, Avropa ölkələridir və digər ölkələrdir. Belə bir potensial mövcuddur və biz belə hesab edirik ki, bu, çox ciddi potensialdır. Çox mühüm amillərdən biri də manatın bir qədər bahalaşması, dolların bir qədər ucuzlaşmasıdır. Ötən 6 ay ərzində kredit borcları təxminən 8 faiz, uzunmüddətli kreditlər təxminən 38 faiz, əmanətlər təxminən 8 faizə qədər artıb. Xarakterik haldır ki, gözlənilən denominasiya və manatın möhkəmlənməsi fonunda manatla əmanətlər 40 faizdən yuxarı artmışdır. Bu, göstərir ki, əhali artıq öz milli Valyutasına üstünlük verir.

Prezidentin fərmanına əsasən Milli Bank tərəfindən digər bir sıra kompleks tədbirlər həyata keçirilir. Maliyyə Nazirliyi ilə birlikdə daxili qiymətli kağızlar bazarının genişləndirilməsi istiqamətində tədbirlər görülür və bu, bütövlükdə, hesab edirəm ki, müsbət nəticələrini verir. Lakin bu, bizi arxayınlaşdırmır. Çünki qarşıda, qeyd etdiyim kimi, daha ciddi problemlər və daha ciddi vəzifələr durur. Bir neçə kəlmə, cənab Prezident, Milli Bank tərəfindən həyata keçirilən xüsusi layihələr haqqında danışmaq istəyirəm.

Bunlardan ən mühümü, təbii ki, manatın denominasiyası layihəsidir. Artıq çap şirkəti ilə müqavilə imzalanmışdır. Manatın dizaynının hazırlanması prosesi yekunlaşdırılır. Artıq onun bir hissəsi Sizə təqdim olunmuşdur, Siz baxmısınız, öz göstərişlərinizi vermişiniz.

Təqdim edilən nümunələr çap olunacaq əskinasların sayının təxminən 95 faizini əhatə edir və digər nominallar və metal sikkələrin dizaynı üzərində də iş gedir. Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarına uyğun olaraq, denominasiyanın əhatə etdiyi hər bir təşkilatda işçi qrupları yaradılmışdır, iş planı təsdiq olunub və biz ayın sonunda artıq Sizə ilk hesabatı təqdim edəcəyik.

Sizin təşəbbüsünüzlə ölkədə əhalinin aztəminatlı təbəqələrinə ipoteka kreditlərinin verilməsi mexanizminin yaradılması istiqamətində işlər görülür. Artıq Sizin imzaladığınız qanuna uyğun olaraq, Dövlət Proqramı təqdim edilmişdir. Hazırda bu proqram ali orqanlar səviyyəsində öyrənilir və mən Sizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm ki, Sizin göstərişinizlə büdcə kor-reksiyası çərçivəsində artıq bu iş üçün vəsait ayrılmışdır. Bank sistemi, Milli Bank ipoteka kreditlərinin verilməsinə hazırlaşır, normativ baza hazırlanır və bu proqram imzalandığı təqdirdə biz çalışacağıq, cənab Prezident, parlament seçkilərinə qədər bu proqramın həyata keçirilməsini reallaşdırmaq.

Vaxt məhdudluğu olduğu üçün ancaq iki problemə toxunmaq istərdim. Birincisi inflyasiya problemidir ki, mən buna bir daha qayıtmaq istəyirəm. Bu məsələdə Sizin qarşıya qoyduğunuz vəzifələr aydındır. Siz fərmanın müzakirəsi zamanı belə bir ifadə işlətdiniz ki, bizim əhaliyə verdiyimiz gəlirlər, artırılmış minimum əmək haqqı əhalinin cibində qalmalıdır. Biz Sizin bu göstərişinizi rəhbər tuturuq, elə bir inflyasiya səviyyəsinə nail olmaq istəyirik ki, əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması istiqamətində reallaşdırılan böyük miqyaslı proqramların təsirini əhali tam hiss etsin. Hesab edirəm ki, bu, indi hökumətin və Azərbaycan Milli Bankının bir nömrəli vəzifəsidir. Burada, mən hesab edirəm ki, hər hansı bir idarə mənafeyi, hər hansı bir xüsusi mənafeələr, təbii ki, yersizdir və tam şəkildə bütün təşkilatların səyləri vacib bir məsələnin, vacib bir məqsədin reallaşmasına yönəldilməlidir.

İkinci məsələ də inflyasiya ilə çox sıx əlaqədardır. Siz kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının artımı məsələsinə toxundunuz. Bu məsələ olduqca mühümdür. Məsələ bundadır ki, biz yüksək iqtisadi inkişaf tempinə nail oluruq. Əhalinin gəlirləri yüksəlir. Lakin biz, əgər baxsaq ki, inflyasiya səbəti hesablanan zaman 300 məhsuldan hansını hansı tempə inkişaf etdiririk, hansı səviyyədə özümüzü təmin edirik, Sizin qeyd etdiyiniz kimi, cənab Prezident, görürük ki, burada problemlər mövcuddur. Biz ərzaq məhsullarını 5 faizdən artıq artırma bilmirik. Amma gəlirimiz 25 faiz artıb. Əhalinin gəlirlərinin 70 faizi istehlaka gedir və bunun 60 faizi ərzaq məhsuludur. Əgər istəyiriksə ki, “Holland sindromu” deyilən xəstəliyi öz iqtisadiyyatımıza buraxmayaq, hökmən iqtisadiyyatımızın inkişafı prosesində qeyri-neft sektorunun, xüsusilə ərzaq bölməsinin, emal bölməsinin inkişafına ciddi fikir verməliyik. Bu istiqamətdə tədbirlər görülür. Bu tədbirlər olduqca əhəmiyyətlidir. Lakin mən hesab edirəm ki, bu tədbirlərin miqyası daha da genişləndirilməli, beynəlxalq praktikada, kənd təsərrüfatı sahəsində inkişaf etmiş ölkələrin təmsalında hansı alətlər var, hansı maliyyə alətləri var, digər tədbirlər var, hesab edirəm, biz bunları öyrənməli və tətbiq etməliyik ki, yaxşı balanslaşdırılmış bir iqtisadi struktura nail olaq.

Sonda, cənab Prezident, bir daha Sizi əmin etmək istəyirəm ki, Sizin qarşınızda qoyduğunuz vəzifələr uğurla yerinə yetiriləcəkdir. Milli Bank Azərbaycan hökuməti ilə birlikdə ilin qalan 6 ayı ərzində əlindən gələni edəcəkdir ki, qarşıya qoyulan inkişaf məqsədlərinə, makroiqtisadi sabitlik məqsədlərinə nail olunsun.

İLHAM ƏLİYEV: Sürətlə inkişaf edən ölkələrdə adətən inflyasiya mövcuddur. Nəzərə alsaq ki, bizim gələn ilin büdcəsi 3 milyard dollar olacaqsə, ondan sonrakı illərdə daha da artmalıdır. 3 milyard dollar da son hədd deyil, ilk növbədə, aparılmış islahatlar nəticəsində, maliyyə nizam-intizamının möhkəmlənməsi sayəsində bizim maliyyə imkanlarımız artacaqdır. Amma digər tərəfdən, hamımız yaxşı bilirik ki, 2006-cı ildən başlayaraq, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin fəaliyyəti nəticəsində, Azərbaycanda hasil ediləcək minimum 50 milyon ton neftin satışından əldə olunan vəsait ölkəmizə daxil olacaqdır. Əlbəttə, biz bu vəsaiti səmərəli, məqsədyönlü şəkildə istifadə etməliyik. Biz bu vəsaitin hamısını Neft Fondunda saxlaya bilmərik və istər-istəməz bu, inflyasiyaya təsir göstərəcəkdir. İndi bizim qarşınızda çox mühüm vəzifə durur. Deyə bilərəm ki, bizim neft strategiyamızın növbəti mərhələsi neft gəlirlərindən səmərəli istifadə etməkdən ibarət olacaqdır. Yəni bir tərəfdən, Azərbaycanın hər bir vətəndaşı bundan bəhrələnsin, digər tərəfdən, bizim sürətli inkişafımız, makroiqtisadi sabitliyimiz pozulmasın. Ona görə sizin üzərinizə böyük vəzifə düşür. Maliyyə Nazirliyinin və digər aidiyyəti nazirliklərin, qurumların üzərinə böyük vəzifə düşür. Biz gərək düşünülmüş siyasət apararaq, çox dəqiqləşdirilmiş addımlar ataraq ki, bu böyük inkişaf, böyük gəlirlər iqtisadiyyatımızın sabitliyinə mənfi təsir göstərməsin.

İpoteka məsələsinə də toxundunuz. Bu da çox önəmli məsələdir, Azərbaycan üçün bir yenilikdir. Mən sevinirəm ki, biz buna nail olduq. Bundan ilk növbədə, gənclər bəhrələnəcək və bu il 30 milyard manatın ayrılması müəyyən işlərin görülməsinə kömək edəcəkdir. Gələn il yəqin ki, bu məbləğ artmalıdır və ipoteka yolu ilə öz yaşayış səviyyəsini yaxşılaşdıran insanların sayı da çox olmalıdır. Dünya praktikası göstərir ki, bu, çox uğurlu təcrübədir və Azərbaycan da bundan bəhrələnməlidir.

Hesab edirəm ki, yeni pulların çap olunması da Azərbaycanda böyük hadisə olacaqdır. Artıq bizim milli pullarımız köhnəlibdir. Həm dizayn baxımından köhnəlib, həm də ümumiyyətlə, onların keyfiyyəti standartlara o qədər də cavab vermir. Yeni çap ediləcək pullar ən yüksək səviyyədə olacaqdır. Həmişə dediyim kimi, görülən hər bir yeni iş yüksək səviyyədə, dünya standartları səviyyəsində olmalıdır.

“Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Etibar Pirverdiyevin çıxışı

- Möhtərəm Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası, cənab Prezident, Sizin rəhbərliyiniz altında ardıcılıqla davam etdirilir. Ölkəmiz iqtisadi cəhətdən güclənir, insanların maddi rifah halı günü-gündən yaxşılaşır. O cümlədən elektroenergetika sahəsi də Sizin böyük diqqət və qayğınız sayəsində yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuş, energetiklərin həyat şəraiti xeyli yaxşılaşmışdır.

Cənab Prezident!

Hazırda elektrik stansiyalarında, yardımçı stansiyalarda və elektrikötürmə xətlərində 2005-2006-cı illərin payız-qış mövsümünə hazırlıq işləri görülür. Elektrik stansiyalarında kifayət qədər yanacaq, su və digər ehtiyatlar yaradılmışdır. Yüksək gərginlikli elektrikötürmə xətləri və yardımçı stansiyalar cədvəl üzrə hərtərəfli təftiş olunur, aşkar edilmiş qüsurlar vaxtında aradan qaldırılır. Elektrik stansiyalarında avadanlıqlardakı qüsurların aradan qaldırılması yolu ilə itirilmiş güclər bərpa edilir. İndiyə qədər görülmüş və ilin sonuna qədər görülməli tədbirlər nəticəsində elektrik stansiyalarında 300 meqavatdan artıq yeni gücün bərpası gözlənilir.

Azərbaycan Dövlət Rayon Elektrik Stansiyasında 5-ci blokda aparılan yenidənqurma və digər bloklarda həyata keçirilən cari və əsaslı təmir işləri nəticəsində ilin sonuna qədər stansiyada 200 meqavat itirilmiş gücün bərpası gözlənilir. Ümumi real gücün 2100 meqavata çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu, son 15 ilin ən yaxşı göstəricisi olacaqdır. Əli Bayramlı DRES-də enerji bloklarının istismar müddətlərinin çoxdan başa çatmasına baxmayaraq, aparılan təmir-bərpa işləri stansiyanın mövsüm ərzində maksimum 850 meqavat güclə işləməsinə təmin edəcəkdir. “Şimal” DRES-də buxar-qaz qurğusunda nəzərdə tutulan planauyğun təmir-təftiş işləri sentyabr-oktyabr aylarında yerinə yetiriləcəkdir. Bunun nəticəsində buxar-qaz qurğusunun maksimum 380-400 meqavat güclə fasiləsiz iş rejimi təmin ediləcəkdir. 1 nömrəli Bakı istilik Elektrik Mərkəzində də plana uyğun təmir-təftiş işlərinin aparılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu tədbirlər nəticəsində qurğuların maksimum gücü 106 meqavatdan artıq olacaqdır.

Araz SES-də 2-ci hidroaqrəqatda təmir işləri tamamilə qurtarmışdır. Stansiya qışda maksimum güclə (22 meqavat) işləyəcəkdir. Beləliklə, qarşıdan gələn payız-qış mövsümündə respublikada elektrik stansiyalarının maksimum gücünün 4300 meqavat həddində olacağı gözlənilir.

Möhtərəm Prezident!

2005-ci ilin 6 ayı ərzində respublikanın elektrik stansiyalarında 11,6 milyard kilovat-saat elektrik enerjisi istehsal olunmuşdur. Keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə istehsal 340 milyon kilovat-saat və ya 3 faiz artmışdır. Enerji sisteminin ən aktual iqtisadi göstəricisi hər kilovat-saat elektrik enerjisi istehsalına xüsusi yanacaq sərfi 383,2 qram təşkil etmişdir. Bu, keçən ilin 6 ayı ilə müqayisədə 4,7 qram azdır. Yəni, keçən ilin 6 ayı ilə müqayisədə 45 min ton şərti yanacağa, başqa sözlə, 33 min ton mazuta qənaət edilmişdir. Respublika üzrə elektrik enerjisi istehlakı 12,2 milyard kilovat-saat olmuş, yəni ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 1,2 faiz artmışdır.

Cənab Prezident!

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər sayəsində yeni sənaye, tikinti, ticarət, mədəni-məişət obyektləri istifadəyə verilir. Yeni obyektlərin işə salınması digər enerji daşıyıcıları kimi, elektrik enerjisinə olan tələbatı da artırmışdır. Belə ki, 2004-cü ildə qış mövsümündə 800 meqavata yaxın əlavə gücə tələbat yaranmışdır. Bu problemi az müddətdə qismən aradan qaldırmaq məqsədi ilə “Azərbaycan Respublikasında elektrik enerjisi təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” sərəncamımızda 2005-2015-ci illər ərzində yanacaq-enerji kompleksinin inkişafı üzrə Dövlət Proqramında elektroenergetika sahəsində həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbirlərin konkret müddətləri müəyyənləşdirilmişdir. Bununla yanaşı, bölgələrdə qış aylarında mövcud olan elektrik enerjisi çatışmazlığını aradan qaldırmaq məqsədi ilə ümumi gücü 450-460 meqavat olan modul tipli 52 elektrik stansiyasının “açar təslimi” prinsipi ilə az bir müddətdə tikilib istismara verilməsi üçün “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinə tapşırıqlar verilmişdir. Həmin stansiyaların 10-nun 2004-cü ildə Astara rayonu ərazisində quraşdırılması nəzərdə tutulmuşdur.

2004-cü ildə isə Bakıda 12, Naxçıvan şəhərində 10, Şəki və Xaçmaz rayonlarının hər birinin ərazisində 10 belə stansiya istifadəyə veriləcəkdir.

Əlavə elektrik enerjisi əldə edilməsi məqsədi ilə modul tipli stansiyalardan istifadə praktikası dünyada geniş yayılmışdır. Tikintisi uzun müddət tələb edən buxar-qaz qurğularından fərqli olaraq, modul

tipli elektrik stansiyaların qısa bir vaxtda quraşdırmaq və lazımi infrastrukturular yaratmaqla ümumi şəbəkəyə birləşdirmək mümkündür.

Möhtərəm Prezident!

Yeni generasiya güclərinin işə salınması istiqamətində qarşıya qoyulmuş vəzifələrdən biri də Sumqayıt şəhərində 506 meqavat gücündə buxar-qaz qurğusunun inşası layihəsinin həyata keçirilməsidir. Bu layihə ilə əlaqədar 2004-cü ildən lazımi tədbirlərin görülməsinə başlanmışdır. Maliyyələşmə mənbələri müəyyənləşdirilmiş, müsabiqə əsasında baş məsləhətçi, texniki məsləhətçi və baş podratçı funksiyalarını yerinə yetirəcək şirkətlər müəyyənləşdirilmişdir. Sizin sərəncamınıza əsasən, Almaniyanın “Bayem LB”, Fransanın “BNPP” və “SocGen” banklarından ibarət Aparıcı Təşkilatçılar Sindikası ilə “Azərenerji” ASC arasında maliyyə müqaviləsi imzalanıb təsdiq edilmişdir.

“Sumqayıt” enerji layihəsi üzrə işlərin 2007-ci ilin dördüncü rübündə başa çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Tikintinin baş podratçısı Almaniyanın tanınmış “Siemens” şirkətidir. Stansiyanın tikiləcəyi ərazidə müvafiq kommunikasiya şəbəkələrinin yaradılması və inşaat meydançasının hazırlanması işləri başa çatdırılmışdır. Cənab Prezident, Sizin xeyir-duanız olduğu təqdirdə, avqust ayında yeni qurğunun təməlinin qoyulması mərasiminin keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Enerji sisteminin gücünün artırılmasında “Şimal” DRES-də inşa ediləcək 400 meqavatlıq ikinci buxar-qaz qurğusu da əhəmiyyətli rol oynayacaqdır. Yaponiyanın Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankı bu layihənin icrasına 270 milyon dollar məbləğində kredit ayırmışdır. Layihənin dəyərinin 17 faizinin, yəni 55 milyon dollarının Azərbaycan tərəfindən maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Layihə üzrə işlər 2008-ci ilin üçüncü rübündə başa çatdırılmalıdır.

Bakıda 12 modul stansiyasının istifadəyə verilməsi, “Sumqayıt” və “Şimal-2” layihələrinin həyata keçirilməsi nəticəsində Abşeron yarımadası 1000 meqavata yaxın yeni generasiya gücləri əldə edəcəkdir. Bu güclərin işə salınması Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin elektrik enerjisi təminatını yaxşılaşdırmaqla yanaşı, elektrik enerjisinin uzaq məsafədən nəqli nəticəsində yaranan itkilərin aradan qaldırılmasına da imkan verəcəkdir. “Azərbaycan” DRES-tilə enerji bloklarının güclərini artırmaq məqsədi ilə 2004-2008-ci illər ərzində bir sıra yenidənqurma işləri nəzərdə tutulmuşdur. Layihənin həyata keçirilməsi stansiyada 450 meqavatdan artıq yeni güc əldə etməyə imkan verəcəkdir. 2000-ci ildə rotorunda əyilmə meydana çıxdığına görə, 5-ci enerji bloku 300 meqavat əvəzinə, maksimum 170 meqavat güclə işləyə bilər. Buna görə də ilkin mərhələdə yenidənqurma işlərinin əvvəlcə 5-ci blokda aparılması qərara alınmışdır. Yenidənqurma işləri nəticəsində blokun layihə göstəricilərinin bərpa edilməsini, mövcud gücün 170 meqavatdan 320 meqavata qaldırılmasını, yanacaq sərfinin 399 qramdan 330 qrama salınmasını planlaşdırırıq. İl ərzində təkcə 5-ci blokdan gözlənilən iqtisadi səmərə 60 min ton təbii mazut təşkil edəcəkdir. Digər blokların yenidən qurulması işlərini maliyyələşdirmək istiqamətində Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı ilə danışıqlar aparılır. Bu layihənin tam həyata keçirilməsi nəticəsində blokların gücü layihə səviyyəsinə çatdırılacaqdır. Bir kilovat-saat elektrik enerjisinin istehsalına sərf olunan şərti yanacağın miqdarının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması nəticəsində ildə 430 min ton mazuta və ya 500 milyon kubmetrdən artıq təbii qaza qənaət ediləcəkdir.

Bundan əlavə, 2006-2008-ci illər ərzində Əli Bayramlı DRES-in yenidən qurulması nəzərdə tutulur. Digər layihələrdən fərqli olaraq, bu layihənin həyata keçirilməsinə dövlət zəmanəti olmadan vəsaitin cəlb edilməsi üçün beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə danışıqlar aparılır.

Möhtərəm Prezident!

Naxçıvan Muxtar Respublikasının qaz təchizatı probleminin həlli üçün Sizin tərəfinizdən əldə edilmiş razılaşma sayəsində “Babək” stansiyasının qaz yanacağı ilə işlədilməklə bu ilin sonuna qədər istismara verilməsi planlaşdırılır. Yenidənqurma işləri başa çatdırıldıqdan sonra stansiya 50 meqavat güclə işləməyə başlayacaqdır. Bu, Naxçıvan MR ərazisində birinci istilik elektrik stansiyası olacaq və qazla işləyəcəkdir. 2006-cı ildə ümumi gücü 87 meqavat olan modul tipli 10 elektrik stansiyası da işə salındıqdan sonra muxtar respublika 140 meqavat əlavə elektrik gücü əldə etmiş olacaqdır. Bu işə elektrik enerjisi təchizatındakı problemləri, əsasən, aradan qaldırmağa imkan verəcəkdir.

Cənab Prezident!

“Ölkəyə yardım strategiyası” çərçivəsində Dünya Bankı ilə 48 milyon ABŞ dolları məbləğində kreditin ayrılması istiqamətində danışıqlar yekunlaşmaqdadır. Layihə çərçivəsində sistemtəşkilədiçi yardımçı stansiyaların və müvafiq xətlərin yenidən qurulması, müasir kompüter idarəetmə sisteminin tətbiqi ilə Milli Dispetçer Mərkəzinin yaradılması nəzərdə tutulur.

2005-ci ilin əvvəlindən başlayaraq, sistemtəşkiledici yardımçı stansiyalarda "Azərenerji"nin daxili imkanları hesabına yenidənqurma işləri aparılır, transformatorlar daha güclüləri ilə əvəz olunur. Yenidənqurma işləri 110 və 220 kilovoltluq yardımçı stansiyaları əhatə edir. Görülmüş işlər nəticəsində bu stansiyalarda ümumilikdə 500 meqavoltamperə (MVA) yaxın güc artımı əldə ediləcəkdir. Artıq "Yevlax", "Kürdəmir", "Ucar", "Bərdə", "Masallı", "Sabirabad", Sumqayıtdakı "Sumqayıt-2" və 135 nömrəli yardımçı stansiyalarda işlər başa çatdırılmışdır. "Yevlax" yardımçı stansiyasının gücü 27 faiz, "Kürdəmir" və "Masallı" yardımçı stansiyalarının gücü 60 faiz, "Ucar" yardımçı stansiyasının gücü 57 faiz artırılmışdır. Digər yardımçı stansiyalarda işlər davam etdirilir.

Möhtərəm Prezident!

Fürsətdən istifadə edərək, enerji sisteminin inkişafına mane olan bir sıra problemlərə də toxunmaq istərdim. Paylayıcı elektrik şəbəkələrini idarəetməyə götürmüş şirkətlər elektrik enerjisi haqqının ödənilməsinə dair öhdəliklərinə tam şəkildə əməl etmirlər. Belə ki, 5 ay ərzində - ona görə 5 ay deyirəm ki, həmin şirkətlərlə müqaviləyə əsasən, onlar pulu bir ay sonra verdiyi üçün bizdə ancaq beşaylıq göstəricilər var - bu şirkətlər tərəfindən "Azərenerji"yə öhdəlikdən 136,6 milyard manat az, ümumiyyətlə, idarəetmə dövründə isə 203 milyard manat az vəsait ödənilmişdir. Bunun 163,6 milyard manatı "Barmek"-in, 39,4 milyard manatı isə "Bayva"-nın payına düşür.

2005-ci ilin 5 ayı ərzində "Barmek" şirkəti idarəetməyə götürdüyü "Bakıelektrikşəbəkə" və "Sumqayıtelektrikşəbəkə" üzrə 432,9 milyard manatlıq elektrik enerjisi almışdır. 283,9 milyard manat əvəzinə, 172,5 milyard manat və ya 111,4 milyard manat az vəsait ödənilmişdir. Yəni öhdəliyin 60 faizi yerinə yetirilmişdir. Alınmış elektrik enerjisinə görə ödəniş 39,8 faiz təşkil etmişdir. Qarşılıqlı ödəmələri nəzərə almadan, real ödəniş isə 28,6 faiz olmuşdur. Cənab Prezident, bu göstərici biz "Bakıelektrikşəbəkə"ni idarəetməyə verdiyimiz vaxtın göstəricilərinə uyğundur.

İLHAM ƏLİYEV: Yəni heç bir irəliləyiş yoxdur?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Heç bir irəliləyiş yoxdur. Əksinə, biz nəzərə alsaq ki, "Bakıelektrikşəbəkə" "Azərenerji" və İqtisadi İnkişaf Nazirliyi tərəfindən idarə olunduğu vaxtda qaçqınlara heç bir vəsait ayrılmırdı, paylayıcı elektrik şəbəkə ödənişləri yox idi. Dəmir yolu və digər dövlət şirkətləri heç bir vəsait ödəmirdi. Hazırda dəmir yolu vəsaiti yüz faiz ödəyir. Dövlətqaçqınkom "Bakıelektrikşəbəkə" və "Sumqayıtelektrikşəbəkə" üzrə ödənişləri yüz faiz ödəyir.

İLHAM ƏLİYEV: Səbəbi nədir, niyə ödəmirlər?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Səbəbini bəzi dövlət müəssisələrinin ödənişləri aparmaması ilə əsaslandırırırlar.

İLHAM ƏLİYEV: Çünki bizdə elektrik enerjisinin qiyməti qalxmır. Biz bunu qaldırmamışıq, tutaq ki, əhali daha da az ödəyir. Ödənişdə dinamika necədir, xəbəriniz varmı?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Cənab Prezident, bu barədə bizə məlumat verilmir, xəbərimiz yoxdur.

İLHAM ƏLİYEV: Bəs, məlumatı kimə verirlər, statistikanı kim aparır? Necə ola bilər, neçə ildir burada işləyirlər, amma bizim xəbərimiz yoxdur ki, nə ilə məşğul olurlar? Dövlət təşkilatına 200 milyard manat borcludurlar. Bunu araşdırmaq lazımdır.

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, vaxtaşırı həm Nazirlər Kabinetinə, həm də İqtisadi İnkişaf Nazirliyi məlumat verilir. Daxil olan vəsaitlər, xərclənən vəsaitlər investisiya proqramında ildə bir dəfə təsdiq olunur. Eyni zamanda, əlaqədar nazirliklərlə razılaşıdırılır. "Bayva" və "Barmek" yaradılmamışdan əvvəl ödənişlərin faizi burada deyildiyi kimi deyildi.

İLHAM ƏLİYEV: Nə qədər idi?

FƏRHAD ƏLİYEV: 8-12 faiz Rəqəmlərin hamısı var, təhlil etmək olar. Bakı şəhəri üzrə göstərici rayonlardan bir az yüksəkdir.

İLHAM ƏLİYEV: Nə qədər?

FƏRHAD ƏLİYEV: Təxminən 20-21 faiz. Əvvəllər daha da az idi- Sonra strukturda da dəyişiklik oldu Yeni hotellər, Bakının mərkəzində yerləşən böyük obyektlər "Azərenerji"nin tərkibindədir, amma "Bakıelektrikşəbəkə" yalnız əhaliyə xidmət edir. Bu rəqəm azdır, təhrif olunubdur O mənada ki, ümumi daxilolma 6 ay üçün təxminən 58-60 faizdir. Amma bununla yanaşı, hökumətin öhdəliyi var, yəni bu şirkətlər dövlətdən idəmə etməyə götürəndə müəyyənləşdirilmişdir ki, onlar neçə faiz ödəniş etməlidirlər.

İLHAM ƏLİYEV: Cədvəl tutulmalı idi. Bu, var?

FƏRHAD ƏLİYEV: Əlbəttə, var və təsdiq olunubdur. O çərçivədə keçən ilin sonlarına qədər onlar öhdəliklərini maksimum yerinə yetiriblər. Biz də cənab Baş nazirin tapşırığı ilə onlarla görüşüb söhbət etmişik ki, öhdəlikləri yerinə yetirsinlər. Müqavilədə yazılıb ki, hökumət birinci dərəcəli istehlakçısıdır. Yəni

bir çox istehlakçı var. Məsələn, hüquq-mühafizə orqanları, “Azərsu” Səhmdar Cəmiyyəti, Metropoliten İdarəsi və digər təşkilatlar var. Nazirlər Kabinetinin xüsusi qərarı var ki, birinci istehlakçı kimdir. Biz özümüz o müqavilədə yazmışıq ki, onların işıqlarını söndürün. 2002-ci ilin yekunlarına görə, Nazirlər Kabineti tərəfindən belə qərar qəbul olundu. 2003-2004-cü illər üçün bu qərarlar qəbul olunmadı. Ona görə biz 2004-cü ilə baxsaq, onlar bütün öhdəliklərini yerinə yetiriblər. 2003-cü ildə də həm “Bayva”, həm də “Barmek” öhdəlikləri yerinə yetiribdir. Biz öz öhdəliyimizi yerinə yetirmədik. Onlara imkan verdik ki, aldıkları pulu ödəməsinlər.

İLHAM ƏLİYEV: İndi onların 200 milyard manat borcu var. İndi onlara birinci istehlakçılardan nə qədər pul veriləcəkdir? Yəqin ki, bu qədər verilməyəcəkdir.

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, bu qərdəndən çoxdur. Burada deyildi ki, guya əvvəllər təşkilatlar, qaçqın-köçkünlər, neft şirkəti ödəmirdilər. Bu əvəzləşmə yolu ilə edilirdi. İndi də belədir. Mən onları qətiyyənlə müdafiə etmək istəmirəm. Sözsüz, biz çalışmalıyıq ki, bu vəsaitlər ödənilsin. Bunun üçün əlimizdən gələni edirik. Onlar müxtəlif bəhanələr gətirirlər ki, əhalidən pul toplaya bilmirlər. Xüsusilə Bakıtrafi qəsəbələrdə əhalinin pul ödəməsi aşağıdır. Bəlkə də bundan istifadə edirlər.

İLHAM ƏLİYEV: Bilirsiniz necədir, qazın qiyməti qalxdı. Ona görə təbiidir ki, əhalinin yoxsul təbəqəsi bunun haqqını ödəyə bilmir. Amma elektrik enerjisinin qiyməti qalxmadı, biz o qiymətlərə dəymədik. Ona görə bu əsas, bəhanə ola bilməz.

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, bir məsələ də var. Təsdiq olunmuş cədvələ görə, onlar aldıkları elektrik enerjisinin pulunu ödəməlidirlər. Bu onların üzərinə götürdüyü öhdəlikdir.

İLHAM ƏLİYEV: Amma ödəmirlər.

FƏRHAD ƏLİYEV: Bu gün ödəmirlərsə, sabah ödəməlidirlər. Nazirlər Kabinetinin qərarı olmalıdır ki, əvvəlki borcumuza görə biz dəqiqləşmə aparmalıyıq. Ya pulu ödəməliyik, ya da elektrik enerjisini müəyyən qədər azaltmalıyıq. Bunu bir il etdik, amma ondan sonrakı illərdə bunu etmədik.

İLHAM ƏLİYEV: Belə çıxır ki, hökumətin onlara borcu var, onların da “Azəreneji”yə borcu var?

FƏRHAD ƏLİYEV: Dəqiqləşdirmək lazımdır.

İLHAM ƏLİYEV: Dəqiqləşdirin.

FƏRHAD ƏLİYEV: Nazirlər Kabinetinin müvafiq sənədi tətbiq olunmalıdır. Biz hökumət olaraq müqavilədəki öhdəliyi yerinə yetirməliyik. Ondan sonra onlardan tələb edəcəyik ki, 75 faizi ödəsinlər.

İLHAM ƏLİYEV: Bəs, bu vaxta qədər dəqiqləşdirmə aparılmayıb?

FƏRHAD ƏLİYEV: Cənab Prezident, müraciət olunub, baxılıb, bir həftə ərzində dəqiqləşdiririk.

İLHAM ƏLİYEV: Bu dəqiqləşdirməni kim aparmalıdır?

FƏRHAD ƏLİYEV: Onlar deyir ki, hökumət öhdəliyini yerinə yetirsin biz də borcumuzu ödəyək.

İLHAM ƏLİYEV: Deməklə deyil ki, siz ciddi araşdırın.

FAZİL MƏMMƏDOV: Cənab Prezident, bu məsələ ilə bağlı həm müqavilədə, həm də investisiya proqramında çox ciddi problemlər var. Təkcə vəsaitin ödənilməsi deyil, ümumiyyətlə, şərtlərdə mühüm məqamlar var ki, yerinə yetirilmir. Bəzi məsələlərlə bağlı, vergilərin ödənilməsi ilə əlaqədar cinayət işi də qaldırılmışdır. Vergidən yayınma halları var. Xaricdən valyuta gətirilibdir. Bizim Beynəlxalq Bankdan valyuta götürüldükdür. Halbuki, həmin vəsait bizim hesabımıza yox, onların öz hesabına olmalıdır. Elektrik enerjisi təchizatını yaxşılaşdırmaq istiqamətində deyil, ayrı-ayrı avadanlığın alınmasında və digər məsələlərdə də problemlər çoxdur.

İLHAM ƏLİYEV: Bilirsiniz ki, biz Azərbaycanda xarici investorlara çox böyük hörmətlə yanaşıyıq və ölkəmizdə investisiya iqliminin müsbət olması indi bütün dünya tərəfindən qəbul olunur. Azərbaycana sərmayə qoyan, burada işlər görən, hansısa sahəni götürüb onu təkmilləşdirən şirkətlərə biz həmişə qayğı, diqqətlə yanaşıyıq və bu siyasəti davam etdirəcəyik. Amma eyni zamanda, bizim tərəfdaşımız da gərək məsuliyyətli olsun, öz öhdəliyini vaxtılı-vaxtında yerinə yetirsin.

Məsələn, neft sektoruna nəzər salsaq görürük ki, burada həm Azərbaycan hökuməti, Dövlət Neft Şirkəti, həm də xarici tərəfdaşlar üzərinə götürdükləri bütün öhdəlikləri vaxtında yerinə yetirirlər. Əgər nə vaxtsa hansısa yubanma olursa, buna da xoş niyyətlə yanaşırlar və bütün məsələləri həll edirlər. Belə olmalıdır. Əgər hansısa anlaşılmazlıq varsa, yaxud hansı tərəf öz öhdəliyini yerinə yetirmirsə, gərək bu, araşdırılsın və qərar qəbul edilsin. Çünki həm də xarici investorlar gərək öz məsuliyyətini dərk etsinlər və üzərinə düşən bütün öhdəlikləri yerinə yetirsinlər.

Bu məsələ bizi çox narahat edir. Çünki elektrik enerjisi ilə təminat qarşımızda duran ən başlıca vəzifədir. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda quruculuq, abadlıq işləri gedir, müəssisələr yaradılır, 250 min iş yeri açılıbdır - bunun hamısı elektrik enerjisi tələb edir. Heç bir müəssisə elektrik enerjisi olmadan fəaliyyət

göstərə bilməz. Demək, tələbat daha da artacaqdır. Bu gün o tələbat təmin olunmur. Yeni stansiyalar tikilməyib, yaxud az tikilibdir. “Şimal” Elektrik Stansiyasından başqa, demək olar ki, yeni güclər istifadəyə verilməyibdir. Tələbat yüksəlir, ona görə də bu sahəyə diqqətimiz artmalıdır.

Mən demişəm ki, hər bir vətəndaş istənilən vaxtda, istənilən yerdə düyməni basıb işığı yandırmalıdır. İndi məndə olan məlumata görə,- rayonlarda da oluram, Bakıda da görüşürəm, - deyirlər ki, yay aylarında 24 saat ərzində elektrik enerjisi verilir. Bu, çox müsbət haldır. Amma gərək biz elə edək ki, qış aylarında da belə olsun. Əlbəttə, bunu etmək üçün yeni güclər istifadəyə verilməlidir. Pirverdiyev dedi ki, Sumqayıtda stansiya tikiləcəkdir. “Şimal” DRES-in 2-ci mərhələsi tikiləcəkdir. Bunlar təxminən 2007-ci ilin sonuna qədər istismara veriləcəkdir. O vaxta qədər kiçik həcmli stansiyaların quraşdırılması nəzərdə tutulubdur. Bu, vəziyyəti bir az yüngülləşdirəcəkdir.

Eyni zamanda, Əli Bayramlı stansiyasına da gərək diqqət göstərək. Siz dediniz ki, danışıqlar aparılır, kreditin alınması məsələləri müzakirə olunur. Bəlkə də buna heç ehtiyac qalmaz. Çünki biz kreditləri o vaxt götürürdük ki, öz vəsaitimiz yox idi. İndi vəsaitimiz var. Bizim 2 milyard dollardan artıq valyuta ehtiyatımız var. Gələn il büdcəmiz artacaq, təxminən 1 milyard dollar əlavə vəsait gələcək və bu vəsait ildən-ilə artacaqdır. Ona görə biz bunu öz gücümüzə edə bilərik. Mən bir müddət əvvəl sizə tapşırıq vermişdim ki, bunun texniki-iqtisadi əsaslandırılması hazırlansın və öz vəsaitimizlə edək.

Ancaq elektrik enerjisinin paylanması ilə məşğul olan şirkətlər də öz məsuliyyətini dərk etməlidirlər. Bilirsiniz, vətəndaşlar elektrik enerjisini dövlətdən tələb edirlər. Ancaq onu vətəndaşlara paylayan özəl qurumlardır. İndi dövlət qurumları ilə onların arasında müəyyən anlaşılmazlıq var. Ona görə bu məsələ aradan qaldırılmalıdır. Yenə də deyirəm ki, bizim enerji təhlükəsizliyimiz, enerji müstəqilliyimiz inkişafımızın çox önəmli bir amilidir. Əgər başqa dövlətlərə nəzər salsaq, görərik ki, orada enerji təhlükəsizliyi həm böyük iqtisadi, həm də siyasi problemə çevrilibdir. Azərbaycanın üstünlüyü bundadır ki, biz bu baxımdan heç kimdən asılı deyilik. Düzdür, qazı xaricdən alırıq, müəyyən dərəcədə elektrik enerjisini də alırıq. Amma lap almasaq da, yenə öz resurslarımızla öz problemlərimizi həll edə biləcəyik. Ona görə enerji təhlükəsizliyi, sadəcə sosial, yaxud iqtisadi məsələ deyil, bu daha da ciddi məna daşıyır. Ona görə tam əmin olmalıyıq ki, Azərbaycanda istehsal olunan elektrik enerjisi əhaliyə çatdırılır, onun pulu ödənilir və pul da dövlətə, dövlət qurumlarına qayıdır.

Bilirsiniz ki, Dövlət Neft Şirkəti il ərzində təxminən 300 milyon dollar pul xərcləyir ki, təbii qaz idxal etsin və onu “Azərenerji”yə versin. “Azər-enerji” də bu qazdan istifadə edib, elektrik enerjisi istehsal edib “Bayva” və “Barmek”ə təhvil verir, onlar da bunu əhaliyə çatdırır. Ondan sonra pullar “Azər-enerji”yə qayıtmalıdır ki, Dövlət Neft Şirkətinə olan borclarını ödəsin. Əgər bu zəncirdə haradasa bir boşluq varsa, deməli, bütün sistem pozulur. Gərək biz elə edək ki, burada heç bir çətinlik yaranmasın. Bütün aidiyyəti tərəflər öhdəliklərini yerinə yetirməlidirlər. Ona görə, həm “Azərenerji”, həm də şəbəkələri işlədən özəl şirkətlər, hansı ki, öz məsuliyyətini dərk etməlidirlər. Nazirlər Kabineti də gərək bu məsələ ilə məşğul olsun.

Bu məsələni araşdırın, sonra mənə məruzə edin və biz müvafiq qərarları qəbul edəcəyik. Bizdə qışda və yayda enerji istehlakında böyük fərqlər var. Bu fərq nə qədərdir?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Çox böyükdür, demək olar, iki dəfə.

İLHAM ƏLİYEV: Qışda nə qədərdir?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Qışda tam elektrik enerjisi vermək üçün 2004-cü ildə 4800-4900 meqavata yaxın güc lazım idi. Amma yay vaxtında bu rəqəm 2500-2800 meqavat idi.

İLHAM ƏLİYEV: Yəni qışda 2 min meqavat əlavə istifadə olunur.

ETİBAR PİRVERDİYEV: Bu, bütövlükdə istilik enerjisinə sərf olunur.

İLHAM ƏLİYEV: Elə onu deyirəm. Əgər biz indi yaratdığımız “Azəristiliktəchizat” Səhmdar Cəmiyyətinin fəaliyyətini lazımi səviyyədə təşkil etsək, onda bu fərq azalacaqdır. Elədir?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Bəli, əsasən, şəhərlərdə azalacaqdır.

İLHAM ƏLİYEV: Məqsəd bundan ibarətdir. İndi səhmdar cəmiyyətinin əsasnaməsi hazırlanır. Mən tapşırıq vermişəm ki, onu gözləmədən siz artıq ilkin addımları atasınız, Təhlil aparasınız ki, haradan başlamalıyıq. Bu ilin sonuna qədər ilk növbədə gərək Bakının müxtəlif yerlərində, mikrorayonlarda yeni tipli istilik sisteminin quraşdırılması təmin olunsun. Vəsait ayrılacaq, gərək elə edək ki, 2006-cı ilin sonuna qədər bu məsələ aradan qaldırılsın. Hər halda, ilk növbədə, Bakıda və Azərbaycanın digər böyük şəhərlərində, sonra isə bütün yerlərində buna nail olsaq, onda bizdə elektrik enerjisinə tələbat kəskin şəkildə azalacaqdır. Nəzərə alsaq ki, qarşıdakı 2 il ərzində bizdə minimum 1500 meqavat əlavə güc yaranacaq,

deməli, enerji qıtlığı Azərbaycanda tamamilə götürüləcək və bəlkə də biz xaricə elektrik enerjisinin satılmasına nail ola bilərik.

Naxçıvanla bağlı qaldırdığınız məsələ də çox önəmlidir. Bilirsiniz ki, Naxçıvanda qış çox soyuq keçir, 20-30 dərəcə şaxta olur və demək olar ki, uzun illərdir qazdan tamamilə məhrumdurlar. Elektrik enerjisinin verilməsində də problemlər var. Biz indi bunu həll edirik. Naxçıvana İrandan qaz kəməri çəkilir və mübadilə yolu ilə Naxçıvanı qazla təmin edəcəyik. Orada köhnə elektrik stansiyası var, siz onu təmir edirsiniz, dekabrın sonuna başa çatdıracaqsınız. Gələn il modul tipli stansiyaların quraşdırılması nəticəsində Naxçıvanın elektrik enerjisi və qazla təchizatı problemləri həll olunacaqdır. Tamamilə, yoxsa..?

ETİBAR PİRVERDİYEV: Cənab Prezident, qaz olmadığı təqdirdə elektrik enerjisi sahəsində tələbat qış aylarında 250 meqavat idi. Hazırda biz orada iki stansiya vasitəsilə 140 meqavat əldə edəcəyik.

İLHAM ƏLİYEV: Eyni zamanda Türkiyədən də, İrandan da alırıq.

ETİBAR PİRVERDİYEV: İrandan aldıqdan sonra tələbatı tam ödəyə biləcəyik.

İLHAM ƏLİYEV: Naxçıvanı tam təmin edəcəyik.

ETİBAR PİRVERDİYEV: Cənab Prezident, bir neçə məqama da toxunmaq istərdim. Mən “Barmek”, “Bayva” məsələsinə qayıtmaq istəmirəm. Sizin qarşınızda tam məsuliyyətlə bildirirəm ki, dediyim rəqəmlərin hamısı həqiqətə uyğundur. Burada hörmətli nazirlər ola bilsin, əhalidən yığılanla ümumi daxilolmalar arasındakı fərqi dedilər. Amma mənim dediyim rəqəmlər daxilolmalara aiddir. Nazirlər Kabinetinə, ayrı-ayrı nazirliklərə də şikayət olunur. Çünki bu, bizi narahat edən məsələlərdən biridir. Müşavirə iştirakçılarının nəzərinə çatdırmaq istəyirəm ki, son zamanlar məişət abonentlərindən “Azərenerji”yə çoxsaylı şikayətlər daxil olur. Bu şikayətlər əsas etibarilə transformatorların yüksüz iş rejimindəki itkilərinin böyük məbləğ təşkil edən dəyərinin “Barmek” tərəfindən abonentlərdən, yəni həyətlərdə transformator quraşdıran insanlardan tələb edilməsi və onlara verilən elektrik enerjisinin kəsilməsi ilə bağlıdır. Lakin Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 2 fevral tarixli 18 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Elektrik enerjisindən istifadə qaydaları”nın 7.13-cü bəndinə əsasən, “məişət abonentləri ilə elektrik enerjisinə görə hesablaşmalar quraşdırıldığı yerdən asılı olmayaraq, hesablaşma elektrik sayğacının göstərişinə və bu istehlakçı qrupu üçün müəyyən edilmiş tarifə əsasən aparılır. Məişət abonentləri ilə hesablaşmalarda elektrik enerjisi itkiləri (texnoloji sərfiyyat) nəzərə alınmır və ona görə ödəniş tutulmur”.

İLHAM ƏLİYEV: Mən tapşırıq vermişəm, məsələni araşdırın və məruzə edin.

“Azəriqaz” Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Əlixan Məlikovun çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları! “Azəriqaz” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti öz fealiyyətini regionların sosial-iqtisadi inkişafı və yanacaq-enerji kompleksinin inkişafı dövlət proqramlarında nəzərdə tutulmuş konkret tapşırıqların həyata keçirilməsi istiqamətində qurmuşdur:

- mövcud qaz kəmərlərinin əsaslı təmiri və genişləndirilməsi;
- qaz şəbəkəsinin mövcud olan, lakin təbii qazla təmin edilməyən bölgələrin, ayrı-ayrı yaşayış məntəqələrinin qaz təminatının bərpası və qazla təmin edilən istehlakçıların sayının artırılması;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının qaz təchizatının bərpası;
- yeraltı qaz anbarlarının aktiv qaz tutumunun 3 milyard kubmetrə çatdırılması;
- əhali abunəçilərin mənzillərində qaz sayğaclarının quraşdırılması. Bu irimiqyaslı işlərlə yanaşı, respublikanın təbii qaza olan tələbatının ödənilməsi, fasiləsiz və etibarlı təchizatın təmin olunması və yeni yataqlardan hasil ediləcək təbii qazın nəqlətmə sisteminə qəbulu üçün bir sıra mühüm işlərin həyata keçirilməsinə başlanılıb və davam etdirilir.

2005-ci ilin 6 ayında respublikanın qaz təsərrüfatında 27 milyard manat həcmində əsaslı təmir və tikinti işləri görülmüş, nəticədə 39 kilometr uzunluğunda qaz kəmərləri çəkilməmişdir.

Ötən altı ayda təbii qazla təmin olunan əhali abunəçilərin sayı 17 min artmışdır.

2005-ci ilin qazvurma mövsümündə yeraltı qaz anbarlarına 480 milyon kubmetr qaz vurulmuşdur ki, bu da keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 200 milyon kubmetr artıbdır. Hazırda bu iş uğurla davam etdirilir. Dövlət proqramında nəzərdə tutulduğu kimi, yeraltı qaz anbarlarının aktiv qaz tutumunun 3 milyard kubmetrə çatdırılması istiqamətində işlər davam etdirilir. İndiyədək texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırlanıb və rəy bildirilməsi üçün müvafiq nazirliklərə göndərilmişdir.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin tərəfinizdən təsdiq olunmuş Dövlət Proqramına əsasən bu layihənin 2005-2008-ci illərdə həyata keçiriləcəyini nəzərə alaraq, nazirliklərə göndərilmiş texniki-iqtisadi əsaslandırmanın tezliklə baxılıb rəy bildirilməsini xahiş edərdim. Qaz təsərrüfatında əsas məsələlərdən biri də istehlakçıları qaz sayğacları ilə təmin etməkdən ibarətdir. Dövlət proqramında bu da nəzərdə tutulmuşdur. Nazirlər Kabinetinin müvafiq sərəncamları ilə respublikanın yaşayış fondunda qaz sayğaclarının quraşdırılması 2005-2008-ci illərdə başa çatdırılmalıdır. Artıq bu işlərə başlanılmışdır. 2005-ci ildə ümumilikdə 220 min sayğacın quraşdırılması təmin olunacaqdır. İndiyədək 41 mindən artıq sayğac quraşdırılmışdır. Bu iş respublikanın bütün şəhər və rayonlarında gedir. Möhtərəm cənab Prezident, Naxçıvan Muxtar Respublikasının qaz təminatının bərpası layihəsinin birinci mərhələsində nəzərdə tutulan işlər proqrama müvafiq olaraq tam həcmdə həyata keçirilir.

500 millimetrlik yüksək təzyiqli qaz kəmərinin tikintisi, Naxçıvan şəhərinin tam qazlaşdırılması, digər rayon mərkəzlərinin qazlaşdırılması, mətbəx sobalarının və sayğacların quraşdırılması, inzibati binaların tikilməsi və zəruri avadanlıqların alınması həyata keçirilmişdir. Astarada kompressor stansiyasının tikintisi cədvələ uyğun olaraq avqust ayının sonunda başa çatacaqdır. Sentyabr ayından başlayaraq, Astaradan təbii qazın yüksək təzyiqlə İrana, oktyabr ayından isə oradan Naxçıvan Muxtar Respublikasına verilməsi təmin olunacaqdır. Birinci mərhələdə Naxçıvan MR-də 23 min abonent təbii qazla təmin olunacaq, 150 yeni iş yeri yaradılacaqdır.

Cənab Prezident, xüsusi vurğulamaq istərdim ki, 14 il fasilədən sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasının qaz təchizatı şəxsən Sizin bu layihəyə diqqətiniz nəticəsində bərpa olunur. İstər sazişin imzalanması, istərsə də layihədə nəzərdə tutulan işlərin həyata keçirilməsi daim Sizin diqqət mərkəzinizdədir. Ona görə bu işlərin yüksək səviyyədə və vaxtında görülməsi təmin olunacaqdır. Yəni oktyabr ayından Naxçıvan Muxtar Respublikasına birinci mərhələdə qaz verilməsinə başlanacaqdır. Möhtərəm cənab Prezident, Sizin tapşırıqla Naxçıvan Muxtar Respublikasının qaz təminatının bərpasının ikinci mərhələsi üçün görülməli işlərin texniki-iqtisadi əsaslandırması hazırlanıb və baxılmaq üçün Nazirlər Kabinetinə təqdim olunmuşdur. Bu mərhələdə 54.500 əhali abunəçilərinin qaz təminatının bərpası nəzərdə tutulmuşdur. 2005-ci ilin birinci yarısında respublikaya 2 milyard 601 milyon kubmetr qaz idxal olunmuş, bunun 2 milyard 240 milyon kubmetri elektrik stansiyalarına verilmişdir. Bütünlükdə isə, indiyədək 19 milyard kubmetrdən artıq qaz idxal olunmuşdur.

2005-ci ilin 6 ayında 2 milyard 358 milyon kubmetr qaz qəbul edilmişdir ki, bu da 2004-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 94 milyon kubmetr çoxdur.

Ötən 6 ayda satılmış qazın dəyəri 431 milyard manat, ödəniş isə 212 milyard manat, (49,1 faiz) olmuşdur. Əhaliyə satılan qazın dəyəri 250 milyard manat, ödəniş isə 59 milyard manat, (23,7 faiz) təşkil

etmişdir. 2004-cü ildə bu göstərici 66 faiz idi. Başqa sözlə, bu ilin birinci yarısında əhali tərəfindən ödəniş keçən illə müqayisədə 38 faiz aşağı olmuşdur. Bunun da əsas səbəbi bu il martın 1-dən satış tariflərinin qaldırılmasıdır. Buna baxmayaraq, 2004-cü ilə nisbətən bu ilin birinci yarısında əhali abunəçilərindən 30 milyard manat artıq vəsait daxil olmuşdur.

2005-ci ildə "Azəriqaz" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti üzrə əmək haqları orta hesabla 40 faiz artaraq 650 min manat təşkil etmişdir. Ötən 6 ayda əlavə olaraq 304 iş yeri açılmışdır və bu istiqamətdə işlər davam etdirilir.

Əsası ümummilli liderimiz, böyük öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan daxili və xarici siyasət xətti möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycanın iqtisadiyyatı dinamik inkişaf yoluna çıxmışdır. Qaz təsərrüfatı da öz inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoyub və dövlət proqramlarında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsini özünün əsas vəzifəsi hesab edir.

Diqqətinizə görə sağ olun.

İLHAM ƏLİYEV: Sağ olun. Qazla təminat bizdə həmişə böyük suallar doğurur. Əhali də haqlı olaraq qaz verilməsini tələb edir. Amma Azərbaycanda kifayət qədər qaz hasil olunmur və tələbatımızı ödəmir. Ona görə artıq bir neçə ildir ki, Rusiyadan təbii qaz idxal olunur. Bu, bizə imkan verir ki, əhalini daha böyük həcmdə qazla təmin edək. Ancaq bu il "Azəri" yatağından səmt qazının çıxarılması qazın həcmünün artmasına imkan verir. Gündə nə qədər?

ƏLİXAN MƏLİKOV: Gündə 3,5 milyon kubmetr əlavə qaz verilir.

İLHAM ƏLİYEV: 3,5 milyon. Deməli, ilin sonuna qədər...

ƏLİXAN MƏLİKOV: 800 milyon kubmetr.

İLHAM ƏLİYEV: 800 milyon?

ƏLİXAN MƏLİKOV: 800 milyon kubmetr bu ilə nəzərdə tutulub, çünki bu iş may ayından başlanılıb.

İLHAM ƏLİYEV: Bu, böyük rəqəmdir və imkan verəcək ki, biz əhalini qazla daha böyük həcmdə təmin edək. Yenə də deyirəm, tələbat böyükdür. Məsələn, mənə rayonlarda əhali ilə görüşlərdə deyirlər ki, bizdə rayon mərkəzlərinə qaz verilir, kəndlərə verilmir. Bəzi kəndlərdə var, bəzilərdə yoxdur. Amma biz çalışacağıq ki, buna nail olaq. Amma yenə də deyirəm ki, bizim imkanlarımız bir az məhduddur. Daxili hasilat "Şahdəniz" yatağının istismara verilməsindən sonra kəskin şəkildə artacaqdır. Eyni zamanda, "Azəri" yatağından səmt qazının çıxarılması da gələcək illərdə bizə kömək edəcəkdir.

Eyni zamanda itkilər də çoxdur. Mən bilirəm ki, xətlərin bir çoxu nasaz vəziyyətdədir. Təmir işləri aparılmalıdır ki, itkilər azalsın. Çünki qazı biz böyük məbləğdə pulla alırıq, böyük zəhmətlə hasil edirik və imkan verməməliyik ki, onun bir hissəsi itkilərə getsin. Azərbaycanda qazın qiyməti qaldırılıbdır. Əvvəl min kubmetrin qiyməti 8 dollar idi, indi 48 dollar təşkil edir. Ancaq müqayisə üçün deyim ki, qonşu ölkələrdə bu rəqəm bizdəkindən qat-qat yüksəkdir. Qonşu Gürcüstanda min kubmetr qaz əhaliyə 150 dollara satılır və bizdən fərqli olaraq, orada yığım 100 faizdir. Moldovada min kubmetr qazın qiyməti təxminən 140 dollardır və orada da yığımla bağlı problem yoxdur. Azərbaycanda uzun illər qiymət çox aşağı səviyyədə idi və onun da yarısından çoxu yığılmırdı. İndi biz bunu qaldırdıq 48 dollara, çünki başqa cür mümkün deyildir. Əgər biz Rusiyadan qazın min kubmetrini 60 dollara alırıqsa, əhaliyə heç olmasa buna yaxın bir qiymətə sataq. Ancaq onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanda yoxsulluğun səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Ona görə mən göstəriş verdim ki, kasıb təbəqədən ödənişlər tələb olunmasın. Kasıb təbəqə qazın pulunu imkan daxilində versin. Hesab edirəm ki, bu, ədalətli qərardır. Sizə göstəriş vermişəm ki, Bakıda da, rayonlarda da buna əməl olunsun və bilirəm ki, bu iş məsuliyyətlə yanaşırıq. Ancaq mənə daxil olan məlumatlara görə, kasıb olmayan insanlar da indi deyirlər ki, biz də kasıbıq, pul vermirik. Belə olmaz. İmkani olan da deyir ki, mənim imkanım yoxdur, Prezident deyib ki, vermə, mən də vermərəm. Belə şeylərə yol vermək olmaz. Mən bilirəm ki, "Azəriqaz"ın işçiləri çətin vəziyyətdədir, haradan bilsinlər ki, kim kasıbdır, kim yox. Ona görə vətəndaşlara müraciət edirəm ki, bu məsələyə məsuliyyətlə yanaşsınlar. Kimin imkanı var, xahiş edirəm ki, qazın pulunu vaxtılı-vaxtında ödəsin.

Bayaq qeyd etdiyimiz kimi, Naxçıvana qaz verilməsi böyük hadisədir. 14 il bundan əvvəl qazın verilməsi dayandırılmışdır. Əlbəttə ki, Naxçıvan əhalisi qazı gözləyir. İndi biz bütün işləri görürük. Hətta xahiş olunmuşdur ki, fərdi evlərə də plitələr qoyulsun.

ƏLİXAN MƏLİKOV: Tamamilə düzdür, cənab Prezident.

İLHAM ƏLİYEV: Xahiş ələmişdilər ki, 4 gözlü plitələr qoyulsun və mən göstəriş verdim ki, onu da edək. Baxmayaraq ki, bizdə bunlar, adətən, çoxmərtəbəli binalarda qoyulurdu. Amma ayrı-seçkiliyə yol

verməməliyik. Kim fərdi evdə yaşayır, kim çoxmərtəbəli evdə yaşayır - fərq qoyulmamalıdır. Oktyabr ayında qazın verilməsini qeyd edəcəyik?

ƏLİXAN MƏLİKOV: Oktyabr ayının əvvəllərindən biz Naxçıvan Muxtar Respublikasına qazın verilməsini təmin edəcəyik. İşlərin əsas hissəsi görüldür.

İLHAM ƏLİYEV: Yaxşı. Bizim müşavirəmiz bir az uzanır. Gərək yekunlaşdıraq. Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti Xoşbəxt Yusifzadəyə söz verək, onunla da yekunlaşdıraq.

Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti Xoşbəxt Yusifzadənin çıxışı

- Hörmətli Prezident!

Hörmətli müşavirə iştirakçıları!

Tariximizə şərəfli səhifə kimi yazılmış Heydər Əliyev dövrünün müasiri olmaq hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün taleyin bəxş etdiyi əvəzolunmaz qismət, böyük rəhbərin ideyalarının icraçısı olmaq isə ikiqat şərəf və məsuliyyətdir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti cari və perspektiv istehsalat-təsərrüfat fəaliyyətinin təşkilində daim Neft Strategiyasının tarixin sınağından keçmiş konsepsiyalarını rəhbər tutur.

Möhtərəm Prezident, bunun nəticəsidir ki, Sizin səmərəli və səriştəli rəhbərliyiniz altında Azərbaycan hökumətinin və Dövlət Neft Şirkətinin nüfuzlu xarici şirkətlərlə qarşılıqlı surətdə faydalı tərəfdaşlıq çərçivəsində apardıkları genişmiqyaslı və çoxsaxəli əməkdaşlıq öz nəticələrini verməkdədir. Hesabat verdiyimiz cari ilin 6 aylıq dövrü ərzindəki nailiyyətlərin bəzilərini yada salmaq yerinə düşərdi.

2005-ci il fevralın 12-də Mərkəzi Azəri platformasından neft hasilatına başlandı. Hazırda həmin platformada istismar olunan 5 quyudan gündə 20 min tona qədər neft, 3 milyon kubmetrdən artıq qaz hasil edilir. Mayın 23-dən etibarən isə 5,15 kilometrlik boru xətti ilə ölçü qovşaqlardan ibarət yeni tikilmiş sistem vasitəsilə qazın Səngəçal terminalından qəbul edilərək, ölkənin qaz təchizat sisteminə verilməsinə başlanılmış və ilin birinci yarısında 93 milyon kubmetr qaz təhvil verilmişdir.

2005-ci il mayın 25-də Bakıda keçirilmiş yüksək səviyyəli mərasimdə Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin Azərbaycan hissəsinin istifadəyə verilməsi və kəmərin neftlə doldurulmasına başlanılması kimi əlamətdar hadisə qeyd olundu. İndiyədək 180 min tona qədər neft vurulmuş və artıq kəmərin 244 kilometrlik hissəsi doldurulmuşdur.

"Azəri-Çıraq-Günəşli" layihəsi çərçivəsində tikilmiş çox mühüm obyekt olan Kompresor və suvurma platforması "Azəri" yatağında nəzərdə tutulmuş yerinə çatdırılmışdır.

2005-ci ilin birinci yarısında ABƏŞ tərəfindən 5,1 milyon ton, istismarın əvvəlindən isə 42,7 milyon ton neft hasil edilmişdir. Beləliklə, Azərbaycan Respublikası üzrə yarım il ərzində 9,5 milyon ton neft çıxarılmışdır. İlin sonuna qədər bu göstərici 20 milyon tona çatdırılacaqdır. Gələn il isə neft hasilatı üzrə müəyyən edilmiş hədəf 30 milyon tondur. Bu isə 1941-ci ildə Azərbaycan tarixində nail olunmuş rekord hasilatın (23,5 milyon ton) səviyyəsini geridə qoyur.

Möhtərəm Prezident!

Sizin qarşınızda hesabat verərək bildirik ki, cari ilin 6 ayı ərzində Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən birbaşa həyata keçirilən istehsalat-təsərrüfat fəaliyyətinin nəticələri əsasən uğurlu olmuşdur.

ARDNŞ üzrə neft təhvilə proqnozu 102,9 faiz, yəni nəzərdə tutulduğundan 123 min ton, keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə isə 10,2 min ton artıq yerinə yetirilmişdir. Bir məqamı xatırlatmaq istərdim. Ümummillə liderimiz Heydər Əliyev bir dəfə bizi yığaraq, dedi ki, siz xarici şirkətlərlə bir yerdə işləyir, böyük işlər görürsünüz. Amma bu, o demək deyil ki, köhnə yataqları yaddan çıxarasınız. Köhnə yataqlarda mütləq hasilatın sabitlənməsini təmin etməlisiniz. Hörmətli Prezident, mən də Sizə deyirəm ki, biz buna nail olmuşuq və gördüyünüz kimi, həm də ötən ilin birinci yarısına nisbətən 10 min ton artıq neft vermişik.

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən qaz hasilatını artırmaq məqsədi ilə "Günəşli" yatağı üzrə iki əsas istiqamətdə, - alçaqtəzyiqli qaz yığım-nəql sisteminin yenidən qurulması və yüksəktəzyiqli qaz yığım-nəql sisteminin yaradılması, kompleks tədbirlər işlənilib həyata keçirilir.

Bu sistemin olmamasına görə biz aşağı qaz obyektinə neçə quyuyu qazmışıq, amma istismar edə bilməmişik. Bunları keçirmişik fasiləyə - neft alırıq. Gözləyirik ki, haçan bu sistem olacaq, ondan sonra yenidən gedək aşağı, oradan qaz hasil edək. Bunu Sizə məruzə etmişik. Dayanmamışıq, öz daxili imkanlarımız hesabına lazımı işləri görürük.

2004-cü ildə "Günəşli" yatağından 2,2 milyard kubmetr qaz çıxarmışıq. Hesab edirik ki, əgər nəzərdə tutduğumuz tədbirləri vaxtında görsək, 2010-cu ildə "Günəşli" yatağından 4,9 milyard kubmetr qaz hasil edəcəyik.

Bir məsləni də mən demək istəyirəm. ABƏŞ fikirləşir ki, 2015-ci ilə qədər "Azəri-Çıraq-Günəşli"dən 128 milyard kubmetr qaz hasil etsin. Ondan bizə cəmi 39 milyard kubmetr verəcəkdir.

İLHAM ƏLİYEV: Bəs qalanı?

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Qalanı laylara vurulacaqdır. Bu məlumdur, çünki əslində bu belə olmalıdır. İndi vurulan qaz lay təzyiqini saxlayır. Lakin Natiq Əliyevlə biz Devid Vudvorda məktub yazmışıq ki, laylar hələ təzədir, bəlkə, bir neçə il, 2009-cu ilə qədər laylara vurulması nəzərdə tutulan 21,9 milyard kubmetr qazın müəyyən hissəsini versin bizə. Onda, bəlkə də, Rusiyadan 2008-ci ildə, 2009-cu

ildə qaz alınmasını dayandırırıq. Biz yazmışıq, görək onların reaksiyası necə olacaqdır. Əlbəttə, onlara qaz havayı başa gəlir, bizə də havayı verirlər. Ona görə bizə verməkdənsə, laylara vurmaq onlara sərfəlidir.

İLHAM ƏLİYEV: Bizə çatmasın deyə laya vururlar.

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Bu yarım ildə Rusiyadan 2 milyard 600 milyon kubmetr qaz almışdıq, buna 156 milyon ABŞ dolları vermişdik. Siz dediyiniz kimi, bu ilin axırına olacaq 300 milyon dollar. Bu yaxınlarda bir söhbət çıxıb ki, bəlkə, bu il 1 milyard kubmetr az versinlər. Biz bu məsələni Yaqub müəllimlə müzakirə etmişdik. Onu müəyyən qədər “Azəri”dən çıxarılan qazın miqdarının artırılması, eyni zamanda müəyyən qədər mazutdan istifadə hesabına kompensasiya edə bilərik. Əgər Rusiya 1 milyard kubmetr qazı verməsə, biz bu yolla vəziyyətdən çıxacağıq.

Möhtərəm Prezident!

ARDNŞ-in neft emalı zavodları tərəfindən cari ilin 6 ayı ərzində 2 milyon 968 min ton əvəzinə, 3 milyon 620 min ton neft emal olunmuşdur.

İLHAM ƏLİYEV: Bu nailiyyət deyil, səbəb odur ki, ABƏŞ bizim Şimal neft kəməridən istifadə elədi, biz də nefti verdik zavodlara.

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Biz bu il şimala az neft göndərmişdik, amma neftin qiymətinin artması sayəsində keçən ilə nisbətən 22 milyon dollar artıq vəsait daxil olmuşdur. Sizin təklifinizlə neftin dərin emalı və mazutun təkrar emalı barədə. Bunun əhəmiyyəti çox böyükdür. Çünki keçmişdə mazut birbaşa yanacağa gedirdi, indi ondan 30 faiz yüngül fraksiyalar və əsasən də benzin alırıq. Bu, doğrudan da, böyük nailiyyətdir və çox böyük gəlir əldə olunur.

İLHAM ƏLİYEV: İndi mazutu təkrar emala verirsiniz?

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Təkrar emala cəmi 100 min ton vermişdik, bundan biz 52,8 milyard manatlıq əmtəə məhsulları almışdıq.

İLHAM ƏLİYEV: Müqayisədə səmərəlilik necədir?

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Səməre çox böyükdür. Müqayisə olunmayan bir səməredir. Məsələ ondadır ki, tərkibindən benzini çıxarılmış mazutun qiyməti benzin olan mazutun qiymətindən çox az fərqlənir. Ona görə də bizə qazanc qalır.

2005-2015-ci illər üçün proqram var, onun üzərində də işləyirik. Hörmətli nazirimizin göstərişi ilə həmin proqramların üzərində işləyirik. Vaxtın azlığından onları demirəm.

Hesabat dövründə şirkətə 5 trilyon 867 milyard manat, yəni keçən dövrlə müqayisədə 1 trilyon 328 milyard manat çox vəsait daxil olmuşdur. Bu dövr ərzində ARDNŞ 5 trilyon 456 milyard manat, keçən ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 1 trilyon 200 milyard manat çox vəsait xərcləmişdir. Bu vəsait dövlət büdcəsinə Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna, Dövlət Neft Fonduna, “Azərbaycan Hava Yolları” Dövlət Konserninə, idxal qazının alınmasına və s. ödənilmişdir. Məsələn, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna 67,7 milyard manat köçürülmüşdür. Bu da ötən dövrlə müqayisədə 15,3 milyard manat çoxdur.

Bizim debitor, kreditor borclarımıza baxanda adamın gözləri qaralır. ARDNŞ-ə 12 trilyon 353 milyard manat debitor borcları vardır. Bunun 5 trilyon 999 milyard manatı “Azərenerji”nin, 2 trilyon 196 milyard manatı “Azəriqaz”ın, 884 milyard manatı Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, 848 milyard manatı “Azərbaycan Hava Yolları” Dövlət Konserninin payına düşür. İşçilərimizin sosial vəziyyətinə gəldikdə, əmək haqqını 40 faiz artırmışdıq.

İLHAM ƏLİYEV: Nə qədərdir?

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Orta hesabla təxminən 978 min manatdır. Dənizdə işləyənlərimiz, əlbəttə ki, çox alırlar. Fikrimiz var ki, imkan olsa, maaşları yenə müəyyən qədər qaldırıraq.

İLHAM ƏLİYEV: Görək artırırsınız. Çünki bizdə neftçilər həmişə ən yüksək maaş alırdılar. İndi Azərbaycanda orta əmək haqqı 120 dollardır. Sizdə təxminən 200 dollar və bir qədər də çox olmalıdır.

XOŞBƏXT YUSİFZADƏ: Bir məsələni də demək istəyirəm. “Əməkdar jumalis” adları verdiniz, ondan qabaq da nə qədər ad alıblar. Sovet vaxtında “Əməkdar geoloq”, “Əməkdar mühəndis”, “Əməkdar inşaatçı” adları var idi. Mənim özümün hamısı - “Əməkdar mühəndis”, “Əməkdar geoloq” adlarım var. Amma bəs indikilər? İndi mən ağsaqqal deməsəm, bunu kim deyəcək? Hamısını demirəm, heç olmasa “Əməkdar mühəndis” adını bərpa edək. Bu adı maşınqayıranlara da vermək olar, neftçilərə də vermək olar, qaz sənayesi işçilərinə də vermək olar.

Sonra, Prezident təqaüdü. Bizdə görün, nə qədər işləyənlər var. Bir dəfə dediniz 20 adamın adını yazdıq, 4 nəfərə təqaüd verdiniz. Buna görə də çox sağ olun, amma azdır. Bizim 60 minlik kollektivimiz var. 4 nəfər azdır. Bunu da nəzərə almağımızı Sizdən xahiş edirəm.

Neftçilər həmişə yaxşı çalışıblar. Yenə Sizin bütün tapşırıqlarınızı, yerinə yetirəcəyik. Seçkilərdə də neftçilərimiz yaxşı nümayəndələrimizə, səs verəcəklər. Bilirsiniz, hamı sizin xətrinizi istəyir. Sizin hər sözünüz bizim üçün qanundur. Çalışacağıq ki, ilin ikinci yarısında da yaxşı işləyək və gələn il üçün də baza yaradaq.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

* * *

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müşavirədə yekun nitqi söylədi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yekun nitqi

- Müzakirəmizi yekunlaşdırmaq. Hesab edirəm ki, çox səmərəli müzakirə aparıldı. Həm görülən işlər haqqında, həm də mövcud problemlər haqqında geniş danışdıq və ümid edirəm ki, bu toplantının yaxşı nəticəsi olacaqdır.

Əlbəttə ki, qarşıdan gələn aylarda daha da səmərəli işləməli, bütün vəzifələri yerinə yetirməliyik və çalışmalıyıq ki, bizi narahat edən əsas problemləri maksimum dərəcədə aradan qaldırmaq. Burada həm ümumiyyətlə iqtisadi inkişafdan söhbət açıldı, müxtəlif layihələrimiz, həm də bütövlükdə iqtisadi inkişaf templəri təhlil olundu. Əminəm ki, ilin sonuna qədər bu, daha da güclənəcək, eyni zamanda sahibkarlıq, özəl sektor daha da inkişaf edəcəkdir. Sahibkarların fəaliyyəti çox müsbətdir. Sahibkarlığın inkişafı üçün dövlət tərəfindən bu il 200 milyard manat ayrılmışsa, gələn il biz bunu ən azı 2 dəfə qaldıraraq 400 milyard manat səviyyəsinə çatdırmalıyıq. Bu isə bir neçə ildən sonra öz nəticəsini göstərəcəkdir. Bu gün görülən işlər, haradasa, iki-üç ildən sonra öz bəhrəsini verəcəkdir. Əgər bu gün kiməsə kredit verilibsə, o kreditin nəticəsi iki-üç ildən sonra özünü göstərəcəkdir.

Bu yaxınlarda qaçqınların və məcburi köçkünlərin problemlərinə dair geniş müşavirə keçirildi. Ona görə mən hesab elədim ki, bu gün bu məsələnin müzakirə edilməsinə ehtiyac yoxdur. Həmin müşavirədə çox geniş məsələlər müzakirə olundu, görülən və görülməli işlər haqqında göstərişlər verildi. Artıq işlərin görülməsinə başlanmışdır. Yeni şəhərciklərin tikintisi davam edir, vəsait ayrılıb, yataqxanaların təmirinə başlanılır.

ƏLİ HƏSƏNOV: Möhtərəm cənab Prezident, vəsait köçürülüb, müqavilə imzalanıb. Mətbuatın iştirakı ilə keçiriləcək tədbirdə planlar təsdiq olunacaqdır. Kanallarla bağlı Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyinə vəsait köçürüldü. Layihəçilər həmin yerlərə yenidən baxırlar. Yuxarı Füzuli kanalında bütün işlər 3-4 ay müddətinə başa çatdırılacaqdır. Yuxarı Qarabağ kanalında 2001-ci ildə...

İLHAM ƏLİYEV: Mənə dedilər, artıq vəsait ayırdıq.

ƏLİ HƏSƏNOV: Dövlət Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Agentliyi ilə birgə işlər görülür. Kür suyundan da istifadə etmək olar. Bununla bağlı məsələləri üç-dörd günə dəqiqləşdirəcəyik və çox qısa müddətdə bu işin icrasına başlanacaqdır.

Yataqxanaların sifarişçisi artıq təyin olunmuşdur. Bunun razılığını almışıq. Bir həftə ərzində onun da icrasına başlanacaqdır.

İLHAM ƏLİYEV: Çox yaxşı.

Məsələləri belə operativ şəkildə həll etməliyik. Harada problem varsa, gərək dərhal onu araşdırmaq, baxmaq və həll etmək. Elə problem var ki, onun həlli illər apara bilər, elə problem də var ki, bir gündə, bir həftədə həll oluna bilər. Sadəcə, bir balaca diqqətli olmalıyıq və əhalini narahat edən məsələləri həmişə diqqət mərkəzində saxlamalıyıq.

2006-cı ilin büdcəsi yaqın ki, bir müddətdən sonra müzakirə olunmağa başlayacaq və dediyim kimi, büdcə təxminən 3 milyard səviyyəsində olmalıdır. Bu büdcə investisiya yönümlü büdcə olmalıdır ki, bizim qarşımızda duran əsas məsələlər tezliklə həll edilsin. Hesab edirəm ki, yeni elektrik stansiyalarının alınması, su təchizatının yaxşılaşması məsələləri büdcədə öz əksini tapmalıdır. Ümumiyyətlə, su təsərrüfatında mövcud olan problemlərə dair geniş müşavirə keçirəcəyik və Bakını içməli su ilə təmin etmək üçün görülməli işlər haqqında geniş müzakirələr aparacağıq.

Yeni yolların tikilməsi gələn ilin büdcəsində öz əksini tapmalıdır. Xəstəxanaların, məktəblərin, mədəniyyət ocaqlarının, digər sosial infrastrukturun bərpası və tikilməsi də gərək nəzərdə tutulsun. Bizim iqtisadiyyatımız inkişaf edir, vəsaitimiz artır, maliyyə potensialımız güclənir. Gərək elə edək ki, bütün bu imkanlar Azərbaycan xalqına maksimum xidmət etsin. Əlbəttə ki, müdafiə xərclərinin artımı məsələləri də öz həllini tapmalıdır. Mən burada dedim ki, bu il müdafiə xərclərini 76 faiz artırıdım. Bizim hərbi büdcəmiz 300 milyon dollar təşkil edir və bizə qarşı işğalçılıq siyasəti aparan qonşu Ermənistan bundan çox narahat olubdur. Bu yaxınlarda mənə məlumat verildi, onların hansısa rəsmisi deyib ki, Azərbaycan 300 milyon dollarlıq hərbi büdcəyə malik olub və bu, bizi qorxutmur. Əgər doğrudan da qorxutmursa, onda bu barədə niyə danışsınız? Əgər adamı heç nə qorxutmursa, bu barədə heç danışmaz. Əgər deyirlərsə ki, qorxutmur, deməli, biz düz yoldayıq. Şübhə etmirəm ki, bütün vasitələrdən - həm siyasi, həm diplomatik, həm iqtisadi, həm də hərbi - istifadə edərək istədiyimizə nail olacağıq. Gələn ilin müdafiə büdcəsi gərək ciddi şəkildə artırılsın. Mən indidən hökumət qarşısında bu vəzifəni qoyuram, siz baxın, hesablayın. Bizim hərbi potensialımız daha da güclənməlidir.

Bu qədər. Sağ olun. Sizə uğurlar arzulayıram.

Xalq qəzeti.- 2005.- 22 iyul.- № 167.- S.1-5.